حامداً و مصلیاً و مسلماً

الحمد لله کہ درین ایام بہجت انضمام از ارشادات نقطہ دائرہ وجود۔ گوہر کن فکان شہود۔ اسوۃ المحققین الکرام
سراج السالکین العظام۔ امام الواصلین۔ تاج العارفین کاشف اسرار طریقت۔ واقف
اسرار حقیقت۔ حامی شرع مبین۔ رکن رکین دین متین۔ ناشر انوار ارشاد و ہدایت ماحی آثار بدعت و ضلالت
مجتہد میدان مجاہدہ مجاہد ایوان مشاہدہ مولانا و مقتدانا و سیدنا حضرت سید شاہ ابو الحسین احمد نوری الملقب
بہ میاں صاحب سجادہ نشین سرکار برکات مارہرہ مطہرہ افاضاتہم باطرۃ ابداً این ہدیہ رضیہ و تحفہ ضیئہ مفید سالک و عارف مسمی

سراج العوارف في الوصايا والمعارف

١٣٠٩ھ

حسب فرمایش واقف حقایق معقول و منقول کاشف دقایق فروع و اصول مظہر حسنات سیف
مصدر برکات شریعت غرا صاحب القوۃ القدسیہ ذو النفس الزکیہ فاضل متین ماہر تطبیق [illegible]
ذو الباع الطویل حبر مقام بحر طمطام عالم المعی فاضل لوذعی۔ علامہ جلیل فہامہ نبیل بدر الاوائل
والاواخر حاوی الکمالات والمفاخر جناب مولانا مولوی محمد عبد المقتدر صاحب مطیع الرسول قادری
بدایونی مدظلہم العالی بالجاہ والمعالی باہتمام منشی محمد آغا جان صاحب لکھنوی مالک و مہتمم

در وکٹوریہ پریس بدایون طبع گردید

قیمت مجلد ۹/

فهرست اجمالی مطالب کتاب سراج العوارف

وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْاِنْسَ اِلَّا لِيَعْبُدُوْنَ ۝

الحمد للہ علی احسانہ کتاب فیض انتساب مصنفہ جناب حضرۃ قدوۃ الکاملین
زبدۃ العارفین خلاصہ خاندان مصطفوی نقادہ دودمان مرتضوی واقف اسرار شریعت
کاشف استار حقیقت ماہر رموز طریقت سیدی سندی ملجائی وماوائی مرشد المسترشدین
فی الدین حضرت سید شاہ ابوالحسین احمد نوری الملقب بہ میاں صاحب افضال زیب سجادہ برکاتیہ مارہرہ
مدظلہ العالی الموسوم بہ

سراج العوارف فی الوصایا والمعارف

سنہ ۱۳۰۹ ہجری

درین ایام میمنت التزام
بحسن سعی وانتظام مالا کلام حافظ سراج الدین۔ محمد ذاکر نام تاجر کتب
خطہ ہمایون بدایون خادم مصنف کتاب ہذا صرف بغرض استفادہ طالبان راہ
عرفان وسالکان طریق ایقان باہتمام منشی محمد آغا جان لکھنوی مالک و مہتمم

وکٹوریا پریس بدایون وقت طبع گرفتہ مطبوع جہانگردید

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله الذي اوقد سراج العوارف - في قلوب اهل المعارف - فاوضح سبل الدين - لمن تنورت
عيونهم بدليل اليقين - وجعل الشريعة منهاج المهتدين - تتضائل دونها شبهة الملحدين - وجعل الحقيقة
المحققة لبطنا وظهرا - عين الشريعة وردا وصدرا - فسائر الابواب دونها مسدودة - وكل حقيقة تردها زندقة
مردودة - وجعل بفضله سبيل السلوك - توصل المملوك - الى مجالس الملوك - وزين التصوف
بزين الاتباع - وحمى حماه عن شين الابتداع - فخص بنعمة القرب والولاية - اهل السنة والفقه
والهداية - فبهم نقتدي - وبنورهم نهتدي - ومن اقتفى اثرهم فلن يهلك ابدا - جعلنا الله سبحانه معهم عنده
من الفائزين بجنات نعيم العرفان واليقين - وافضل صلوات الله واكمل تسليمات الله وازكى
تحيات الله وانمى بركات الله على خير خلق الله وسراج افق الله ومعدن رفق الله الذي منه بدى الخلق
وعليه انتهى - وبه عرف اليه انتهى بل منه ظهر وفيه بطن ثم تجلى وفيه كمن فبه الكل وفيه الكل ومنه الكل وله الكل واليه الكل
وعليه الكل - وهو الكل - به فاض الجود - واستفاض الوجود - فبجوده اينعت اثمار الشريعة والطريقة والحقيقة
واورقت اشجار المعرفة والحقيقة - وعلى آله الكرام - وصحبه العظام - واولياء امته السادة الكاملين

القادة العاملین۔ لاسیما علی مرکز دائرة الولایة۔ وقطب مدار العرفان والهدایة۔ المحیط بطرفیها
والاسعد بقربیها۔ الذی منه تفتتح وبه تختتم۔ وعلیه تدور ومنه تقتسم۔ فلا ولی فی الکون الا وهو محتاج
الیه۔ ومتادب فی سره بین یدیه۔ صاحب قدم علت فی التمکین۔ فظلت الاعناق لها خاضعین
سیدنا ومولانا غوث الثقلین۔ وغیث الکونین۔ وغیاث الدارین۔ ومغیث الملهوفین ولی الاولیاء
وفرد الاصفیاء۔ القطب الربانی۔ ابی محمد سیدنا الشیخ الامام عبد القادر الجیلانی رضی الله تعالیٰ عنه
وارضاه۔ وحشرنا فی خدمه یوم ننعم هذا اسعد فی ظله وحماه۔ وعلینا معهم۔ وبهم ولهم۔ ما طلعت طوالع السعد
فی مطالع القلوب۔ وشرقت شوارق الانوار من مشارق الغیوب۔ آمین آمین یا ارحم الراحمین

امابعد میگوید فقیر **سید ابوالحسین احمد نوری** ملقب به میاں صاحب مارهروی
قادری برکاتی چشتی نظامی ثبته الله تعالیٰ علی طریقة اسلافه الکرام ورضی عنهم وعنه بهم الیٰ
یوم القیام که دنیا گذشتنی وگذاشتنی ست وکار با حی قیوم داشتنی هر که را شربت خوشگوار
حیات بکام جان ریخته اند لاجرم روزے ساغر تلخ مرگش نیز چشانند۔ سوا احب ذلک او کره
فان احب احب الله تعالیٰ لقائه وان کره کره الله تعالیٰ لقائه وذلک حین الغرغرة اخبر به
الصادق المصدوق صلی الله تعالیٰ علیه وسلم فی الاحادیث الصحاح۔ پس واجب افتاد بر هر متنفس
تلاش چیزے که آن تلخی را بر وشیرین تر از هر شیرین نماید وهنگام غرغره به لقای مولیٰ تقدس
تعالیٰ سخت آرزومند فرماید چنانکه تشنهٔ سه روزه در شدت تموز تپش ریگ و زش سموم
به آب خنک سرد خوشگوار شیرین بلکه از ایشان بیشتر که چون چنین باشد بحکم حدیث حضرت
احدیت جل وعلی نیز لقای این بنده را دوست دارد و هر که لقای او محبوب ومرضی خداوند
عزوجل شد ناگزیر اماکن جنت وملائکت حست بلکه خود حضرت رسالت علیه افضل الصلوٰة
والتحیة به لقاے او مسرور وشادمان شوند از نهایت همین معنی سر حدیث اشتاقت الجنة
الیٰ اربعة وحدیث یا لیتنی رایت اخوانی پدیدار آید واینکار زنهار میسر نشود تا قلب از عقائد
زائغه صاف ومنزه نبود که در حدیث ست اهل البدع شر الخلق والخلیقة ودر حدیث دیگر

اصحاب البدع کلاب اہل النار چگونہ روا باشد کہ حق جل و علی و محبوبان او و نعمت را بہا ہیں بہشت النعیم لقا بہ بدترین جہانیان یا سگی از سگان جہنم را دوست دارند والعیاذ باللہ تعالیٰ از نحو و مجالست پس **واجب اوّل** تصحیح عقائد مطابق مذہب مہذب اہلسنت و جماعت آمد کہ حق منحصر در اہلسنت و ہمہ اولیا از اکمل الاولیا سیدنا صدیق اکبر و امام الاولیا سیدنا علی مرتضیٰ رضی اللہ تعالیٰ عنہم تا این زمان و از نیوقت تا عصر یا حضرت امام مہدی و بعدان ہم برین مذہب بودہ اند و خواہند بود کیف لا کہ من فارق الجماعة شبرا فقد خلع ربقة الاسلام من عنقه ناسعادتمندان بہوائے خود شان مخالفت جماعت اہلسنت کنند و باز بنا بحر وہی دم از سنیت زنند و طرفہ آنکہ بجوارے و حواشی خویش وانمایند کہ طریقۂ اولیا کرام و مشائخ عظام ہمین ست کہ ما برایم و آنچہ کتب و خطب از ایشان در موافقت علمائے سنیان منقول ست ہمہ بر تقیہ و زمانہ سازی محمول ست تعلیم آنہا در خلوتہا بر خلافش بود ایمان خود بمثابہ منافقان باشند در اسلام سوگند بعزت و جلال خداوندی کہ ما و مشایخ ما و سائر اولیا کرام در ظاہر و باطن و خلوت و جلوت ہم بر مذہب اہلسنت و جماعت بودہ اند و ہستیم و خواہند بود ہم برین زیم و ہم برین میریم و ہم برین برانگیختہ شویم ان شاء اللہ تعالیٰ ہر کہ غیر این از ایشان نقل کند کذاب و مفتریست ما و مشائخ ما و جملہ اولیا ر در دنیا و آخرت از و و از افترائے او بیزار و بیزار و ہزاران ہزار بار بیزاریم الا فلیبلغ الشاہد الغائب **واجب دوم** اعمال جوارح باعمال صوالح و اتباع شریعت و اقتفائے سنت کہ ہر راہے کہ ازین راہ مخالفت و برگرانست لا واللہ نہ بسوئے خدا کہ بسوئے شیطان ست

ترسم نرسی بکعبہ اے اعرابی — کاین رہ کہ تو میروی بترکستانست

محالست سعدی کہ راہ صفا — توان رفت جز در پئے مصطفیٰ

صلی اللہ تعالیٰ علیہ و علی آلہ و صحبہ و بارک و سلم خدا ناترسان باغوائے شیطان بیباکیہا ورزند و شریعت را فضول و بیضرورت گیرند بگمان آنکہ حقیقت خلاف شریعت ست یا شریعت آلۂ وصول چون واصل شد بشریعت چہ احتیاج جواب این ناپاکان بہ از ان نتوان گفت کہ حضرت سیدنا

سید الطائفه جنید بغدادی رضی الله تعالی عنه فرمود چون او را گفتند اینجا قومی گویند
شریعت از بهر رسیدن ست ما که رسیده ایم بشریعت چه کار فرمود آنکه رسیدن گفتند
راست گفتند اما تا کجا تا جهنم والعیاذ بالله تبارک وتعالی **واجب سوم** تخلیهٔ باطن
از عادات رذیله وتحلیهٔ جانش باخلاق جمیله کم فهمان دانند چون نماز وروزه کردیم احکام
شریعت همه بجا آوردیم وندانند که شرع مطهر چنانکه نماز وروزه فرض وریا وزنا حرام فرموده است
همچنان اخلاص وتواضع ووفا وصفا وغیرها اخلاق فاضله فرض وریا وتکبر وغدر
وغش وغیرها عادات رذیله حرام علم وعمل اینها نیز جزو اعظم از شرع واتباع اوست
آن یکی رو بجوارح ظاهره دارد واین دیگر بسرائر باطنه تا ظاهر وباطن هر دو را بتازیانهٔ شرع
تثقیف نکنی زنهار که دم از اتباع شریعت نه زنی. **واجب چهارم** تصفیهٔ سر از غیر
خدا که اقصی المرادات ومنتهی النهایات ست حصول همین را راهی نهاده اند که نامش
سلوک ست وبمقامی میرسد که نقش تصوف مغز این علم ومرکز دایره اش ایمان
یک سخن ست که باو ایما رفت اعنی مراعات دقائق شرع وتخلیهٔ قلب از بقایای شرک خفی
که در حدیث او را نهان تر از رفتار مور فرموده اند تمامی علوم سلوک بر تفاوت طرق وتنوع
اوضاع شرع همین یک کلمهٔ صاحب جوامع الکلم صلی الله تعالی علیه وسلم ست که الشرک اخفی
من دبیب النمل تا بدانی که شرع مطهر محتوی بر همه علوم ست وهرچه بیرون از وست
باطل ومذموم ست بیقیدان آزادی پسند نفس وشیطان را در قید وبند بنگ نزدن عربده
کردن وموی سر تا بکمر رسانیدن وریش تراشیدن وحریر پوشیدن ومزامیر شنیدن
ورقص فواحش دیدن را سلوک گرفته اند واستهزا بشرع وتحقیر وعداوت علمای
شرع واعتقاد حلول واتحاد ونعرهٔ الی انا الله را کمال تصوف ساخته بوقت صبح شود همچو روز
معلومت که با که باخته عشق در شب دیجور هذا ما ظهر لهذا الفقیر درین جزو زمان بحالت هجوم هموم وآلام
وتراکم اقسام اسقام برای یادگار خود تذکیر پس ماندگان ومتوسلین خاندان

بطور انموذج کتابے مختصر مشتمل بر ہفت لمعہ در وصایا و عقائد و تصوف و سلوک و فقہیات و اخلاق و فوائد پرداختہ و بلحاظ تاریخ بنام **سراج العوارف فی الوصایا والمعارف** مسمی ساختہ والمسئول من اللہ تعالے ان یجعلہ خالصا لوجہہ الکریم ینفعنی بہ و قارئہ و کاتبہ والناظر فیہ یوم لا ینفع مال ولا بنون الا من اتی اللہ بقلب سلیم وصلی اللہ تعالے علی سیدنا محمد وآلہ وصحبہ اجمعین الی یوم الدین والحمد للہ رب العالمین

لمعہ اولیٰ در وصایا

اعلموا ایہا الاخوان۔ کہ فقیر را سفر آخرت در پیش ست بلکہ قریب رسید لہذا حسب سنت نبوی علیہ التحیۃ والثنا وہم بہ تقلید اسلاف کرام و آبا و اجداد خویش بوصایا پرداختم و دل از دنیائے دنی بر داشتم و از جمیع معصیات و سیئات توبہ کردم و آئندہ مادام حیات اجتناب ورزیدم او تعالی جل جلالہ وعم نوالہ توبہ فقیر قبول فرمودہ بخشد و بطفیل مرشدان طریقت عالیہ قادریہ مرا و محبان مرا بیامرزد۔ و بمراتب علیا و مدارج اولیا بما رسانا و بجوار قدس انبیا و صدیقین و شہدا و صالحین جای قرار دہد وحسن اولئک رفیقا آمین یارب العالمین **نصیحت و وصیت** اول آنکہ بعد قبول ایمان و اسلام بر مذہب اہلسنت و جماعت استقامت کنند و بر مسلک حنفیہ و مشرب قادریہ ظاہر و باطن خود را آراستہ و پیراستہ دارند۔ یعنی ظاہر بشریعت غرا و باطن بطریقت علیا موافق سازند و در شریعت تتبع امام اعظم ابوحنیفہ کوفی و در طریقت تتبع حضرت غوث الاعظم جیلی رضی اللہ تعالی عنہما باشند و متابعت و انقیاد جملہ احکام اسلام بر خود لازم گیرند۔ و در آداب علماء و فقرا کوشند و خدمت خانقاہ و درگاہ بجا آرند و حاضری مساجد برائے نماز جماعت اختیار کنند۔ بالخصوص در ادب والدین و شیخ طریقت و استاد علوم دین و اولاد ایشان باقصی غایت کوشش نمایند و شیخ طریقت خود را افضل از ہمہ شیوخ طریقت زمانہ در حق خود بدانند و خود را از ہمہ خلق اللہ ذلیل و مبتذل تر شمارند و مدام

متواضع و منکسر باشند دوم آنکه بعد از متابعت شریعت مصطفوی چه در اقوال و چه در افعال و مواظبت بر احکام طریقت بر دست پیرے مرید شوند که در وے سه شرائط باشد یکی مسلم سنی المذهب دوم مستقیم علی الشریعت سوم صحیح المسلک یعنی در اسلام مذهب اهلسنت و جماعت داشته باشد و بظاهر پابند شریعت و در طریقت مرید و خلیفه شیخ صحیح السلسله باشد نه آنکه بغیر ارادت و بیعت و خلافت از شیخ خود بخود بلا اجازت مرید میکنند و مردمان را از راه فریب در سلک ارادت آرد۔ اللهم احفظنا من سوء اعمالنا پس واضح باد که بعد حصول بیعت بر دست چنین شخصی که صفات او گذشت بحضور وے چندے قیام پذیرفته به مجاهده باطن متوجه شوند و بعد حصول نسبت این راه منصب استخلاف حاصل کرده مدام بیاد الهی مشغول باشند و از خدا بجز خدا طلب نکنند چون خدا را یافت همه اشیا را یافت چه ماسوی الله چیزی نیست و هر چه که هست همه اوست یعنی تنها همه اوست الا کل شیء ما خلا الله باطل پس طلب غیر بے فائده و لاطائل و یک لمحه و یک آن از یاد او تعالے غافل نمانند و دمی غفلت روا ندارند و خود را فرصت ندهند تا که فرصت نیابند سوم آنکه بیعت بجز خاندان خود چه از اولاد شیخ خاندانی خود که خلافت از اب و جد خود داشته باشد و چه خلفاء شیخ خاندانی خود بجای دیگر نکنند بهر حال غلامی شیخ خاندانی خود حتی الوسع والامکان نگذارند و بجز پیر خود با پیران اقران و امثال دیگر درین کار سرو کار ندارند سه باغ مرا چه حاجت سرو و صنوبر است + شمشاد خانه پرور ما از که کمتر است۔ ای پسر چون شرف بیعت حاصل کردی پس پیر دیگر رجوع مکن مشو تا هر جائی مشهور نشوی۔ الا ما شاء الله زیرا که الضرورات تبیح المحذورات اگرچه این وصیت حسب مفهومش عام است مگر خصوصیت با اولاد خاندان برکاتیه مارهرویه وارد چهارم آنکه در حصول علم دین بقدر ضرورت از کتاب و سنت جهد بلیغ نمایند و اینکار را از جمله امور مقدم دانند بعده در طریقه باطنی قدم نهند زیرا که صوفی جاهل و عابد بے علم مسخره شیطان است و محض بیچاره و ناقابل قبول علاوه ازین آن ترقی مدارج و

ترفع معاریج و درک غوامض که عالم را درین راه حاصل میشود جاہل را ازان نصیبی نیست و آن تخیلات
و دقایق که سالک باعلم را میسر شود بیعلم را ازان چه نصیب الا ماشاء الله شاید که او تعالی
از فضل خود بنوازد و بمرتبه اعلی رساند و از صاحب علم هم مرتبه بلندتر سازد محال نیست مگر
نادر الوقوع ست و النادر کالمعدوم اللهم ارزقنی علما نافعا و فهما کاملا و عرفانا تاما و لا تهلکنی
بالجهالة و الغفلة انک رب عالم و انا عبد جاهل غافل برحمتک یا ارحم الراحمین مناسب این مقام
حکایتی بیاد آمد که تحریرش مفید مینماید از زبان فیض ترجمان جدی و مرشدی حضرت سید شاه
آل رسول احمدی قدس سره العزیز شنیده بودم که روزی در شهر حضرت مودود چشتی
رحمة الله علیه درویشی وارد شد که نسبت قوی و حالی خوب داشت چندانکه گروه کثیر از اهل شهر
معتقد کمالاتش شده بسویش رجوع آوردند بالآخر مردمان شهر صاحبزاده را شورانیدند
که این درویش در شهر شما یان چرا آمده و مردمان شهر را چگونه بر کمال خویش رجوع میکند اکنون این
را شهر بدر کردن مناسب است این مشوره نموده صاحبزاده را آماده کردند و همراه خویش بردند لیکن بوجه کمال
آن درویش تازه وارد هیچ قدرتی بر آزارش نیافتند و صاحبزاده در آن وقت صغیر سن بودند و محض
شورانیدن مردمان شهر مخالفت درویش اختیار نموده بودند لهذا آن درویش صاحبزاده را پیش خود
طلبیده مهربانیها نمود و الطافها فرمود و نصیحت کرد که بابا اول علم بخوان بعده دعوی فقیری کن چرا
که عابد جاهل مسخره شیطان ست و چونکه پیشوای عالمی شدن صاحبزاده را مقدور بود لهذا
بر نصیحت آن بزرگ عمل کردند و رسیدند بدرجه که رسیدند نتیجه آنکه که اگر اهل
او تعالی نظر آید دست شما و دامن او باوی به نیاز پیش آیند و خدمت
او را سعادت کونین دانند لیکن بهوشیاری تام و آگاهی تمام درین مقام قدم نهند
چراکه درین زمانه اصلیت این امر مفقود ست و نسبت ظاهریه موجود بچرب زبانی و شیرین
بیانی کسی فریفته نشوند که این گروه در هر وقت اعز من الکبریت الاحمر بوده اند پس باید که
در دام تزویر کسی گرفتار نشوند و بگوشه عافیت نشسته بعبادت الهی بپردازند

و وارد بین و صادرین را به نان جوین حسب مقدور خود متواضع شوند و خدمتگاری نمایند و سائل
را حتی الوسع محروم نگردانند و بکار ذاتی خویش به کسی از اهل دنیا چاپلوسی و تملق و لجاجت
نه نمایند که سازنده کارها کارساز ست مگر برای کار دیگران خصوصا برادران دینی و یقینی خود
با هر کس لجاجت و تملق و چاپلوسی نمایند و حتی الوسع والامکان دران ساعی باشند گو خود را
دران کار مضرتی و نقصانی هم رسد تاهم ازان درگذر نکنند که حکم چنین ست و شما برادران را
درین امر همین سبب هیچ وبال و نکال نیست **ششم** آنکه بعد از اطلاع بر مضمون آیهٔ شریفه
اطیعوا الله و اطیعوا الرسول که همین آیه وصیت جامع و بالغ [illegible] با بود بنا بر اصلاح خصومات
و رفع تنازعات مقدمات به محکمه جات حال رجوع نه شوند بلکه به کتاب الله یعنی قرآن شریف
و سنت و شریعت رسول صلی الله علیه وسلم که حدیث و فقه و اصول و تفسیر ست رجوع نمایند
و بران عرض کنند و بسوی او رو سازند چنانچه بعد آیه مذکوره در آیه دیگر آمده که فردوه الی الله
پس رجوع و رد بشریعت مصطفوی علی صاحبها الف الف صلوة و سلام واجب العمل
و عین ایمان ست درین فکر و اندیشه بودم که دلم با من عتاب کرد و جانم پیچ و تاب خورد
بقول مشهور که خود را فضیحت و دیگران را نصیحت - ای روسیاه تو چه مسخره کرده که با دیگران
به نصائح پیش می آئی و خود را از ارباب نصائح پنداشته غلغله پند و نصیحت با وج افلاک میرسانی
اینهمه مکر و وسوسه شیطانی ست که در دل تو جا گرفته و ترا بر پند و نصائح می آرد و ترا بر مکائد
او اطلاع نیست مبادا که ترا زیان رساند بمضمون آیه شریفه یحبون ان یحمدوا بما لم یفعلوا و آیه
لم تقولون ما لا تفعلون در ذهن خود دار و از شر شیطان دور باش آنچه میکنی همان گو و هر چه
میگوئی همان کن تا ترا خلق بر همه توصیف و تعریف کنند که تو میکنی نه آنکه بر خلاف آن ستایند
دل تو بران بغرور راضی شوی که این امر خوب نیست لیکن با اینهمه چه باید کرد بر فعل ما منگر گنهگاریم
بر قول بنگر که شرمساریم اگر پسر خراب و آواره شود تاهم خرابی پسر را نمیدارد سه گر گوهر طاعت
نه سفتم هرگز - ور گرد گنه ز رخ نه رفتم هرگز + نومیدیم ز آستان کرمت + زیرا که یکی را دو نگفتم هرگز

هفتم آنکه بر دین خود چنان سخت و مضبوط باشند که دیگران متعصب دانند زیرا که تصلّب در دین حق نشان مقبولیت ست و محمود و تعصب در دین باطل علامت شقاوت ست و مذموم با فقرا و مساکین و غربا انس و الفت گیرند و از امرا و اهل دنیا و اغنیا بگریزند و اجتناب ورزند و از فساق و فجار و کفره فجره و مشرکین خود را دور دارند خصوص از صحبت و انس فاسق معلن در دین اسلام و کافر و مشرک مطلق زیرا که صحبت بد بمثال مقناطیس و آهن دارد یعنی صحبت بد بسیرت بد چنان میکشد که آهن را مقناطیس و نیز خداوند تعالی میفرماید لا یتخذ المومنون الکافرین اولیاء من دون المومنین برین آیه شریفه عمل دارند تا از ورطهٔ هلاک نجات یابند و از ملاقات اهل دنیا و امرا و ملوک و سلاطین اگرچه صالح و عادل هم باشند گریزان باشند چرا که صحبت فقرا با اغنیا حکم زهر هلاهل دارد که بمجرد جرعه نوشی هلاک و تباه و دل عارف را سیاه میکرداند بلکه عکس قلب دنیا داران هم قلب عارف را زیان رساند الناس علی دین ملوکهم هم ازین جا گفته اند و مراد از ملوک علاوه معنی معلوم درینجا هر غالبست در حق هر مغلوب نشنیده قصهٔ قضای حضرت امام قاضی الانام سیدنا ابو یوسف رحمة الله تعالی علیه که چون ایشان قضای بغداد قبول فرمودند حضرت شیخ معروف کرخی قدس سره یار همدم و هم مکتب ایشان از ایشان ترک ملاقات کردند و گفتند رو بروی هم میائید زیرا که ترسم که دلم از ان روزی که قضا قبول کرده آید از دیدار شما سیاه شود الله الله این چه مقام ست و چه مقال بر قضای حضرت امام قاضی الانام غور بکنید که سلسبیل عدل اعظم و انصاف اکمل مآل بود و بمقولهٔ شیخ معروف رحمة الله علیه اندیشه که چها گفتند لیکن بین تمثیل بمقابل دیگران چه گفته باز از روزی که ابو یوسف رحمة الله علیه قاضی شدند طریقهٔ ملاقات شیخ بر او شان همچنین طور بود که وقتیکه می آمدند جای قیام را تاریک میکردند و قاضی الانام پس پشت شیخ می نشستند روزی بادشاه آن زمان از حضرت قاضی الانام قدس سره استدعا کرده که میخواهم که بوساطت شما از حضرت شیخ مشرف بسلام شوم فرمودند که امید ندارم که قبول فرمایند که با من در ملاقات چنان حال ست پس بنسبت شما چه گفته آید بهر حال

عرض خواهم نمود اگر قبول شد خواهم برد ورنه مجبوری ست روزی حضرت قاضی رحمه الله
تعالی بر سبیل تذکره استدعای شاه عرض نمودند مستفیض شده فرمودند که ای برادر چرا در پی
آزارم کمر بسته آید از ملاقات شاه خوف سلب ایمان ست الغرض بعد بسیاری قیل و قال و
اظهار تشبیب و فراز بپاس خاطر جناب قدس سره اجازت باین شرط داده شد که آمده پس پشت
شما بنشینند و بوساطت شما آهسته کلام کنند یعنی هرچه گویند آهسته بشما گویند و شما با من بگویند و زیاده
نه نشینند صرف سلام کرده امر ضروری گفته بروند عاقبت الامر بهمین شرط شاه ملاقات را غنیمت دانسته
حاضر شد بعد سلام عرض نمود که میخواهم که دعوتم قبول فرمایند شیخ ابا فرمود و گفت نزد من کدامی
مال حلال دیگری جز ترکه پدرم نیست ازان هیچ درهم مرا مدة العمر کفایت خواهد کرد و درصورت خرچ شدن
و باقی ماندن حیات از مال استاد خود یعنی امام اعظم رضی الله عنه که آنرا هم مثل مال پدرم از وجه حلال
میدانم قرض گرفته گذر خواهم کرد و ازان بقدر قوت لایموت خواهم خورد این تکلفت و ملاقات ختم
کرده شاه را اذن رخصت داده خود بعبادت مشغول شد ای برادر خدا تعالی دنیا آفریده است
و ازان روز گاهی بسوی آن ندید پس مخلوق را هم اطاعت خالق واجب است که بسوی دنیا
نه نگرند و همچنین باید که با اهل دنیا اختلاط ندارد و انس نگیرد مگر آنکه برای حق تعالی باشد و شریعت
غرّا بدان رخصت دهد البته عند الحاجة بقدر حاجت معامله روا دارد که این را دنیا نمیگویند و خود
بحقیقت دنیا نباشد مثل جمع اموال بنا بر غربا و مساکین و انصرام سفر حج و ادای حقوق الله
مثل زکوة وغیره و ادای حقوق العباد مثل نان و نفقه زن و فرزند و ذوی القربی و الیتمی و ابن السبیل
و بقدر قوت لایموت برای خود که فرض ست و جای واجب و جای مستحب و جای سنت
و این دنیا نیست و نه این را دنیا نامند تعریف دنیا مولانای رومی چنین کرده است چیست دنیا
از خدا غافل بدن + نی قماش و نقره و فرزند و زن پس غفلت را در معامله حق تعالی
راه ندهد که همین دنیاست و حب الدنیا راس الخطیات گفته اند باید که ازان متنفر شود۔
هشتم آنکه تعلق خدا را از زند مسند تاکه آزاد از دنیا شوند بمصداق مضمون حدیث شریف

الراحمون یرحمهم الرحمن تبارک و تعالی ارحموا من فی الارض یرحمکم من فی السماء ارحموا ترحموا حقوق

ذوی القربی و الیتمی و المساکین و ابن السبیل و زن دختر زند و کل مومنه و مومن و مسلمه و مسلم
چنانکه او تعالے بران حکم کرده ست نگاهدارند و با ایشان به احسان و مدارا سلوک نمایند و
خود را از اخلاق حمیده مثل محبت و اخلاص و موافقت و وداد و مرافقت و احسان و غیرها مما لا یعد
مملو دارند و از عادات ذمیمه مثل بغض و عناد و نفاق و عجب و کبر و دروغ و زنا و لواطت مما لا یحصی
پاک و منزه دارند تا که صفت ملکوتی پیدا آید و صفت حیوانی و بهیمی و شیطانی زائل گردد و از گناه
صغیره و کبیره و اصرار بر صغیره که حکم کبیره دارد محترز مانند زیرا که فاسق معلن در شریعت بدترین مردمانست
معاذ الله اندیشه خوف سوء خاتمه دارد اللهم احفظنا من سوء خاتمتنا و از ارتکاب بدعات
سیئه و محدثات در دین باز مانند چه مبتدع از فاسق معلن هم بدتر ست و نماز خلف وی حلال نیست
نهم آنکه فاتحه سالانه فقیر که آنرا در عرف عرس گویند هرگز هرگز به تکلف نه کنند زیرا که تکلف
در شریعت ممنوع گشت و فقیر روا دار تکلف نیست هر چه که میسر آید قدری قلیل از ان حسب مقدور
خویش صرف نمایند و بقرض نشوند و از بلا فکر و تشویش ها رهند و انجا یعنی در عرس بجز تلاوت قران شریف
و حدیث شریف و درود شریف و کلمه طیبه و ذکر الله چیزے دیگر از بدعات نباشد یعنی چنانکه فی زمانه
مروج ست هرگز هرگز نکنند مثل کثرت روشنی فضول و آتشبازی و مزامیر غیر مشروعه و احضار
قوالان بنابر استماع نا اهلان هرگز هرگز روا ندارند و همچنین از دیگر اصرافات بیجا بمصداق کلوا
و اشربوا و لا تسرفوا انه لا یحب المسرفین اعراض نمایند و چیزیکه شریعت بدان رخصت نداده است
بگذرانند اگرچه فقیر منکر سماع بطوریکه قدمائے چشتیه رضوان الله علیهم اجمعین شنیده اند نیست گاه گاه
گاه در مجالس مزارات اولیاء حاضر شده سماع شنیده است مگر چونکه درین زمانه در عامه مواضع
سماع با شرائطها اباحت یافته نمیشود لهذا بمجبوری بجز ترک علاجی ندیده زیرا که اهلیت شنیدن
سماع درین وقت پر آشوب مفقود ست و باقی شرائطهم معدوم پس ترک سماع به ناچاری فرض
و واجب آمد ورنه عند الضرورت برائے اهل رخصت هم بوده است **دهم** آنکه بخوانند

اوراد و وظائف خانقاه و درگاه و تلاوت قرآن شریف و درود شریف خصوصاً دلائل الخیرات
و حصن حصین و حرز یمانی و حزب البحر و اسمای اربعین و تسبیح و غیرها موافق معمول خاندان
برکاتیه مداومت کنند و حاضری مسجد نگذارند و پنج وقت نماز به جماعت ادا کنند و به ذکر
و شغل و مراقبه وغیره کاربند شوند و ازین طریقهٔ خاندان برکاتیه اصلا تخلف نورزند و بظاهر
موافق شرع شریف و بباطن موافق صوفیه صافیه خود را دارند و گاهی نماز جماعت و روزه رمضان
ناغه نکنند و بلا عذر شرعی اصلا نگذارند و تعظیم و تکریم شیخ خود بلکه جملهٔ اولاد و برادران و قرابتیان
و غلامان و هم وطنان شیخ بر خود لازم دانند و همچنین بوالدین و استادان خویش پیش آیند
و بر و احسان بایشان حتی المقدور کنند و دعای ایشان بحق خود گیرند و هر که از خود
معمر و برگزیده تر بود باوی در گفتار و رفتار پیشقدمی نکنند الا بضرورت مجبوری محض مثلاً
خوف فوت تکبیر اولی با جماعت و مثل این که درینجا سبقت در پیشی کرده شامل شود. و اگر
غریبی آید و حال خود گوید باید که بتوجه دل بشنوند و رفق و ملائمت باوی کنند و تنفر نکنند
و چین بر جبین نیفگنند غرضکه با طاعت قریب و از معصیت بعید باشند سیما از معصیت غیبت که
از بدترین گناهان و محل سخت ترین وعید ست احتراز کلی دارند **یازدهم** آنکه با یتیمان و
غریبان و مسافران و کنیزان و غلامان و ضعیفان و پیران و معذوران و غیرهم بمحبت پیش آیند
و بر و احسان نمایند که آخرین وصیت رسول ماست صلی الله علیه وسلم و بنظر تحقیر نه بینند و کلفت
نگیرند و اگر گیرند خود هم شریک شوند و هرچه خود خورند ایشان را نیز همان خورانند و مدام لباس خاندان
خود بپوشند و آن اینکه اول تمام موی سر حلق دارند که عادت مستمرهٔ بزرگان ما برین بوده
و حالا هم ست و کلاه دو پلو یا قادریه که هر دو کنارهٔ آن یعنی هر دو گوشه اش قدری بشکل لام کشاده
بیاشد بر سر نهند و خرقهٔ قادریه در تن بپوشند و سیلی بر کمر بندند و عمامه بر سر پیچند
و ازار تهبند خواه از سراویل کشاده کعبین ستر عورت پوشند و دوپته که بقدر دو ذرعه طول باشد
بصورت مثلا در گلو بیاویزند. و این همه لباس را سوای آن ازار که ضرورت ندارد اگر برنگ گیره

یا ملاگیری خوشبو یا سیاه یا دیگر رنگ سوای معصفر و مزعفر که حرام ست مصبوغ کرده بپوشند
ہیچ مضائقه ندارد و بمطالعه کتب حدیث و تفسیر و فقه و اصول و تصوف و سلوک و غیرها شرعیات
انس و عادت گیرند و مناسبت پیدا کنند و اوقات شبانه روزی خود اکثر بآن مصروف دارند
و در شریعت و طریقت مقلد محض خود را دانند و از دعوی اجتهاد در ہیچ یکے از ہر دو طریقه انیقه زنہار
زنہار دور باشند در شریعت حنفی و در طریقت قادری خود را دارند و مقلد ہمین حضرات خود را فہمند
ورنه انجام بد خواہند دید چرا که انجام ترک تقلید در دین او ان ہمانا الحاد و زندقه است و در شریعت
سر و کار به امام اعظم و در طریقت بحضور غوث اعظم رضی الله عنهما دارند و غلامی پیر دستگیر زنہار
زنہار نگذارند که از منفعت تشبث خاص الخاص این خاندان برکاتیه مارہرویه بغلامی خاندان غوثیه نسبتے دارند
و با ہمه غلامان مور و ملخ و سگ پروردهٔ درگاه غوثیت مآب حضرت غوث الاعظم رضی الله عنه ہستیم
و حضور غوثیت مآب سر حلقه جمله اولیاء الله اند چنانکه شان نبی ما صلی الله علیه وسلم در انبیا بود ہمچنین شان غوث الاعظم
رضی الله عنه در اولیا شمارند مگر آنکه خاتم ولایت نبودند چنانکه رسول ما صلی الله علیه وسلم خاتم نبوت و رسالت ہم بودند
و اعتقاد کنند که غوث الثقلین رضی الله عنه از جمله اولیاء چه اول تا آخر چه معاصرین و چه حاضرین و چه غائبین از ہمه افضل است
بفحوای قدمی ہذه علی رقبة کل ولی الله تعالی، و این دعوای حقه صادقه باین کلمات طیبه را القا بامر الله
تعالی از جناب الٰہی در حالت صحو یعنی ہوشیاری سر بر زده و باظہار آن در حالت صحو نه در سکر مامور و ماذون
بود که علی الاعلان این شان ارفع خود اظہار کنند و مامور بود که ہر که نگرود و ولایت از وی باز بگیرد
و سلب نماید۔ و آنکه بار متصوفه زمانه که بظاہر صوفی و بباطن لنگی اند لباس صوفی محض برای نمود پوشیده
و در نفس الامر با صوفیه کرام ہیچ نسبتی نداشته گمان میکنند که این مقوله ارسیدنا غوث الاعظم رضی الله
عنه در حالت سکر سر بر زده بود پس معاذ الله ہیچ اعتباری ندارد و لا یعبؤ به باشد و بالفرض اگر صحیح
ہم کرده شود پس از لفظ ولی الله درین مقوله اولیاء عصر بلکه حاضرین جلسه وقت مراد خواہند بود
اولیاء غائبین از آن جلسه ہم داخل نخواہند شد این کسان درین صورت بے ہیچ ضرورت از تعمیم
تخصیص میگرایند و میگویند که در تسلیم تعمیم افضلیت حضرت غوث پاک رضی الله عنه بر فاضلترین از ایشان

لازم می آید و آنچنانست که از متقدمین بعد استثنا انبیاء علیہم السلام که بالاتفاق افضل از ہمہ عالم اند چہ ملائکہ و چہ جن و انس افضلیت بر سائر صحابہ کرام و اہلبیت عظام و ائمہ اطہار مشہورین رضی اللہ تعالی عنہم اجمعین ثابت نمیشود و از متاخرین ہم افضلیت بہ حضرت امام مہدی علی جدہ و علیہ السلام که باعتبار اخبار و آثار افضل اند و از دیگر و پس لازم ہمانست که اولیاء ہمعصر یا حاضرین جلسہ وقت مراد شوند تا که ازین خدشہ مخلصی و نجات حاصل شود۔ میگوئیم که این اقوال ایشان مردود اند و محض سفاہت و ضلالت و گستاخی و بے ادبی۔ این کسان از ولایت نصیب ندارند و لو سلمنا تاہم در حالت اینچنین عقیدہ کاذبہ ولایت ایشان سلب خواہد شد مثل شیخ صنعا وغیرہ و اگر کسی شبہہ کند و گوید که اینچنین کلمات دیگر بزرگان ہم گفتہ اند پس تخصیص غوث الاعظم رضی اللہ عنہ نماندہ۔ گوئیم که اولا انیمقولہ از کسی بامر اللہ بحالت صحو سر نزدہ ہست و نخواہد شد زیرا که مخصوص بان جناب ہست و در ہیچ نقلے از ہیچ عماید متقدمین و اکابر متعمدین تصریح باین معانی نیست و حال ثقاہت و عدالت متاخرین زمانہ بمقابلہ متقدمین معلوم که نسبت ذرہ بہ آفتاب ہم ندارد پس چگونہ وثوق بر صدق مقالات ایشان کردہ شود۔ و لو فرضنا این بحد تواتر نہ رسیدہ و نہ بدرجہ قبولیت جمہور اولیاء اللہ آمدہ فلہذا لائق حجت و استدلال و وثوق و تمسک گرفتن نیست بخلاف مقولہ شیخ ما رضی اللہ عنہ که بحد تواتر مع تسلیم جمہور اولیاء اللہ رسیدہ سیما خواجہ بزرگ سلطان الہند خواجہ معین الدین حسن چشتی سنجری رضی اللہ تعالی عنہ که بالاتفاق از جمیع اولیاء ہند زیادہ شرف و بزرگی دارند و از ہمہ ایشان و افضل ممتاز اند چون انیمقولہ حضور شنیدند ہمان زمان بر حضرت ایشان حالتی طاری شد در آنحالت فرمودند بل علی راسی و عینی۔ و تمامی اولیاء اللہ از شرق تا غرب و از جنوب تا شمال قابل انیمقولہ شدہ اند و باعتراف آن رطب اللسان بودہ و گردن انقیاد خمیدہ اند و اصلا ازان راہ انحراف نورزیدہ اند پس از تصدیق جمہور اولیاء اللہ تعالی بالخصوص سلطان الہند افضلیت حضرت غوث الاعظم رضی اللہ عنہ بر سائر اولیاء بدرجہ یقین پیوست **فایدہ** در سند انیمقولہ از سلطان ہند و از کتاب تفریح الخاطر فی مناقب الشیخ عبد القادر از مولفات عبد القادر بن محی الدین الاربلی با مرتبہ

دمرشده السید عبد القادر غریب اللہ بن السید عبد الجلیل الحسنی الحسینی فی بلدہ احمد آباد فی سفینۃ الحادیہ عشر فی المستفاضۃ خواجہ معین الحق والدین الچشتی من الغوث الاعظم رضی اللہ تعالیٰ عنہ ذکر قدوۃ المشائخ وقطب الخلائق امیر محمد الحسنی فی کتاب لطائف الغرائب عن لسان قطب العالم الصیر الدین محمود نور مضجعہ الودود لما قال الغوث الاعظم بامر اللہ قدمی ہذہ علی رقبۃ کل ولی اللہ وضع جمیع الاولیاء رقابہم وکان خواجہ معین الحق والدین فی ذلک الوقت من الشبان مجاہد امرتاضا فی غار جبل من بلدہ خراسان فی مجرد اطلاعہ علی ہذا الامر الالٰہی بادر الی تقدیم انحناء راسہ عن سائر الاولیاء ووضع راسہ علی الارض وقال بل علی راسی وکشف اللہ ہذا الحال للغوث الاعظم فی الحال فقال فی حقہ فی مجمع من الاولیاء ان الشیخ غیاث الدین سبق فی وضع رقبۃ اولیاء اللہ و احبابہ فبتواضعہ وحسن ادبہ صار محبوبا باللہ ورسولہ وسیعطی زمام تصرف الہند فی یدہ وصار کما لما قال رضی عنہ اللہ الملک المتعال وقال مولانا الشیخ محمد جمال الدین السہروردی فی سیر العارفین اجتمع معین الحق والدین الچشتی مع الغوث الاعظم رضی اللہ تعالیٰ عنہ فی جبل من الجبل وصاحبت معہ حضرت سبعا وخمسین یوما مع اللیالی واستفاض من حضرۃ انواع الفیض وجمیع الباطن والکمال ذکر السید ادم النقشبندی فی نکات الاسرار انہ جری فی مجلس الشیخ فرید الدین گنجشکر ذکر وضع قدمیہ الشیخ علی رقاب الاولیاء فقال لئن قلت فی ذالک الزمان لوضعت قدمہ علی رقبتی وبالافتخار اقول علی صدق عینی لان شیخی معین الدین من الذین وضع قدمہ علی رقبۃ فمنصبی ان اقول علی صدقہ عینی وقال الشیخ نور اللہ حفید الفقیہ الشیخ حسن القطنی فی اللطائف القادریہ شیخ الواصلین معین الحق والدین الحسنی طلب العراق من الغوث الاعظم فقال لہ الغوث اعطیت العراق لشہاب الدین عمر السہروردی واعطیتک الہند رضوان اللہ علیہم اجمعین۔ عزیزی از عزیزان خاندان صابری چشتی در ضمن مذاکرہ قول ہذا روزے با فقیر گفت کہ بنابر استیعاب یعنی احاطہ کردن این قول کلی جملہ افراد جزئی یعنی سائر اولیاء را چہ ما تقدم وچہ ہمعصر وچہ ما تاخر سوای آنہا کہ مستثنیٰ اند چنین معنی از ینقولہ مراد گرفتن اولیٰ است کہ از ما تقدم بعد استثناء جملہ انبیاء علیہم السلام

مع حضرت عیسی علیه السلام که نزول خواهند آمد و انجمله بالاتفاق افضل کل خلایق اند قدم بر صحابه و اهلبیت ائمه مثل قدم پسر بر پدر بیست و از همه بعد تا آخر قدم بر سائر اینان یعنی معاصرین و متاخرین مثل قدم پدر بر پسر یعنی در صورت اول قدم را چنان داند که کسی پسر خود را از کمال شفقت بوجه سعادت و نیکبختی او بر دوش خود بر نشاند درین صورت فضیلت پسر بر پدر لازم نیاید چنانکه رسول مقبول صلی الله علیه وسلم مولی علی را بر دوش خود بنابر بت شکنی نشاندند و حسنین رضی الله عنهما را بر دوش خود سوار میکردند این مثل بعینه الطباق دارد. و در صورت ثانی قدم را چنان داند که کسی قدم پدر را از کمال مرتبت و فضیلت رتبت او تعظیما و اجلالا بر سر خود می نهد در صورت الثانیه فضیلت پدر بر پسر است و همین افضلیت درینجا مقصود است پس ازین تاویل لا قباحة فی تعمیمه انتهی منقوله العزیز المذکور میگویم اگرچه این تاویل هم ممکن است مگر حاجتی ندارد و نه آن تعمیم محتاج تاویل و تغیر و تبدیل است زیرا که استیعاب و احاطه مقوله مذکوره بر سائر اولیاء الله را برای صحت صرف لفظ ولی الله در قدمی هذه علی رقبة کل ولی الله وافی و کافی است چرا که پیغمبران مع عیسی علیهم السلام مشهور بلفظ انبیاء و رسول اند و اصحاب کرام رضوان الله تعالی علیهم معروف بلفظ صحابه و اهلبیت عظام موسوم بلفظ اهلبیت و ائمه اهلبیت علی جدهم و علیهم السلام معروف بلفظ امام اند و اطلاق کلمه ولی الله بر سائر مردمان بعد از ایشان رواج یافته در نفحات است بدانکه مسلمانان بعد از رسول صلی الله علیه وسلم افاضل خود را جز بصحبت آنجناب باسم نه بردندی انجناب صحبی را که صحبت صحابه رسیدند تابعین خواندند و آنرا که بعد از ایشان تبع تابعین و بعد از آن خواص است را زهاد و عباد گفتند خواص قوم باسم صوفیه و تصوف من فرو گشتند و این نام بعد از دو صد تین هجری بر ایشان اطلاق یافت و اول کسیکه او را صوفی گفتند ابو هاشم بود پس از لفظ ولی الله را اینهمه با خود خصوصیتی شده بوجه آنکه تاویلی کرده شود یا تغیرے داده شود هم تفضیل بر افاضلتر از خود لازم نیاید

تنبیه بعضی سفیهان حضرت محبوب الٰهی قدس الله تعالی سره العزیز را بر حضور سید نور محبوب سبحانی رضی الله تعالی عنه فضل نهند که آنجا نسبت ذاتست و اینجا نسبت صفات . **اقول** ....

لقب پاک حضرت سیدنا عیسی علیه الصلوٰة والسلام روح الله است و لقب اقدس حضور پرنور سید عالم
صلی الله تعالی علیه وسلم روح الحق اینجا خواهند گفت حق آنست که مقام محبوبیت بالذات صفت
پاک حضور اقدس سید المحبوبین است صلی الله تعالی علیه وسلم و دیگرے را که ازین مقام اعلی حظی داده اند
عکس و ظل همان محبوبیت اوست صلوات الله تعالی و سلامه علیه لقب پاک حضور والا صلی الله تعالی
علیه وسلم حبیب الله بود بنسبت بنفس ذات چون پیر ما و پیر آقای مایان رضی الله تعالی عنه یافت لقب جناب
محبوب سبحانی گذاشتند برای سری که بر عارف نهان نیست چون بعد حضور رضی الله تعالی عنه حضرت
محبوب الٰهی قدس الله تعالی سره العزیز نیز ازین نعمت بحر رشحه یافتند نسبت بصفاتش نخواستند تا احتمال مساوات
با حضور پر نور سیدنا غوث اعظم رضی الله تعالی عنه پیدا نشود بلکه نسبت بذات کردند که احتمال مساوات
با حضور اقدس سید المرسلین صلی الله تعالی علیه وسلم زنهار راه نتوان یافت چنانکه در زینهای منبر آمده است
که سید عالم صلی الله تعالی علیه وسلم بر زینه بالا قیام می فرمود صدیق اکبر رضی الله تعالی عنه زینه دوم گزید
فاروق اعظم رضی الله تعالی عنه زینه زیرین چون نوبت به عثمان غنی رسید رضی الله تعالی عنهم بر زینه
بالا رفت از همین پرسیدند فرمود زینه فروتر بود اگر بر زینه زیرین استادمی توهم مساوات با فاروق شدی
و بر زینه دوم با صدیق اکنون که بر زینه بالایم هیچکس گمان تساوی با سید عالم صلی الله تعالی علیه وسلم
نبرد سبحنه چون صفات نزد صوفیه عین ذات باشند حاصل هر دو نسبت یکی است بالجمله هیچ شعریات
حضرت محبوب الٰهی رضی الله تعالی عنه را بر حضور پر نور محبوب سبحانی رضی الله تعالی عنه فضل کلی نهادن
جهل عجیبی است جمهور اولیاء کرام قدست اسرارهم بر تفضیل جلیل سیدنا رضی الله تعالی عنه اجماع دارند
اجماعیات را بهچو سوسهای خام نتوان شکست آنچنانکه بسبب این القاب حضرات عالیه هر دو محبوب
رضی الله تعالی عنهما را بر صحابه کرام و اهلبیت عظام رضی الله تعالی عنهم فضل نهند که ایشان را این لقب
اصلا وارد نشده نه منسوب بصفت نه بذات ولا حول ولا قوة الا بالله العلی العظیم - و آخر دعوانا ان
الحمد لله رب العالمین

لمعه ثانیه در عقائد اهلسنت

بدان ـ العزیز اصلحک اللہ تعالیٰ کہ صحت عقیدہ اصل کارست و فساد او موجب غضب
جبار و دخول نار ـ والعیاذ باللہ العزیز الغفار فاسد العقیدہ اگر جنید اعبد و ازہد اہل ارض باشد
پے بجاے نبرد ہمچو قاصد کعبہ کہ پشت بقبلہ راہ رود ہر چند دود دورتر شود ـ لہذا واجب کہ اولا
جملہ عقائد خود مطابق مذہب مہذب اہلسنت حفظہم اللہ تعالیٰ درست کردہ مسلم سنی باشد آنگاہ
متوجہ باطن شدہ گام بہ این راہ نہد چہ عرفان الہی بے اختیار عقیدہ اہلسنت ناممکن است
فقیر غفر اللہ تعالیٰ لہ درین باب رسالہ مختصرہ جامعہ نافعہ مسمی بہ العسل المصفی فی عقائد ارباب سنۃ المصطفیٰ
نوشتہ ام ـ اینجا در نور اولین از متن تکمیل الایمان حضرت شیخ محقق مولانا عبد الحق محدث دہلوی قدس
سرہ انتخابی آوردہ سخنی چند در نوری چند یاد کنیم تا کتاب از ذکر این اہم الفرائض خالی نباشد
باللہ التوفیق **نور اول** حقائق الاشیاء ثابتۃ والعالم حادث وہو قابل للفناء ولہ صانع
قدیم واجب الوجود واحد حی قادر عالم مرید متکلم سمیع بصیر صفاتہ قدیمۃ ولا یقوم بذاتہ حادث لیس
بجسم ولا جوہر ولا مصور ولا مرکب ولا معدود ولا محدود ولا فی مکان ولا فی زمان لا مثل لہ ولا شبیہ ولا ضد
ولا ند ولا معین ولا ظہیر ولا یتحد بغیرہ متصف بجمیع الکمال منزہ عن سمات النقص والزوال وہو مرئی للمؤمنین
یوم القیمۃ خالق لجمیع الاشیاء مدبرہا لا یجب علیہ شیء ولا حاکم سواہ ولا غرض لفعلہ فالحسن ما حسنہ
الشرع والقبیح ما قبحہ الشرع وللہ ملئکۃ ذوو اجنحۃ مثنی وثلث ورباع منہم جبریل ومیکائیل واسرافیل وعزرائیل
ولکل منہم مقام معلوم لا یعصون اللہ ما امرہم ویفعلون ما یؤمرون ولہ کتب انزل علی رسلہ منہا التوراۃ
والانجیل والزبور والفرقان واسماؤہ توقیفیۃ وہو خالق لافعال العباد فالکفر والمعصیۃ بارادتہ
وتقدیرہ ولا یرضی لعبادہ الکفر واللہ یضل من یشاء ویہدی من یشاء عذاب القبر للکافر والفاسق
وتنعیم اہل الطاعۃ بما یعلم اللہ ویریدہ وسؤال منکر ونکیر حق والبعث حق والوزن حق والکتاب حق
والحساب حق والسؤال حق والحوض حق والصراط حق والشفاعۃ حق والجنۃ حق والنار حق وکل
ما اخبر بہ النبی صلی اللہ علیہ وسلم من اشراط الساعۃ واحوال الآخرۃ حق ایمان الیاس غیر مقبول والکبیرۃ
لا تخرج المؤمن من الایمان اہل الکبائر من المؤمنین لا یخلدون فی النار وان ماتوا بغیر توبۃ ان اللہ یغفر ان

يشرك به ويغفر ما دون ذلك لمن يشاء ويجوز العقاب على الصغيرة ان الله ارسل رسلا من البشر
الى البشر مبشرين ومنذرين مبينين للناس ما يحتاجون اليه من امور الدين والدنيا اول الانبياء
آدم عليه السلام وآخرهم محمد صلى الله عليه وسلم وعلى جميع الانبياء والاولى ان لا يعين عددهم كلهم كانوا
مبلغين صادقين معصومين غير معذولين - افضل الانبياء محمد صلى الله عليه وسلم وهو مبعوث الى
كافة الخلق شريعته اكمل الشرايع ودينه ناسخ الاديان امته خير الامم ومعراجه في اليقظة الى السماء ثم
الى ما شاء الله حق واصحابه خير الامم وفضلهم على ترتيب الخلافة والمراد بالافضلية اكثرية الثواب ثم
الباقي من العشرة المبشرة ابو عبيدة بن الجراح سعيد بن زيد سعد بن ابى وقاص عبد الرحمن بن عوف
زبير بن العوام طلحة بن عبيد الله فاهل بدر فاهل احد فاهل بيعة الرضوان فاطمة السيدة النساء
والحسن والحسين سيدا شباب اهل الجنة الخلافة بعد رسول الله صلى الله عليه وسلم ثلثون سنة
ثم بعدها ملك وامارة ونكف عن ذكر الصحابة الا بخير والمجتهد يخطئ ويصيب ولا نكفر احدا من
اهل القبلة رسل البشر افضل من الملائكة ورسل الملائكة افضل من عامة البشر الكرامة الاولياء
حق لا يبلغ ولا درجة نبي لا يصل العبد الى حيث يسقط عنه الامر والنهي والنصوص تحمل على ظواهرها
والعدول عنها الى معان يدعيها الباطنية الحاد وفي دعاء الاحياء للاموات وصدقتهم عنهم نفع لهم

اعلموا - ان الله مجيب الدعوات وقاضي الحاجات وتجوز الصلوٰة خلف كل بر وفاجر وذي المسح
على الخفين في الحضر والسفر استحلال المعصية صغيرة كانت او كبيرة واستخفافها كفر والاستهزاء
على الشريعة والاستهانة بها كفر والهزل بالكفر كفر والتصديق بما يخبره الكاهن عن الغيب كفر واليأس
من الله تعالى كفر والامن من عذاب الله كفر والايمان بين الخوف والرجا - اعلموا ان الله شديد العقاب
وان الله غفور الرحيم **نور ۲** - ما سنيان را اعتقاد است كه علم غيب بالاستقلال خاص
بجناب ذي الجلال ست وانچه از وي مر انبيا و اوليا را حاصل ست بالذات نيست بلكه بعطاے
آن ملك متعال ست و اعتقاد داريم كه حق سبحانه تعالے همه اشيا را مي شنود و هر چيز را
مي بيند و شنيدن و ديدن او بالاميست - **نور ۳** - ما سنيان را اعتقاد ست

که معصوم بجز انبیاء کسے دیگر از اولیاء نباشد گو مرتبهٔ قطبیت و غوثیت دارد حتی که صحابه و اهلبیت نیز
رضی الله تعالی عنهم مگر اینان و سائر اولیاء الله موسوم باسم محفوظ میباشند و مراد بعصمت مصطلحه آن ست
که حفظ الهی مر ایشان را لابدی باشد که تخلف او زنهار معقول و متصور نماند و بحمایت الهی هیچ گناهی را امکان
نباشد گرد سراپردهٔ عزت آنان گردیدن این عصمت در نوع بشر خاص بحضرت انبیا علیه الصلوة والسلام
ست هر که هیچ فرد بشر را عصمتے همچو غفلت ایشان ثابت کند ملحد ست نور ۴ - خبر نبی همچو
اخبار الهی قطعًا مورث الیقین ست و تصدیق او همین حاصل ایمان و دین هر که هیچ خبرے از اخبار ایشان را
منکر شود کافر شود بعد آنکه ثبوتش از نبی ضروری باشد خبر ولی چنین نیست و انکار او اگرچه بعد ثبوت صحیح قابل
اما کفر و ارتداد نیست باز خبر نبی قطعًا حق ست و هیچگونه خطا آوردی احتمال نیست بخلاف خبر ولی زیرا که
عصمت ندارد نور ۵ - سالک راه امرے که در خواب یا بطور کشف و الهام در هیچ واقعه و مراقبه
معلوم شود آنرا اولا بر کتاب و سنت عرض کند اگر مطابق باشد یقین داند ورنه ازان درگذرد و باو
هیچ التفاتی نکند و اضغاث احلام و وسوسهٔ شیطانی داند نور ۶ - بر شخص معین لعن مکن اگرچه
مشرک و کافر بود زیرا که حال خاتمه معلوم نیست اگر بعد موت عند الله واجب اللعن باشد خیر ست ورنه
لعن تو بر تو عود کند آری لعن بر کافر و مشرک مباح ست اما اینجا یقین بر شرک و کفر او چگونه آوردی که
لعنش کردی وحی منقطع شد پس ترا که خبر داد که فلان بر شرک و کفر مرد جز اینکه از دل خود میگوئی این را
چه اعتبار پس لعن بر شخص معین سخت ممنوع ست مگر کسانیکه موت شان بر کفر بانبار خدا و رسول
علیه الصلوة والسلام معلوم شده چون ابلیس و ابولهب و فرعون و هامان و امثالهم و لعن اللّهم
احفظنا من اللعن و شره این چرا انکه معنی لعن اینست ای بارخدایا فلان را از رحمت خود
دور دار و بے بهره محض کن که او را در رحمت تو هیچ نصیبه در آخرت نباشد و اینچنین دورے
از رحمت نیست مگر مشرکین و کفار را پس در صورت عدم علم به خاتمه که مومن مرد
یا کافر چگونه در لعن جرأت کرده شود نور ۷ - بارکان اسلام خود را
بپا ر یعنی نماز و روزه و حج و زکوة ادا کن و به عطا یه.......

اہلسنت و جماعت محکم بے باش کہ ہمین یک فرقہ از ہفتاد و سہ ملت ناجی ست باقی ناری امام اعظم
ابو حنیفہ کوفی رحمۃ اللہ تعالی عنہ را پرسیدند کہ علامت اہلسنت و جماعت چیست ۔ فرمود
ان تفضل الشیخین وتحب الختنین وتری المسح علی الخفین یعنی فضل ختنین از فضل شیخین کمتر است
بے نقصان و قصور و محبت شیخین با محبت ختنین برابر بے تفاوت و فتور ۔ ہکذا افادجدنا الامجد
سیدنا السید عبد الواحد قدس سرہ فی سبع سنابل ۔ **نور ۸** ۔ برین قدر
ہمہ اہل حق را اتفاق ست کہ تمامی انبیا و رسل علیہم الصلوۃ والسلام پیش از نبوت نیز از کفر
و شرک و کذب و زور معصوم بودند و بعد نبوت از تعمد ہر گونہ معصیت اگرچہ صغیرہ باشد و در احکام
رسانی شریعت از سہو و خطا نیز معصوم اند صلوۃ اللہ تعالی وسلامہ علیہم اجمعین **نور ۹** ۔
ہیچ ولی بمرتبہ ہیچ نبی نرسید و زنہار نرسد و نتوان رسید اگرچہ قطب الاقطاب و غوث و صدیق
باشد و ہیچ مکلفے پیش از موت از تکلیفات شرعیہ آزاد نخواہد شد اگرچہ نبی و ولی و مرسل باشد
چنانکہ آیۃ واعبد ربک حتی یاتیک الیقین ازان خبر میدہد زیرا کہ علما دین اینجا الیقین را بمعنی موت
گرفتہ اند کہ بعد موت آن یقین می آید کہ موجب آزادی میشود و از تکلیفات شرعیہ انسان را نجات
میدہد و صوفیہ صافیہ ہم در عقائد خلاف علما ظاہر نمی باشند بلکہ اعتقاد بجملہ عقائد اہلسنت شرط اول
تصوف دانستہ اند و آنانکہ بعض جہلای متصوفہ گویند کہ انیمقام یقین اولیاء را در حیات ہم حاصل
میشود و از تکلیفات شرعیہ آزاد میکند وسوسہ شیطانی است ناشی از محض سفاہت و جہالت و ضلالت
و خود بینی و خود نمائی و خود رائی ایشانکہ قول ائمہ سلف گذاشتہ بر مشورہ شیطان عمل مینمایند و زندیق
میشوند از روزہ و نماز و غیرہ ارکان اسلام خود را مستغنی دانستہ ترک میکنند در دام ضلالت گرفتار میشوند
ببین نبی ما صلی اللہ علیہ وسلم کہ افضل کل مخلوقات بود چہ ملائکہ و چہ جن و چہ انس از ہمہ افضل و اکمل و اعلی
و اولی است با وجود چنین مرتبت و فضیلت در حیوۃ دنیا از تکلیفات شرعیہ معافی نخواستہ دیگران کہ
نسبت ذرہ با آفتاب ہم ندارند چگونہ اینچنین لاف زنند و خود را ہیچو مجانین از زمرۂ آزادان پندارند
اللہم احفظنا من شر الشیطان ووساوسہ برحمتک یا ارحم الراحمین **نور ۱۰** اجملہ ملائکہ چہ سماوی

همچو جبرئیل و میکائیل و اسرافیل و عزرائیل و حملهٔ عرش و کروبین و اسمعیل سردار سمائی دنیا و دیگر ملائکه که شمار آنها جز حق سبحانه تعالی کسی نداند. و چه عرضی همچو کرام کاتبین و ملائکه حفظه که بهمه حفظ انسان از جن و بلایا ماموراند کما اخبر عنهم الله تعالی فی القرآن العزیز بقوله وله معقبات من بین یدیه ومن خلفه یحفظونه من امر الله همه ها از هر گونه گناه معصوم اند لا یعصون الله ما امرهم و یفعلون ما یؤمرون و آنچه از حکایات هاروت و ماروت در عوام مشهور و در بعض تفاسیر مذکور است نزد علمای محققین اصلی ندارد چنانچه از شفای امام قاضی عیاض و شروح آن توان دریافت و آنچه در فص الکلمات بیاض حضرت جد اعلی **شاه حمزه** قدس سره ناقلاً عن تفسیر الزاهدی مذکور است که ملائک دو قسم اند. نوری و ناری قسم اول از معصیت معصوم و از قسم دوم معصیت بوجود می آید الخ. این مبنی بر آن اصطلاح است که قومی از جن را ملائکه خوانند. و برهمین محمول است و آنچه از حضرت ابن عباس رضی الله تعالی عنهما وغیره می آرند که ابلیس از ملائکه بود با آنکه نص قطعی قرآن عظیم موجود است کان من الجن ففسق عن امر ربه۔

نور ۱۱۔ محمد رسول الله افضل الانبیاء پس ابراهیم پس موسی بر قول مشهور علیهم الصلوة والسلام پس انبیاء کلهم افضل اند از جمله ملائکه نزد اکثر اهلسنت و جماعت همین مذهب معتبر است و معنی افضلیت آنست که در ثواب کرامت و قرب الهی زیاده از غیر خود باشند همچنین است در شرح مقاصد وغیره و رسل ملائکه افضل اند از اولیاء انسان و اولیای انسان افضل اند از سائر ملائکه و در ادب المرشد نیست که اجماع کرده اند صوفیه کرام برین امر که رسل انسانی افضل اند از جمله ملائکه و اختلاف کرده اند در تفضیل ملائکه بر مومنین انسان افضل البشر بعد از انبیاء ابوبکر صدیق است پس عمر پس عثمان پس علی رضی الله تعالی عنهم اجمعین و برهمین ترتیب افضلیت خلافت ایشان واقع شد۔

نور ۱۲۔ و افضل النساء اهل الجنة فاطمه و خدیجه و عائشه و مریم و آسیه رضی الله عنهن۔ و در قسطلانی است که شیخ تقی الدین اختیار کرده است که فاطمه افضل است پس خدیجه پس عائشه و قومی عائشه را افضل النساء گفته اند از جهت حدیث فضل عائشة علی النساء کفضل الثرید علی سائر الطعام و قومی خدیجه را که اول من آمن است و قومی مریم را لقوله تعالی فضلک علی نساء العالمین اما هیچ یک از اینها دلیل قاطع نیست و اسلم آنست که این همه را افضل النساء دانند و در تفاضل

باهمی آنها سخن نرانند نور ۱۳ آنانکه میدانند که افضلیت بر ترتیب خلافت ست غلط ست بلکه
خلافت بر ترتیب افضلیت ست و همچنین واقع شده یعنی هر افضل بر غیر خود در خلافت متقدم
شد بدلیل آنکه افضلیت ایشان بهمین ترتیب در عهد رسول الله صلی الله علیه وسلم متحقق بود
حالانکه در آن زمان هیچ یکے از ایشان خلیفه نبودند پس چون به ترتیب معلوم بعد رسول الله صلی الله
علیه وسلم خلیفه شدند ظهور پیوست که خلافت به ترتیب افضلیت واقع شده نه آنکه افضلیت به ترتیب
خلافت باشد کما لا یخفی فافهم اللهم احفظنا من سوء اعمالنا نور ۱۴ — با دین استهزا نکنی
که کفر ست همچنان احکام دین را استخفاف نمودن چنانکه نا سفیهان بر ریش و عمامه می خندند
نعوذ بالله من سوء اعمالنا نور ۱۵ — فی زمانه از شروع ۱۲۰۹ه فرقه ضاله آغاز کارش بدعت
و تفرقه و انجام او الحاد و زندقه ست در هندوستان پیدا شده ست که افراد عرب وهابی میگویند
منسوب با ابن عبد الوهاب نجدی که شیطانی در عرب شریف پیدا شده بود زنهار زنهار با این فرقه
گمراه اختلاط نکنند و برای شناخت این طائفه تا لقه همین یک کلمه میگویم کافیست این فرقه عم
بزرگوار روافض ست رافضیان در خدمت صحابه بے ادبیها میکنند و اینان بخدمت حضرت رسول
مقبول صلی الله علیه وسلم بلکه به بارگاه خدای عز وجل هم بگستاخی و بی ادبی پیش می آیند چنانچه بذات
خداوند تعالی نسبت امکان کذب میکنند و علم و صدق وغیره صفات او را اختیاری دانند معاذ الله
من ذلک انتهای نتیجه جو بدا شد فرقه نیچریه است مادر ضلالت ابلیس دختری زاد که تا دختره ماند و با بیشتر
خوانند چون به بلوغ رسید خون الحاد از وجوش زند و روی شد که … باسم نیچریت موسوم کنند
ازین هر دو فرقه دو شیاطین پیدا اند که ماران سیاه و غولان راه اند حق سبحانه تعالی از صحبت چنین کسان
در حفظ خود دارد آمین نور ۱۶ — خرق عادات ظاهر کردن کاری بر خلاف معهود و معتاد را گویند مثلا …
… النعمان بالافتن … ست اگر کسی بی اسباب بلا رود خرق عادات کرده باشد و آن چند قسم ست معجزه
… کرامت معونت استدراج اهانت زیرا که صادر شدن یا به دست مومن باشد یا بدست کافر بتقدیر نخستین آن مومن
نبی باشد یا ولی یا از عوام بر تقدیر اول اگر صادر شدن پیش از نبوت معجزه باشد و اگر پیش از ظهور آن … ارهاص آنچه که از ولی باشد کرامت

واز عوام مومنین معونت و بر تقدیر کفر اگر موافق مراد او باشد استدراج و اگر مخالف آید اهانت چنانچه مسیلمه کذاب ملعون را گفتند که محمد صلی الله تعالی علیه وسلم دست بر سر طفلی که رساند بوی مشک از سرش آید مردکه دست بر سر طفلی نهاد کل شد ملعون را گفتند که محمد صلی الله تعالی علیه وسلم در چاه شور لعاب دهن اقدس می اندازد هر چه تمام تر شیرین میسازد. مردکه در چاهی شیرین خوی انگند شور شد. ملعون شنید که حضور اقدس صلی الله تعالی علیه وسلم بر چشمی کور دست نهاد روشن شد. مردکه بر دیده اعوری دست رسانید چشم دیگر نیز از دستش شد بالجمله در اهانت و غیر او حاجت تمیز نیست که بوجه مخالفت مراد خود متمیز ست همچنان استدراج و معجزه را حاجت تفرقه نیست که اگر کسی لغلطه دعوی نبوت کند زنهار خارقی بر دست او ظاهر نشود. اگر خود استاد ساحران جهانست همه سحریات او یکسر باطل گردد و چیزی نمودن نتواند آری اگر دعوی الوهیت کند همه شعبده هایش بر وجه کمال ترقی یابد و عجبها نماید که عقل بینندگان خیره ماند چنانکه دجال را همچنین واقعه شدنیست اول بدعوی نبوت خواهد برخاست و همه استدراجات او باطل شد باز بادعای الوهیت پردازد و شعبده ها سازد و آنچه سازد. و وجهش پیداست که حجت الهی به نبوت نبی بمعجزه قایم شود اگر مدعی کاذب نیز بدعوی نبوت خارق نماید فرق کاذب و صادق برخیزد و کار شرایع برهم شود بخلاف الوهیت که اگر کسی همه خرق شود و شرق و غرب را بهزاران هزار خرق غریب پر کند عقل خود گواه است که این نه اله است. والحمد لله رب العالمین. پس اینجا ظهور خوارق بر دست او باعث تلبیس نیست بخلاف اول آری فرق کرامت و استدراج دشوار است اینجا معیار همین ست که هر کرا مستقیم بر شریعت غرا بینند خارقی که از و ظاهر شود کرامت دانند. و هر کرا از شرع بر کران یابند خوارق او را از قبیل استدراج گمان کنند الحاصل خارق نه چیزی ست که همین بر دست اولیا ظاهر شود بلکه بجادو هم توان کرد چنانکه از ساحران فرعون واقع شد یخیل الیه من سحرهم انها تسعی. و بریاضات شاقه و ترک علائق دنیا نیز چنانکه جوگیان هنود و راهبان نصاری و یهود کنند و از مجانین و مجاذیب هم خرق ظاهر شود بسبب ارتفاع حجب از عالم علوی که مدبر این عالم سفلی ست. بامر الله تعالی. پس آشکار شد که همین بر ظهور خوارق اعتماد نباید بلکه مناط همان استقامت بر شریعت و دوام تعلق قلب بجناب حضرت ست و شایان تمیز آنکه بفیض

صحبتش خدائی یاد آید و دل از دنیا سرد شود۔ کما سیائی این فائدہ را محض بخیال ہمین جملہ آوردم تا برادرانم فہمند و بمغلطہ نیفتند و باللہ العصمہ **در ینجا** دو سہ کرامات حضرت جدی مرشدی قدس سرہ چشم دید خود نقل سکنیم۔ اوّل آنکہ بعد از پرواز نمودن روح مبارک حرکت لبہای مبارک بندنمی شد و ان حالت معمولی شغل اسم ذات بود چنانکہ در عالم حیات دنیاوی عادت سامی بود باآنکہ پیشتن سرفرزندان بروبال وغیرہ جہد بلیغ می نمودم سود کے نمیداد بالآخر از دل بطور خطرہ عرض داشتم انچہ عرضہ داشتم آنگاہ حرکت بند شد بعد وقت غسل باز ہمان جنبش لبہای مبارک ظاہر شد باز بطور اوّل عرض نمودم انچہ نمودم باز سکوت شد۔ زان بعد وقت دفن نیز چون روی مبارک کشادیم باز ہمان حرکت یافتیم باز بعد عرض معمولی بند شد و علاوہ ازین اکثر کرامات بظہور آمدہ کہ تسطیر آن سبب طوالت کتاب ست **نور ۱۷**۔ بنی آنست کہ حضرت حق سبحانہ او را برای تکمیل نفس خودش وحی فرستد بتشریع تازہ خواہ بشرع پیشین و رسول آنکہ او را بعد تکمیل نفس دیگران برای تبلیغ احکام الٰہی بہ بندگان فرستند اینجا نیز تخصیص بشرع جدید نیست ما مسلمانان اعتقاد داریم کہ وحی شرعی جز بحضرات انبیاء علیہ الصلوٰۃ والسّلام نیاید۔ آری اولیاء کرام بنوعی دیگر از الہام سرفراز شوند **نور ۱۸**۔ ایمان بمشاہدہ باآنکہ بغیبہ مقربین و ناشی از فضل عظیم و شرف ہست اما اینکہ نادیدہ گروند و بمجرد شنیدن اخبار الٰہی ایمان آرند این ہم طرفہ شانے دارد۔ ولہذا با نوع خاص ایمان بالغیب عند اللہ از ایمان بمشاہدہ محبوب تر ست ملائکہ بر عرش و کرسی و لوح و جنت و نار ایمان بالشہود ست و ما را بالغیب و حضرات انبیاء علیہم الصلوٰۃ والسّلام را بر ملائکہ و تنزیل کتب و نزول وحی ایمان بالشہود ست و ما را بالغیب و صحابہ و اہلبیت را بر حضرت نبی صلی اللہ تعالیٰ علیہ وسلم و معجزات جلیلۂ اش ایمان بالشہود ست و ما را بالغیب اگرچہ متاخرین را این فضل جزئی حاصل ست اما فضل کلّی کہ عبارت از کثرت ثواب و زیادت قرب ربّ الارباب ست بنسبۂ حضرات اہلبیت و اصحاب ست رضی اللہ تعالیٰ عنہم اجمعین فضل جزئی یا فضل کلّی تاب مقاومت ندارد۔ فافہم۔ این مسئلہ از زبان فیض ترجمان حضرت جدی مرشدی رحمۃ اللہ علیہ شنیدہ بودم۔ روزی بطور وعظ میفرمودند۔ کہ سرور عالم صلی اللہ علیہ وسلم اصحاب کرام خود را خطاب کردہ استفسار فرمودند کہ آیا میدانید کہ ایمان کدام کسان عزیز تر ست عرض نمودند یا رسول اللہ ایشان

ملائکه و انبیاء - فرمودنی - زیراکه در حضور و قرب و منزل وحی اند عرض نمودند ایمان مایان فرمودند
چراکه در شما من خود موجودم باز عرض نمودند العلم عند الله و رسوله انگاه فرمودند ایمان آن کسان که
بعد من خواهند آمد و بر اوراق کتاب نوشته یابند و برو ایمان خواهند آورد و تا اینجا شنیده عرض نمودم
که عطای این موهبت عظمی باعث تفضیل مایان شد یا نه همان جواب ارشاد شد که بالا نوشتم نور ۱۹-
علماء اہلسنت و جماعت را در لعن یزید پلید سه قول ست - یکی سکوت - دوم منع - سوم جواز - سکوت
مذهب امام اعظم کوفی و متبعان آن امام والا مقام ست و همون اسلم و احکم ست - و منع مذهب
امام غزالی و تابعان وی ست و جواز مذهب امام احمد بن حنبل و موافقان آنجناب ست از متاخرین
ملا سعد الدین تفتازانی وغیره نیز همین راه رفته اند و هر سه فریق از سنیان اند پس هر کسیکه هیچ یک مذهبی
ازین مذهب ثلاثه اختیار کند هیچ نقصان در سنیت او نخواهد شد بدستور مسلمان سنی المذهب خواهند
والحق حسن احتیاطی که مذهب مهذب حضرت امام اعظم رضی الله تعالی عنه وارد فوق البیان ست
بالفرض اگر آنکس مستوجب لعن ست ملعون ملعون گفتن و لعن را ورد و وظیفه کردن فضیلتی ندارد
و اگر عند الله نه چنان باشد تا معاذ الله خوف رجعت لعن ست پس عاقل را نباید بکاری افتادن
که یک پهلوی او ضرری جلی و پهلوی دگر از نفع تهی باز مسئله جواز و عدم جواز خود فقهی ست ما در فقه
مقلد حضرت امام والا مقام خودیم پس اینجا چرا از تقلید جنابش قدم باز کشیم و خود عداوت بقعر
منحصر در لعن نیست آخر ندیدی که علماء کافر معین را هم بتعیین نام لعن گفتن نفرمودند تا انجام او بر کفر
یقینی نباشد مگر با کفار حکم عداوت نیست بعضی که بحمد الله ما را با آن مردود پلید نا مسعود ست عداوتی نیکو
میدانم اما بحمد الله بالعنت کار نداریم و نه مومن را باید که لعان و فحاش باشد باز اگر کسی لعن میگوید
گفته باش ما او را هم زجر نکنیم چنانکه شنیدی والله الموفق - نور ۲۰ - روزی بین المغرب
والعصر بحضور شیخ خود حاضر بودم و دران زمان کتابی در عقیده اہلسنت و جماعت نسبت
محاربین جمل و صفین و نهروان جمع نموده بودم بغرض اصلاح پیشکش نظر کیمیا اثر نمودم فرمودند
بخوانید بنده می خواندم فرمودند برخوردار مولوی عبد القادر سلمه الله تعالی را هم نوبت مطالعه این رساله

آمده ست یا نه عرض نمودم بلکه استنباط این بحث از مولوی صاحب کرده ام فرمودند که کافیست علم او حاضر ست
و مدار السبب کهولت سن فرصت آن نمانده است که متوجه باصلاح و تسطیر شویم باز عرض نمودم که چیزے
مختصر درین مسئله ارشاد شود تا حرز جان و ایمان خود کنم فرمودند- و نکف عن ذکر الصحابة الا بخیر
همین قدر کافیست پس خلاصه عقیده اهل سنت و جماعت درین هر سه جنگ چنین ست که نسبت جنگ
اهل جمل و صفین حکم خطاء اجتهادی ست و نسبت جنگ اهل نهروان حکم فسق یعنی محاربین اوّل در اجتهاد
خطا کردند و محاربین نهروان قطعاً فساق و طغاة و اهل عصیان بودند باز اینجا نکته بهتر از گوهر ست
خطاء اجتهادی نیز بر دو گونه است منکر و غیر منکر- منکر آنکه انکار بر آن ناگزیر ست که اگر خاموش نشینند فتنه می خیزد
و غیر منکر آنکه چنان باشد چون خطای امام شافعی رحمة الله تعالی علیه در تحلیل متروک التسمیه عمداً
و غیر ذلک من المسائل الفرعیه- پس مولوی جامی قدس سره السامی که در عقائد منظومه فرمود- ع
جنگ با وی خطای منکر بود- راست فرموده است- اما نافهمان سخن را از جای بجای برند **نور ۲۱**-
مرتبه نبوت و ولایت هر دو محض وهبی ست از کسب حاصل نمیشود یعنی محض بعنایات الٰهی میسر می آید مجاهده و مکاسبه را دخلی نیست هر که
نبوت را کسبی گوید کافر ست و هر که ولایت را ابتدع- اما مجاهده را شرط راه ولایت دانسته اند غالباً بے مجاهده
نیابند- و چون یابند بمجاهده نیابند بلکه محض وهب یابند **نور ۲۲**- مرتبه نبوت و رسالت مخصوص
بمردان انسان ست جن و نساء را نصیبه از آن نیست بخلاف ولایت که مردان و زنان هر دو شریک اند
گو درین هم کثرت بمردان ست **نور ۲۳**- اعتقاد داریم که سیدنا حضور سرور عالم صلی الله تعالی علیه وسلم
را مثلی که همسر و برابر در جمله کمالات عالیه شریکش باشد محال و ممتنع بالذات و خارج از دائره قدرت ست
هذا هو الحق فماذا بعد الحق الا الضلال **نور ۲۴**- قضا که مراد از حکم باریتعالی ست دو نوع است
مبرم و معلق- مبرم واقع شود- کما هو المراد منه- و معلق واقع شود مرتفع گردد از صدقات و غیره
مثال مبرم موت ست که ضرور بوقت موعود خود خواهد آمد- و مثال معلق آفات های دریائی مثل
امراض و غیره که از جد و جهد و تدبیر و خیرات و مبرات دور شود و نیاید- **نور ۲۵**- قال الشیخ الاکبر
فی الفتوحات ولما لم یصح اجتماع الصادقین معاً لذلک لم یقم ابوبکر فی حال النبی صلی الله علیه وسلم

وثبت مع صدقه فاوفقد النبی صلی الله علیه وسلم فی ذلک الموطن وحضره ابوبکر لقاقی ذلک المقام الذی
اقیم فیه رسول الله صلی الله علیه وسلم لانه لیس ثمه اعلی منه یحجبه من ذلک المقام فهو صادق فی ذلک القول وحکیمه وما سواه تحت حکمه

نور ۲۶ - درین زمان مردمان اہلسنت وجماعت از مجاورت رافضیان وصحبت ایشان از حال امیر معویه وغیره صحابه رضی الله عنهم سوی ظن میدارند- این خود رفض جلی ست لہذا مناسب افتاد که تبذی از جانب امیر معویہ رضی بیان نمایم واکتفا بر قول حضرت محبوب الہی نظام الدین اولیا قدس سره میکنم که برای صوفیه صافیه سند کافی ووافی ست- در فوائد الفواد ملفوظ آنجناب مکتوبست بنده عرضداشت کرد که اعتقاد درباب معویه رض چگونه می باید داشت- فرمود که او مسلمان بود واز صحابه بود وخسر بوره رسول بود علیه الصلوة والسلام- او خواهری بود ام حبیبه گفتندی رضی الله عنها او حرم رسول بود صلی الله علیه وسلم

نور ۲۷ - از معدن المعانی باب بستم در ذکر فضل صحابه بر جمله امم ذکری در ثنا ام المؤمنین عائشه رضی الله عنها وعمارت روضه متبرکه ذوکر فضل صحابه رسول رضی الله عنهم وصلی الله علیه وسلم افتاد بیچاره عرضداشت که فضل صحابه رسول صلی الله علیه وسلم بر جمله مومنان همین فضل صحبت ست بحسب یا در صفات دیگر همچنانکه علم وعبادت وزہد وتقوی وتوکل وغیرها- بندگی مخدوم عظمه الله فرمود که جمله جواب درین مسئله انست که فاضلترین همه خلق مطلقًا محمد رسول الله صلی الله علیه وسلم وبعد او افضل خلائق همه انبیا ورسل اند صلوة الله علیهم اجمعین وبعد انبیا ورسل علیهم السلام افضل بنی آدم امت محمد علیه الصلوة والسلام ست وافضل امت محمد علیه الصلوة والسلام صدیق اکبر ست بعد عمر خطاب بعده عثمٰن بن عفان ست وبعده علی مرتضی ست رضی الله عنهم- دیگر باید دانست که خواص بنی آدم یعنی انبیا ورسل افضل اند علیهم السلام از خواص ملائکه- وخواص ملائکه چنانکه جبرئیل میکائیل اسرافیل عزرائیل صلوة الله علیهم افضل اند از عوام بنی آدم- وعوام بنی آدم افضل اند از عوام ملائکه اینست مذهب سنت وجماعت- اما آمدیم بر سر حرف آنکه پرسیده که افضل صحابه رضی الله عنهم همین فضل صحبت ست بحسب یا در صفات دیگر همچنانکه علم وعبادت وزہد وتقوی الخ- چون حضرت رسالت صلی الله علیه وسلم فرموده ست- اصحابی کالنجوم بایهم اقتدیتم اهتدیتم- این بر عموم ست چنانکه بر خلفای اربعه افتد بر جمله صحابه افتد پس هدایت دیگران مقید آمد باقتدای ایشان رضی الله عنهم هر آینه

منقدا افاضلتر از مقتدی بود در جمیع معانی۔ پس ایشانرا چنانکه فضل صحبت بود فضل در جمیع معانی هم بود لیکن هرچند ایشان در جمیع معانی موصوف اند چنانکه علم و تقوی و زهد و ورع و توکل و امثال آن اثر صحبت و فواید آن بیشتر و بیشتر از همه صفات دیگر ست ایشانرا بجهت صحبت تنها نسبت کنند نه صفات دیگر چنانکه گویند صحابه رسول الله صلی الله علیه وسلم پس دیگری را از اولیاء الله علیهم الرحمة ممکن و جائز که در صفات دیگر جز صحبت موصوف گردند چنانکه ایشان اما دولت و نعمت که در صحبت ست خاص همین بصحبت تعلق دارد آن کجا حاصل کند۔ بندگی مخدوم عظمه الله چون برین حرف رسید این بیت بر زبان مبارک راند بیت ماه من گر تو مرا کس نکنی من چه کنم۔ سنگ بی تربیتی لعل شدن نتواند۔ انتهی نور ۲۸۔ بدانکه مرتبهٔ نبوت و رسالت از نبی و رسول گاهی سلب نشود و مرتبه ولایت چنین نیست درین مرتبه سلب ممکن ست پس ایعزیز بعد حصول ولایت ایمن نشوی مدام برای بقای مرتبه مذکور کوشش کن تا آنکه ازین جهان بگذری ورنه خسر الدنیا والاخرة نصیب شود والعیاذ بالله تعالے۔

لمعهٔ ثالثه در تصوف

نور اوّل در تصوف و سلوک فرق چیست۔ فرق فقه و اصول ست۔ تصوف مشابه اصول و سلوک مشابه فقه۔ در تصوف قواعد و اصول علم شریف باطنی میباشد و در سلوک صرف طریق رفتن راه بمجاهده و مکاسبه والله اعلم بالصواب۔ **نور ۲**۔ وحدت بر دو قسم ست یکی وجودی و دیگری شهودی۔ وجودی عبارت ست از سقوط شعور ما سوای الله از علم و نظر سالک هر دو و بقای ذات باریتعالی بعد فنای جمله ماسوی الله در علم و نظرش خلاصه اینکه هم در علم یکی ماند و هم در نظر یکی نماید یعنی بجز ذات بحت چیزی در علم و نظر سالک نماند و نیاید یکے دیدن و یکے دانستن حال سالک شود نظراً و علماً۔ این انتهای مقام سالک ست یعنی سالک باین مقام رسیده موسوم باسم ولی میگردد۔ و معنی ختم سیر الی الله همین ست و همین را مقام لاهوت میگویند که مقام چهارم ست از مقامات سیر و سلوک قادریه و آینده سیر فی الله که مراد از آن حصول ترقی ست در ذات بحت باریتعالی که آنرا نهایتی نیست شروع میشود۔ و حدیث ما عرفناک حق معرفتک خبر ازین سیر

میدهد و همین ست مسلک جمیع اولیاء الله تعالی از قادریه و چشتیه و سهروردیه وغیرهم رضوان الله
تعالی علیهم اجمعین ـ الا شرذمهٔ قلیل که بوحدت شهود رفته اند و این را مقام ابتدای سالک
میدانند و شهودی نیز عبارت از همین معنی ست الا در آن نفی موجودات صرف از نظر سالک میشود
نه از راه علم یعنی موجودات ماسوای الله در علم باقی میمانند صرف از نظر ساقط میشوند و ذات بحت صرف
در نظر میماند باقی همه مستهلک و فانی نظراً میشوند نه علماً چون حال ستارگان وقت طلوع آفتاب که همه
ستارگان از نظر غائب شدند صرف آفتاب در نظر باقی ماند ـ اما میدانند که کواکب را هم وجود ست همچنان
باقیست گو از نظر نهان باشد کس هرچه که بیند یکی بیند اما یکی دانستن نیست لاجرم درین توحید
نقصی میماند و آن بقاء موجودات ست در علم که منافی فنای مطلق ست شرذمهٔ قلیل قائل این
توحید شده اند از حضرات صوفیه مثل شیخ علاء الدوله سمنانی و شیخ روزبهان بقلی وغیرهما ـ و
از متاخرین شیخ احمد صاحب سرهندی ـ و اتباع ایشان که نقشبندیه مجددیه باشند همین راه رفته اند
بلکه بعضی ازین حضرات هم قائل توحید وجودی شده اند مثل شاه ولی الله صاحب محدث دهلوی که
باوجود نقشبندی مجددی بودن چند مکاتیب درین مسئله مشتمل بر تاویلات کلام شیخ احمد صاحب
در مکتوبات ایشان که در اثبات شهود بود نوشته شایع نمودند چنانچه رد آن مکاتیب شاه صاحب
مولوی غلام یحیی صاحب نقشبندی مجددی مرزا مظهر جان جانان صاحب کرده و در رساله مبسوط
نوشته باز رد الرد بجانب مولوی رفیع الدین صاحب ولد شاه ولی الله صاحب محدث برادر مولانا شاه
عبد العزیز صاحب محدث دهلوی موسوم بکتاب دمغ الباطل ظاهر و شایع شد که الی الآن موجود ست
من شاء الاطلاع علیها فلیرجع الیه ـ پس بنظر انصاف باید دید که از هر دو توحید ترجیح بکدام ست از تتبع
مقالات صوفیه کرام همین توحید وجودی ثابت و مبرهن ست و بس اللهم ارزقنا منه نصیباً کاملاً بمنک
وکرمک یا اکرم الاکرمین آمین **نور ۱۳** مقامات سلوک قادریه ـ ۱ ناسوت و ۲ ملکوت و ۳ جبروت
و ۴ لاهوت اند ناسوت را عالم شهادت و عالم خلق و عالم جسمانی وغیره هم گویند ـ و ملکوت را عالم
امر و عالم ارواح و عالم ملائکه و عالم آخرت وغیره نامند ـ و از جبروت عالم اسماء صفات باری تعالی مراد گیرند

ولاهوت را عالم هویت و عالم ذات بحت بارتیعالی خوانند سالک را وقت مجاهده سیر همه این عوالم
کردن ضروریست در عالم لاهوت رسیده سیر و سلوک تمام میشود یعنی از سیر الی الله فارغ شده سیر فی الله
شروع میشود که آنرا نهایتی نیست **نور ۴** سیر از همین فی الله تفاضل یکی با دیگری گفته می آید ورنه
همه اولیاء الله در اصل طریق ولایت یعنی در سیر الی الله برابر اند چنانکه انبیاء علیهم السلام که در اصل
نبوت و رسالت مساوی اند کما قال الله تعالی لا نفرق بین احد من رسله مفهوم آیه شریفه از مساوات
در اصل رسالت خبر میدهد همچنین جمله اولیاء الله تعالی در اصل ولایت بمعنی مذکور یکی اند مقوله لا نفرق
بین احد من اولیاءه از مساوات ایشان خبر میدهد در اصل ولایت پس ازینجا معلوم شد که تفاضل
یکی بر دیگری همین باعتبار سیر فی الله است نه باعتبار سیر الی الله زیرا که قرب و ترقی مدارج از زیادت
سیر فی الله نصیب و میسر میشود پس هر که را سیر زیاده بود قرب و ترقی هم زیاده بود و هر که را سیر
کم باشد ترقی درجات هم کم باشد عزیزی چون درین مقام زیاده سیر کرده زیاده ترقی از غیر خود یابد
و درین سیر سوای ترقی درجات چیزی دیگر نیست و آن نهایتی ندارد و این سیر گاهی ختم نشود ورنه
ذات بحت محدود شود و این منافی شان الوهیت است ما عرفناک حق معرفتک ازین خبر میدهد
و این حدیث شریف محمول بر معنی ظاهری است نه آنکه از روی تواضع و انکسار وارد شده است
چنانچه گمان بعض متصوفه جهال این زمان است اللهم احفظنا من اعوجاج عقولنا **نور ۵** الطلب
طلبان طلب الخالق و طلب المخلوق فطلب المخلوق باطل و مردود و طلب الخالق حق و مقبول آورده
اند که روزی عیسی علیه السلام بجمعی گذشت ایشانرا مشاهده کرد خائف و ترسان و لرزان و هراسان
و زنگ روزرد ماجرا پرسید معلوم شد که از خوف دوزخ حالی چنین و چنان دارند از آنجا برفت
و بگفت خلق یهرب من خلق مخلوقی از مخلوقی گریزانست باز بقومی رسید ایشانرا نیز همچنین بدید استفسار
معلوم شد که در شوق لقای جنت بچنین حالت رسیده اند که فردا میسر آید یا نه ازینجا هم کناره کرد و فرمود
خلق یطلب خلقا خلقی بخلقی شتابانست و باز بگروهی ملاقی شد ایشانرا نیز همچنین یافت سبب پرسید
معلوم شد که در شوق لقاء الله بچنین حال زار رسیده اند که میسر میشود یا نه و فردای قیامت چگونه شود

آیا بجمال جهان آرای مطلوب خویش مشرف میشویم یا نی عیسی علیه السلام با ایشان نشست فرمود
هؤلاء قوم یطلبون الخالق فیهم امرت ان اصاحبهم و اوانسهم این قومی اند که طلب خالق میدارند
بهمین کسان مرا حکم ست که نشینم و موانست کنم او کما قال علیه الصلوة والسلام من ی الجلال
پس مایان را هم مناسب که بصحبت اینچنین قوم مناسبت گیریم که طالب مولی اند و بدنیا و آخرت تطلع
ندارند - فائده زائده - درینجا خدشه میگذرد که دعای طلب جنت و نجات از نار - وحصول نعمار و درجات
آن و امن از بلایا و درکات این در حدیث جا بجا آمده ست پس چگونه مذموم باشد - جواب آنست که اگر
این طلب از امر باشد مضائقه نیست که الامر فوق الادب گفته اند و این طلب داخل طلب مولی ست
ازان بیرون نیست زیرا که از حکم و امر اوست واتباع فرمان مولی و انقیاد آن داخل طلب مولی است
واگر خواهش نفس باشد البته مذموم ست درین راه **نور ۶** - اگر بر هوای کسی باشی واگر بر روی
آبروی خسی باشی دل بدست آر که کسی باشی مراد از دل بدست آوردن اینجا آگاهی دست
بخدا تعالی و غفلت از غیر او تعالی کلیهم **نور ۷** - سیدنا غوث الاعظم رضی الله تعالی عنه را
از جناب باری جل جلاله الهام شد که کل طور بین الناسوت والجبروت فهو ملکوت وکل طور بین الملکوت
واللاهوت فهو جبروت فمن رضی بواحد منهما فهو عندی من المطرودین یعنی اگر سالک از سیر مقامات
ملکوت و جبروت فارغ شده سیر لاهوت فرو گذشت یعنی در ذات بحت سیر نکرد و اکتفا تا سیر جبروت
کرده بنشست هیچ مرتبه فضیلتی ندارد و قرب بارگاه بدست نیارد هنوز ذات بحت دور ست آنرا کامل
نگویند چه جای آنکه مکمل چگونه کسیکه همین بر ملکوت یا ناسوت باشکسته نشیند او خود دور تر و مهجور تر
پس لازم ست که هیچ یکی ازین مقامات ثلثه پیشین را نهایت مراد بلکه غایت سیر خود هم نداند و از
آنها که منازل راهی بیش نباشند درگذرد و بقدم صدق درگذشته سیر مقام چهارم که لاهوت ست
بهاو تعالی حاصل نماید آنگاه اولین درجه کمال یابد و اطلاق ولی بروی درست آید و پیش ازین
آن درجه ولایت بوی بمشامش نرسیده ست وای بر آنانکه سیر ناسوتی هم ندانند و خود را از اکابر
اولیا خوانند **نور ۸** - شناخت اولیا از خرق عادت صحیح نیست زیرا که مشترک است

بین الولی وغیره حتی الساحر والکافر پس سبب امتیاز نشود نور ۹- طریق امتیاز ولی از غیر او
آنست که با وی چندی با دل سالم و عقل فاهم صحبت دارد. پس اگر بیند که از صحبت او خدا یاد می آید
و محبت خداوند تعالی زیاده میشود بداند که ولیست و چون خلافش رونماید یعنی دنیا یاد آید و محبت دنیا
غالب شود بداند که ولی نیست زیرا که القلب مرآة القلب هر چه در قلب او بود همان منعکس گشت و در صورت
ثانیه گواهی بر تلوث او داد- در عین المعانی آورده که اولیا جماعتی اند که لقای ایشان موجب یاد کرد
حق باشد نور ۱۰- صورت اهل شرع و سیرت اهل طریقت داری تا نجات اخروی حاصل شود-
نور ۱۱- حضرت مرشد ما رضی الله تعالی عنها میفرمودند- فقیر صورت سے او جھیوت کی شرع
دیکھو تو بلیوت - ویا فقیر صورت دیکھ او بجھنا نہین بے شرع دیکھ تو ملنا نہین یعنی الخ فقیر صوری را ولباس
و وضع و غیره چیزی برخلاف شرع بینی با او میامیز و هم میاویز- چه دانی که زیر دلقش چیست اگر کاذب ست
صحبت با او مضر بود و اگر صادق ست جدل و خصومت ضرر دارد- نور ۱۲- بعض جهول از متصوفه گویند.
که شریعت راهی دیگر ست و طریقت دیگر پس ما را که صوفی هستیم بشریعت چه کار- ای سفیهان بشنوید و
بهوش باشید برای هدایت شما میگویم- یرحمکم الله و یهدیکم الله که رسول الله صلی الله علیه وسلم حامل دو مقام
بود از بارگاه او تعالی جل جلاله بنابر هدایت گمراهان و تکمیل ناقصان در دنیا آمده حق هر دو با حسن وجه ادا
ساخت یکی هدایت با احکام نبوت ست و دیگرے تکمیل ولایت احکام نبوت خود ظاهر ست و مراد از تکمیل
ولایت کثرت محبت خدا تعالی در دل مخلوقات پدید آوردن و خلق را بحضرت قرب خالق بردن- پس
اول علیهم اسلام میفرمودند و بر احکام شریعت استقامت می دادند- من بعد بدرجه ولایت می رسانیدند آیا
گاهی برخلاف این نیز عمل فرموده اند یعنی مسلمان ناکرده یا از احکام شریعت برکران داشته بدرجه ولایت
سرافرازی بخشیده اند- لا والله هرگز چنان نبود و نتوان بود پس طالب خدا را از امتثال احکام خدا ناگزیر ست
بگوش هوش بشنو شریعت شجر ست و طریقت ثمر و ثمر بے شجر یافته نشود اگرچه عکس ممکن ست گو ناقص
باشد بسا درختان که ثمر ندارند و با معنی از شجریت بر نیایند- آگاه باش و خبردار شو تا شجر نه پروری ثمر
خیالی هم چنین حال انسان ست که از دو حال خالی نباشد- مومن یا کافر- مومن دو قسم ست صالح

یا طالح ـ صالح دو نوع ست عالم یا جاہل عالم دو گونہ است عالم احکام نبوت یا عالم احکام ولایت
و ولایت دو صنف ست عام یا خاص ـ عام از آیۂ اللہ ولی الذین امنو الخ ـ مستنبط میشود یعنی ہر مومن
ولی ست و خاص مراد از فنا فی اللہ و بقا باللہ یعنی از بندہ شعور جملہ موجودات برخیزد و در ذات باری تعالی
استغراق یابد و فنا شود و این ولایت خاص ست کہ سالکان را بہ برکت مجاہدہ و ریاضت باطنی بہ محض
وہب الہی میسر آید و ولایت عامہ بہ مجرد اسلام آوردن حاصل میشود بمقابلہ کفار پس مومن ولی ست
بمقابلہ کفار و صالح ولی ست بمقابلہ طالح و عالم ولی ست بمقابلہ جاہل و عالم احکام ولایت ولی ست
بمقابلہ عالم احکام نبوت و ازین عالم جاہل ولایت خاصہ مراد ست کہ بالا گذشت پس ازین تمہید
باحسن وجوہ پنداشتی و دانستی کہ ولایت خاص بغیر اسلام و قبول احکام یافتہ نمیشود و اسلام
بغیر ولایت خاصہ یافتہ میشود ـ پس مسلم غیر ولی بمثال شجرہ محض ست و مسلم عارف شجر باثمر مسلم را ولی و عارف
بودن ضروری نیست بسیار مسلم اند کہ عارف نیستند بخلاف عارف کہ او را از اسلام و اتباع شرع ناگزیر ست
و ازہمین جا واضح شد تفضیل شیخین بہ ختنین رضی اللہ تعالی عنہم یعنی منجملہ دیگر دلائل تفضیل شیخین این دلیل
ہم بسیار قوی ست پس میگویم بدان ـ ایدک اللہ فی الدارین ـ کہ شیخین بانی و پرورش کنندہ شجر
نبوت اند کہ آن بمنزل اساس ست کہ بوسیلہ آن عرفان نصیب میشود ـ و انسان بدرجہ ولایت میرسد
پس شیخین قابل شکوری ہر دو طائفہ اند یعنی گروہ مسلمانان مطلق و گروہ صوفیہ کہ بدولت شیخین دولت اسلام
و دولت عرفان یافتند و می یابند و خواہند یافت ورنہ کسی اینقدر ہم ندانستی کہ اسلام چیست ایمان و ولا
کجا ـ و من یبتغ غیر الاسلام دینا فلن یقبل منہ پ ۳ ر ۱۷ ـ توضیح مقام ترقی و تنزل اصطلاحی ـ بدانکہ
چون سالک قدم در وادیہ سلوک می نہد ـ و مقامات سلوک از ناسوت و ملکوت و جبروت و لاہوت
طی کردہ از سیر الی اللہ فارغ شدہ سیر فی اللہ کہ آنرا نہایتی نیست شروع میکند و مدام درین مقام یعنی در سیر
فی اللہ ترقی بر ترقی مییابد و بحر ذات بحث از چیزی دیگر خبری و اثری بلکہ از خود ہم شعوری ندارد
محض در ذات باری فانی و مستہلک میشود و این قسم سالکان را کامل میگویند و اینمقام برای ایشان مقام
ترقی ست بوجہ آنکہ وحدت در کثرت می بینند و ہمین را ترقی میگویند چونکہ درین قسم در نسبت تعدیہ نمیشود لہذا

از نفع رسانیدن بغیر خود معذور ند و اگر عنایت الهی متوجه و شامل حال سالک گشت و خواست که از و نفع بخلق هم رسد پس انگاه او را ازان ترقی به تنزل می آرد تا دیگران را از پستی بر بلندی برد پس باز سالک را شعور ماسوی الله معه شعور وجودش از زانی میدارد و از لاهوت باز بناسوت می رساند و ازین تنزل هیچ نقصانی دران ترقی که حاصل کرده بود واقع نمیشود آن بدستور بحال خود برقرار میماند و این قسم سالکان را مکمل می نامند و همین مقام برای ایشان مقام تنزل ست بوجه انکه باز کثرت در وحدت می بینند چونکه در نسبت این سالکان تعدیه میشود لهذا در نفع رسانی دگران معذور نیستند و در تنزل رجعت از لاهوت بناسوت میشود همین عمده و بهتر ست از تنزل ملکوتی گو از تنزل ملکوتی بر خرق عادات و کرامات بسیار قدرت یافته باشد لاکن چه سود مراد تکمیل ناقصین ست و آن بغیر تنزل ناسوتی دست ندهد که محتاج هدایت عین ناسوتیان میباشند نه ملکوتیان پس لامحاله تنزل ناسوتی قابل اعتبار ست و بس نور ۱۴ — بدانکه نسبت عارفان دو قسم ست یکی کشفی جهری دوم کوری خفی پس عارف صاحب جهری کشفی از حال خود و از احوال و مقامات دیگران خبردار میباشد عارف صاحب نسبت خفی کوری مطلقا از حال خود و از حال دیگران خبر ندارد گو مرتبه قطبیت باشد تا آنکه زنده ماند بعد وفات البته از مرتبه خود خبردار میشود حال او مثل حال نابینا مادرزاد ست که هرگز شعور اشکال و الوان ندارد غالبا سلوک ایشان در حجاب طی میشود در یقظه چیزی از حالاتی که بر صاحبان نسبت کشفی وارد شود ایشان را پیدا نیست و بعضی ازین سالکان نسبت تعدیه دارند و بعضی نسبت لازمی پس باعتبار این احتمالات منقسم بر چهار قسم شدند یکی آنکه سالک را خود نفس او داند و خلق داند و خدا داند که این بنده ذی رتبه و صاحب مقامات ست و این چنان ست که سالک صاحب نسبت کشفیه و صاحب نسبت تعدیه منتقله باشد پس خود نفس خود را بوجه نسبت کشفیه شناخت و خلق او را بوجه نسبت تعدیه منتقله دانستند که باو شان نفع رسید و خداوند تعالی در همه حال عالم و دانا ست و دوم آنکه خود داند و خلق نداند و خدا داند بسبب آنکه صاحب نسبت کشفیه بود لهذا خود شناخت و نسبت

تعدیه یعنی منتقله نداشت لهذا خلق او را ندانست زیرا که نفعی از وی بخلق نرسید و خدا بهر حال او را بیناست
۳ سوم آنکه نه خود داند نه خلق و اند خدا داند بسبب آنکه نسبت کشفی نبود نسبت خفیه داشت لهذا خود
ندانست و نه نسبت تعدیه داشت لهذا بخلق نفع نرسید پس خلق هم ندانست که کیست خدا وند کریم
بهر حال میداند ۴ چهارم آنکه خود نداند خلق داند خدا داند بسبب آنکه صاحب نسبت خفیه بود لهذا خود ندانست
و چون نسبت تعدیه بود بدان سبب خلق بوجه نفع رسیدن از وی دانست و خداوند تعالی عالم الغیب
بهر حال ست **نور ۱۵** - بدانکه چون سالک قریب ختم سیر الی الله میرسد و بجز یکساعت که فوق آن
ساعتی دیگر نباشد باقی نمیماند آنگاه ابلیس لعین می آید چنانکه وقت موت نیا و می بنفس ناپاک
خود می آید انیکار از ذریت خود میگیرد و آنچنانکه وقت موت ایمان ببشارت های برد الا من رحم ربی
ان ربی غفور الرحیم همچنین این ساعت ایمانی را که لب لباب آن ایمان ست ببشارت های برد الا
ماشاء ربک ان ربک علیم حکیم اگر فضل الهی شامل حال میباشد و توجه اولیاء الله کما حقه متوجه باطن این
بیکس و ناچار ست البته رهائی می یابد و الا فلا حضور سیدنا غوث الاعظم رضی الله تعالی عنه فرماید در بعض
سیاحات خود بصحرا رفتم و چند روز آب نیافتم تشنگی غلبه بر من کرد ناگاه ابری سایه انداخت و از چیزی مانند نم
فرود آمد که باو سیراب شدم باز نوری دیدم که افق آسمان باو تابناک شد و صورتی پدید آمد و از وی آوازی شنیدم
که ای عبد القادر من پروردگار توام حرام خود را بر تو حلال کردم یا گفت که آنچه بر غیر تو حرام ست بر تو حلال
ساختم این سخن شنیده اعوذ بالله من الشیطان الرجیم خواندم و گفتم که ای لعین دور شو فوراً آن نور
بتاریکی و آن صورت بدود مبدل گشت و مرا خطاب کرد که ای عبد القادر بعلم خود و بحکم پروردگار خود و بفقه
تو در احوال منازلات خود از من نجات یافتی سوگند بخدا که بمثل این واقعه هفتاد اهل طریق را گمراه
کرده ام من گفتم که پروردگار مرا فضل و منت ست حضور سیدنا رضی الله تعالی عنه را پرسیدند
چگونه شناختی که شیطان ست فرمود بقول او که حرام خود بر تو حلال کردم دانستم که حق جل و
علی بگناه امر نمی فرماید **نور ۱۶** - ولی را ولی ندانستن و غیر ولی را ولی دانستن هر دو ممنوع
زیرا که کمال بے ادبی و شقاوت قلبیست تکذیب نبی فی الحال کفر ست و تکذیب ولی فی الحال فسق بلکه

انجام کار شقاوت است و معاذ الله بکفر منجر میشود. قتل نبی فی الحال کفرست و قتل ولی فی الحال فسق
مگر قاتل ولی را هم ایمان بسلامت بردن دشوارست چنانکه بتجربه رسیده **نور ۱۷** انسان بر چهار
صفت از عدم بوجود آمده. بهیمی. سباعی. شیطانی. ملکوتی. بتقاضای صفت بهیمی قوت شهوانی
ظاهر شده. و بتقاضای صفت سباعی قوت غضبانی ظهور یافت. و بتقاضای صفت شیطانی غرور
و نخوت و کبر و عجب و مکر و دغا وغیره جلوه گر شده. و بتقاضای صفت ملکوتی که اصل الاصول بود و بسبب
همین قوت انسان بلفظ انسان مسمی گشت قوت طاعت و انقیاد و محبت و اخلاص و وداد و لطف
وغیره آشکارا شده پس اگر انسان را این قوت غلبه دارد و قوای دیگر را محکوم و منقاد خود گردانیده است
انسان است ورنه از بهایم یا سباع یا شیاطین باشد انسان نیست و این قوت را اگر صحبت ناجنسان
نسیاً منسیاً کرده و در سهو انداخته یعنی اصل خود را فراموش کرده خود را محض پابند اکل و شرب و عیش و عشرت
میدارد و میداند که همین برای خوردن و خفتن آفریده شده ام چون خواهد که ازین غلط بیرون آید باید که
صحبت انسان کامل اختیار کند یعنی بخدمت شیخی رود که از صفات بهیمی و سباعی و شیطانی گذشته
بصفات ملکی متصف شده باشد از وی کسب باطن اخذ کرده کاربند شود **نور ۱۸** اصل الاصول
و مقدم از جمله اکتساب درین راه برزخ شیخ است باید که فهمیده بدان توجه کند. برزخ اینست که بر جایی
تنها نشسته چشم بسته تصور شیخ در ذهن آرد که گویا مقابل شیخ خود نشسته ام و قلب خویشتن را زیر
قلب شیخ لب بلب چسپانده ام و فیضانی که از مبدء فیاض بوساطت ارواح پیران سلاسل در قلب شیخم
میرسد از ان بشکل فواره نورانی یا شعاع شمس یا نسیم سحری یا تقاطر امطار مترشح گشته در قلبم می آید
و به برکت آن فیضان قلبم بصفت قلب شیخ میگردد. و بمدارج علیا ترقی میکند و شیخ را از حال کلی و جزئی
آگاه و خبردار هر وقت و هر آن داند یعنی در حقیقت او تعالی است که بصفت علیمی و علام الغیوبی باین
مظهر یعنی برزخ شیخم جلوه گر شده از حال من خبر دارد و آگاه است در حقیقت شیخ چیزی نیست هر چه هست
همان است چنانکه در همه عالم بمظاهر مختلفه جلوه گر شده درینجا هم بصفت هدایت و اسم هادی خود باین برزخ
تجلی نموده هدایت میکند و شیخ مظهر اسم هادی اوست و بصفت علیمی و علام الغیوبی باین برزخ تجلی

شده خبردار وآگاه از حال ماست وشیخ مظهر اسم علیمی اوست وبس۔ پس ہدایت وآگاہی در حقیقت
همه از وست وشیخ محض مظهر اوست ومجازاً نسبت ہدایت وعلیمی وعلامی بسوی شیخ کرده میشود در حقیقت
نیست که از خود بحقیقت نیست انیست برزخ انتها که شیخ را محض مظهر اسم هادی وصفت علیمی او تعالی
داند۔ وانتهاء الانتها آنست که نه شیخ ماند نه برزخ شیخ هرچه ماند همان یک ذات ماند وبس پس چون
بدینطور ریاضت کند قلب طالب متصف بصفت روح خواهد گشت وصفا وتجلی خواهد شد وهرسه
صفات بهیمی وسباعی وشیطانی مندفع شده صفت ملکوتی پیدا خواهد گشت ورفته رفته آنصورت
برزخی متکلم خواهد شد وسالک هر سوال که از زبان حال وقال خود خواهد کرد جواب آن خواهد شنید
وآنصورت تمامی مقامات ملک وملکوت وجبروت ولاهوت سالک را منکشف خواهد کرد ودر
ملکوت از همه ارواح بذریعه انصورت ملاقی خواهد شد حتی که حضوری بارواح پرفتوح حضور پرنور
سرور عالم صلی الله علیه وسلم که انتهای ملکوت عبارت از آنست زیرا که در ملکوت کدامی روح مثل
ومانند روح پرفتوح آنحضرت صلی الله علیه وسلم نیست میسر خواهد شد وغوامض علوم ودقائق امور
این راه بطفیل انصورت معلی خواهی دریافت وانصورت از عالم مثال ست که آن کلید عالم
ملکوت ست وعالم مثال عالمیست برزخ میان عالم ارواح وعالم اجسام هم چنین انصورت هم
برزخ ست درمیان روح وجسد شیخ ازینجا معلوم شد که برای هر شخص صورتی ست در عالم مثال
وانصورت بعد موت باقی میماند بخلاف انصورت جسمانی که در غیر انبیا غالباً بعد موت فنا میشود
ودر خواب صورتی که بنظر می آید همین صورت مثالی روحی میباشد واز قوت همین صورت مثالی
کاملان بمقامات عدیده دریک آن موجود ومرئی میشوند وبهزاران هزار جا متشکل شدن قدرت
میدارند ومعلوم باد بعد تکمیل مشق برزخ چنانکه مذکور شد مدام انصورت مثالی شیخ بمقابل سمت
راست سالک بفاصله یک دو ذرعه موجود بنظر خواهد ماند وکارها خواهد کرده ومشکلها خواهد کشود
واز حضیض بهیمی باوج انسانی خواهد رسانید۔ پس اگر بافضال الهی انسان صورتان بهائم سیرت را
با انسان اصلی وکامل اتفاق صحبت افتد خدمت او را غنیمت دانند که از برکت وفیضان صحبت وصل

فراموش کرده خود بیاد خواهد آمد و اینان انسان کامل خواهند شد ورنه مدت العمر در غلطی مانده خواهند مرد

اللهم اخرجنا من ظلم هذا الجهل الی نور تلک المرتبة السنیة الرفیعة آمین آمین آمین ـ بر این مسئله حکایتی تمثیلاً یاد آمد که شبانی بچه شیر را پرورش کرده بود و نام آن بکه نهاده در گله گوسفندان خود میداشت آن بچه شیر بسبب پرورش و تربیت اصل خود فراموش کرده خود را سگ این راعی میدانست روزی شیر بیشه دیگر آمد و خواست که گوسفند ببرد بکه بتقاضای اصل خود بآن شیر مقابله کرد شیر بیشه گفت ای برادر چه میکنی نمیدانی که ما و تو از یک جنس هستیم و گوسفند آن خورش ما و تو باشد چرا مانع می آئی بکه گفت لی لی من شیر نیم بلکه سگ این راعی ام شیر بیشه گفت لا والله غلط میگوئی ترا بسبب پرورش و تربیت این مغالطه افتاده است که با وجود شیری خود را سگ میدانی با ما بیا تا ترا رهبری کرده ازین ورطهٔ هلاکت بساحل سلامت رسانیم پس آنرا برروی آب برده و برابر خود ایستاده کرده گفت در آب ببین صورت و وضع ما و تو یکی ست یا مختلف بکه چون نگه غور کرد دانست که من شیرم محض اثر صحبت و تربیت ناجنس بود که خود را سگ پنداشتم پس همرد و از آنجا آمده بر گوسفندان تاختند و هلاک کردند و خوردند راعی گفت بکه بکه چه میکنی او گفت خاموش باش تو مرا از اصل خود بیرون انداخته بسگی رسانیده بودی الحمد لله که از رهنمونی برادری همچو من این عقدهٔ لاینحل منحل شد ای برادر دین تمثیل غور کن و خود را از نسبت صفت ولی علیحده کرده بصفت اصلی بدار تا انسان شوی تو شیری خود را بسگی چه گرفته بی شیری گیر تا ترا بشیری تو مطلع نماید و از ذلت سگی وارهاند اللهم ارزقنا امین نور ۱۹ ای برادر این همه جلوه یکذات ست که بانواع و اقسام خود مینماید و بهر طوریکه میخواهد تجلّی میفرماید و این همه خود از ذات احد چه بعید باشد حکایتی با تو گویم تا کثرت فی الواحدت را نموداری یابی شبی چند کس از تیراندازان بصحرا رفتند دیدند که دران صحرای لق و دق پیری بر مسند نشسته و چراغ پیش او روشن با ترهی بخور بشور رقص میکنند و مطربان بسازها می نوازند همه تیراندازان این تماشه دیده متعجب شدند که این که باشد که درین صحرا به فراغ تمام نشسته داد عیش میدهد باهم مشوره کردند که تیری باین مجمع باهم باید زد یکی گفت به پیر تیر زنم دیگری گفت بر پاتر سوی گفت بمردوانسان اند اینان را

بگذارید و بر چراغچه زنند که بکشتن او نیز هنگامه ایشان برهم میشود و سپس بمنزل مقصود می بریم ـ رای آخر پسند هر سه آمد بر چراغچه تیر زدند بمجرد رسیدن تیر چراغ خامش شد و تمامی تماشه از نظر غائب گشت هر سه کسان ترسیده رو بفرار نهادند صبح برخاسته برای آوردن تیر رفتند چه می بینند که تیر در کلهٔ بوم مرده خزیده ست و دیگر هیچ پس معلوم شد که حقیقت شبینه چیزی نبود هر چه که بود از ذات همین بوم بود از دل بوم پیر مرد ظاهر شد و از کلهٔ او چراغ و باتر و مطربان از دیگر اعضای رئیسه بحقیقت همان یک حقیقت بوم بود و این همه اشیا از تنزلات آن هم چنین حال همه عالم ماسوای الله است که از یکذات واحد با نواع و اقسام ظهور یافت **نور ۲۰** ـ عالم برزخ آنست که ارواح بنی آدم بعد از مفارقت ابدان درانجا تا یوم حشر استقرار میگیرند و اینعالم مجملاً از قران مفصلاً از احادیث و اخبار نبوی صلی الله تعالی علیه وسلم ثابت شده درمیان دنیا و آخرت واقع است و لهذا برزخ نامند و این غیر عالم مثال است که آن عالمیست درمیان ملک و ملکوت که بمکاشفات اولیاء الله ثابت شده هم باعتبار نورانیت و لطافت بعالم ملائکه مماثل است و هم باعتبار کیفیت و کمیت بعالم ناسوت و درین عالم عکوس و ظلال هر دو عالم میباشد و همه زمانه زمانهٔ حال بود ماضی و مستقبل آنجا گنجایش ندارد و درین عالم آنچه گذشت و هست و خواهد شد و آمد و رفت و خواهد آمد مثال همه آنها درین عالم مثال بالفعل موجود است چنانچه عبارت کتاب فتوحات مکی برین دعوی یعنی مغائرت عالم مثال و عالم برزخ گواه است افاد قدس سره ما حاصله

ان البرزخ الذی ینتقل الیه الارواح بعد المفارقة عن ابدانها غیر البرزخ الذی بین الاجسام و الارواح فالاول یسمی غیبا محالیا و الثانی غیبا امکانیا و الذین یشاهدون الغیب الامکانی و یخبرون عن حوادثه کثیرون بخلاف الغیب المحالی فان مکاشفیه اقل قلیل انتهی

نور ۲۱ ـ قبر سه است قبر دنیا که آن مغاک است در زمین و قبر عالم مثال و آن قبریست که درمیان قبر عالم برزخ و عالم شهادت واقع است و مثل عکس و ظل هر دو قبر است باعتبار لطافت و نورانیت مشابه بقبر برزخ است و باعتبار محسوس مقداری بودن مشابه قبر دنیا ـ و قبر عالم برزخ و آن قبریست اصلی و جاییست استقراری یعنی ارواح بعد مفارقت ابدان بدانجا الی یوم نفخ الصور استقامت میدارند و محل تنعیم و تعذیب و وسعت و ضیق وغیره حقیقت همین قبر است و دیگر دو قبور برای اظهار صور تنعیم وغیره بطور ظلال

و عکوس میباشند و این قبر محل مکاشفه اقطاب ست یعنی اقطاب وقت را کشف حال میشود۔ و از
قبر عالم مثال بیشتر حال با دراک و مشاهده می آید و فیضان با ولیا از همین قبر میرسد و سوال و جواب همین
قبر متعلق ست و مکالمه احیا با اموات و جواب اموات با حیا از همین قبر ست یعنی انچه که انسان زنده عرض
مطلب بقاعده اهل حقائق به قبور اولیا کند جواب آن بشنود۔ بدو طور یکی بطور خطره صحیح دوم بوسیله آواز
مثل آوازی که از قعر چاه یا از درون گنبد بطور غنه بر می آید یا از دور بذریعه هوا میرسد طور اوّل آنچنانست
که سائل در دل چیزی خطاب کرده بطور خطره گوید بعد خاموش شود۔ بعد ساعتی هر خطره که در قلب
سائل آید آنرا جواب از انطرف داند۔ و گاهی آواز صاف مثل کلام باهمی که یکی با دیگری می کند می آید
این مرتبه کامل و آخر ست که از آن ترقی ورزش هم میرسد و این قبر اصلی مجازی ست و مقابل قبر دنیا میباشد
و اگر در دنیا قبر نیست یعنی دفن نشد بلکه مثلا حیوانی خورد یا سوخته شد پس بعد هضم از شکم حیوان هر جا که فضله
هضم این جسم خارج شده قرار گیرد همانجا قبر او قرار داده خواهد شد زیرا که جزئی از اجزای انسانی که تخم
او ست گاهی زائل نمیشود و بهیچ نوع استحاله و تغیر نیابد پس آن جز که هر جا از شکم حیوان بر آمده بر زمین بیفتاد
همانجا قبر او متصور خواهد شد همچنین در سوختن نیز آن ذره محفوظ ماند۔ و هر جا که باشد زمین او را امانت دارد
همان زمین قبر او باشد و اثر آن قبر اصلی در قبر دنیا قبر مجازی ست مثل شعاع شمس بر زمین یا نور چراغ در
مکان یا تعلق روح به بدن میباشد بهمین مثال باید فهمید این قبر چند روزه ست و همیشه استحالات
انواع و اقسام بران وارد و سائر۔ نور ۲۳ ۔ بدانکه موت انتقال ست از عالمی بعالمی بدین لحاظ
آدمی را سه موت و چهار حیات باشد سه از انها اجلی و چارم آخرین ابدی تفصیلش آنکه چون روز میثاق
مولی تعالی ارواح را خلعت وجود بخشید و الست بربکم فرمود بلی شنید این حیات اول بود بمقدار
او صدای داند۔ چون از انجا نقل کرده بعالم شهادت رسانیدن نقل موت ما بود از عالم ارواح و این
آمدن حیات ما بعالم اجسام و این موت اول و حیات دوم شد بمقدار این حیات همانست که در عمر میگویند
چون از انجا بعالم برزخ رسیم این موت دوم ست که از دنیا رفتیم و حیات سوم که به برزخ جای گرفتیم چون
از انجا به آخرت برند انتقال از برزخ موت سوم باشد و وصول بدار آخرت حیات چارم این حیاتیست

که بعد او مجالی نیست **نور ۲۳** (سوال) چه حکمت بود که عالم را بعد فناء مطلق که مراد از قیامت است
باز خلعت وجود ازلی دارند و آینده برای ابد الآباد باقی و دایم بگذارند عالم ممکن ست و ممکن همین که خود نبود و محض از قدرت به بود
آمد و باز برنابود کردن قدرتیست چنانچه کرده خواهد شد پس باز به وجود آوردن او هم باقی داشتن از مصلحت است (جواب) اینچه که
در اوّل وهله رحمت شد معروض بیان می آریم اگر پسند خاطر اید مسلم دارید ورنه با صلاحش کوشند اینجا نزد صوفیه کرام در
مقام ست بلی کان الله ولم یکن معه شیٔ - این را مقام احدیت خوانند دوم آنکه چون خواست که خود را
خود را اظاهر کند. و ظاهر که ظهور آن بے تخلیق ما سوی چگونه صورت بستی لهذا اراده تخلیق کرده عالم
از عدم بوجود آورد - این را بمقام واحدیت موسوم کنند و حکمت درین محض معرفت خود ست و بس
که اگر خلق نبودی خالق را چه او که دانستی - و خالق که گفتی پس به تقاضای مقام واحدیت ما سوی را
بیافرید و خود را برایشان ظاهر فرمود الست بربکم گفت و خلق را معترف بجواب بلی گردانید و باز فنا
خواهد کرد که بمعنی العالم حادث مستدعی این فناست باز اگر زنده نکند همان مقام احدیت ماند مقام
واحدیت چنانکه بود ~~ور~~ باز و با حجاب زیرا که احدیت مبنی از واحدیت نیست بخلاف واحدیت که قطعاً مبنی
از احدیت ست و بقای او هیچ منافی احدیت ست چنانکه سید الطائفه جنید قدس سره فرموده است
که هو الآن کما کان پس تجلی هر دو شان خواست تا مقام واحدیت باز بر دو از روی ابد از دو ابد الآباد
بر افق تجلی ماند لهذا عالم فانی شده را باز احیاء خواهد کرد و نیست حکمت آنکه دوباره مخلوق را خلعت
وجود ازلی دارند و باز واپس نگیرند - دیگر خدای داند که حکمتش چیست جل جلاله و عم نواله **نور ۲۴**
چون قالب آدم علیه السّلام تیار شد و غلغله خلیفة الله بودنش در تمامی ملکوت شیوع یافت ملائکه
علویه پیش ابلیس رفتند و گفتند تو این قالب را دیده وجه خلیفة الله بودن این جسم و ترکیب بگو ما یان
راهی بدان سو نمی یابیم ابلیس لعین آمده در قالب بیجان آدم علیه السّلام داخل شده بعد ساعتی
برآمده گفت درین جسم سیر نمودم جای قابلیت خلافت ندیدم زیرا که ترکیبش از اعصاب و عروق
و خون و عظام و لحم و شحم وغیرها ست خون بیجان یافته در عروق مثل سیلاب گردش خواهد کرد و اعصاب را
گداخته باهم نوبت قتال و محاربه خواهد رسانید و چنین و چنان عصیان و نافرمانیها بوقوع خواهد آمد از هم

خلاف منصب خلافت باشد مگر جانب جیب این کالبد گوشکی دیدم که دران رازیست مخفی و ودیعت
نهاده مرا بآن نسبت قدرت سپرده اند ناچار بیرون آمدم اگر سبب خلافت باشد همان از و سر خواهد بود
و رنه هیچ نیست صوفیه کرام نوشته اند که آن راز محبت و عشق خداوند تعالی بود که در دل آدم ودیعت نهاده
و آدم را مفتون خود کرده بودند این هیچ مخلوقی را میسر نیست ای پسر بدان آدم محض از آن سر آدم شد
و رنه مثل دیگر مخلوقات او هم بود پس تو از آن راز چرا غافل نشسته و فرقی نمیدهی و خالق خود را
نمی جوئی و نمی یابی اگر آن سر دریابی آدمی شوی و رنه هیچ نیابی و هیچ نشوی عشق الهی را در دل بپذیرائی و خود را
شیدای آن محبوب کنی تا که چیزی گردی و گویند مردی. نور ۲۵ - بدانکه نسبت دو قسم است عاشقانه
یعنی غلبه تعلق عاشق بمعشوق و معشوقانه یعنی غلبه تعلق معشوق به عاشق. اوّل نسبت خلیلی
دوم نسبت حبیبی. خلیلی آنست که جمله کار طالب موافق مرضی مطلوب باشد و حبیبی آنکه جمله کار مطلوب موافق مرضی
طالب باشد اولیاء الله بهر این دو قسم نسبت منسوب اند بعضی نسبت عاشقانه میدارند و بعضی نسبت
محبوبانه و نسبت دوام تعلق قلب است بجناب الهی مع الانقطاع عما سواه و این نیست معنی این کلام که فلان
با نسبت است. نور ۲۶ - صدق طلب طالب را محروم ندارد و از حصول کمال باذن حق تعالی
اگرچه پیر او ناقص باشد بلکه گاهی اینچنین پیر به برکت صدق طلب مرید درست میشود. نقل است
شخصی همیشه طلب پیر میداشت لاکن او پیری حسب خاطر میسر نیامدی روزی تنگدل شده قسم خورد
که امشب هر کس که بخانه من آید مریدش شوم اتفاقاً دران شب دزدی در رسید این طالب صادق که منتظر بود
فوراً دست او گرفت و گفت که مریدم کن دزد در اوّل دهله به ترسید من بعد او را احمق دانسته قبول کرد
که ازین حیله عقب گذاری میشود ترا چه نقصان چون دزد مریدش کرد گفت مرا چیزی به فرما تا بآن
مشغول شوم و بجد اسم دزد بیچاره چه داند. تو ندیدی گهی سلیمان را + چه شناسی زبان مرغان را
اما بکلو خلاصی خود را این دو حرف گفت که از تمامی خاندان علیحده شده در صحرا برو و آنجا در گوشه
عافیت نشسته خدا را یاد کن و الله الله بخوان و از حضور دل بگو طالب صادق بموجب این تعلیم از خانمان
قطع تعلق کرده به صحرا رفت و بعبادت الهی مصروف شد چون پیر ناقص بود بخدا رسید خضر علیه السلام

را از درگاه باریتعالی الهام شد که بروید و فلان دزد را تعلیم داده به تکمیل رسانیده بگوئید که آن طالب
صادق ما را که مرید کرده بسا برسان چنانچه در آن واحد به برکت تعلیم خضری دزدی رفت
و صاحب کمال و تکمیل شد و مرید را دریافته براو رسانید به بینند که طلب صادق طالب با پیر
ناقص چه کرد و چه شد **نور ۲۷** - شیخ خود را رضی الله تعالی عنه بعد قدمبوس پرسیدم که بسا
درویش چیزهای مردار و حرام میخورند بارها دیده شد که لحم و شحم حیوان میت تناول کردند و بظاهر
صورت جذب و جنون هم ندارند و بسا اوقات شخصی غیر را هم ازان حصه داده اند چون دیده شد حلوا
بود ماجرا چیست فرمودند کن فیکون صفت باریتعالی هست چون بنده بعد فنا بحبت درین صفت
میشود و مظهر این صفت میگردد آنگاه قدرت مییابد که ماهیت اشیا را مبدل کند اگر مرده را گوید که
زنده هست زنده شود و اگر زنده را گوید مرده هست مرده شود و اگر لحم مردار را حلوا خواند حلوا شود و اگر
حلوا را براز گوید براز گردد و تریاق را زهر هلاهل سازد و زهر هلاهل را تریاق چنانچه قصه زهر نوشی سیدنا
خالد بن ولید مشهور و معروف ست پس چون باین صفت متصف شد اگر براز را حلوا دانسته خورد
چه باک که بقوت کرامتش خود حلوا شده هست و بر ظاهر که چون ماهیت مبدل میشود حکمش هم مبدل میگردد
مثلا شراب انگوری که نجس العین ست اگر سرکه شود خوردن آن حلال و درست هست زیرا که حکم نجاست
بوجه تبدل ماهیت باقی نماند همچنین حال همه اشیاست و فلان هنا قصه عرض نمودم که بکلی
یا سیدی تسکین خاطرم شد **نور ۲۸** - روزی عرضه داشتم که روح چیست فرمودند عکس صفت
حیات باریتعالی هست چون ذات و صفت باریتعالی هر دو ممتنع الادراک اند حقیقت روح چه سان
فهم آید که عکس و ظل اوست **نور ۲۹** - روزی پرسیدم که سبب چیست که فقرای نمایان
یکایک نماز ترک میکنند اگر پرسیده میشود در جواب او و اعبد ربک حتی یاتیک الیقین میخوانند
فرمودند این قول همین برای بیت ست بخیال عقب گذاری خود چنین میگویند ورنه در حقیقت اینها
از گناه ترک نماز بسیار دور اند ظنوا المومنین خیرا گاهی چنان استغراق پیدا میشود که از وجود خود
خبر ندارند زمانی بمشاهده جمال الهی مصروف باشند وقتی بورود واردات عجیبه غرقه بحر تحیر اند

ساعتی بشدت تجلی جلال قدرت بر خواندن ندارند وقس علی ذلک - روزی سیدی ابوبکر
شبلی قدس سره بیجایانه بمکان پیر خود حضرت جنید بغدادی رحمة الله علیه درآمد و بر سرش ایستاده
دستک زنان شعر خواندن گرفت مخدره جنید رضی الله تعالی عنهما خواست تا به پرده رود حضرت
جنید فرمودند حاجت نیست که او انیوقت درین عالم نیست حضرت شبلی بعد ساعتی بیخود افتاد
وتادیر همچنان بود تاآنکه جنید رضی الله عنه متوجه حال او شده ازان مقام بازگردانیده بمقام صحو
وهوشیاری آوردند شبلی گریه آغاز نهاد آنگاه حضرت جنید مخدره خود را فرمودند که اکنون
به پرده برو که او باین عالم باز می آید بالجمله این قوم را بیخود واردات وتجلیات انقلاب احوال
بیش از بیش ست ودر امثال احوال ازینجا آوری احکام معاف میشوند چنانکه درین حکایت گذشت
که حضرت جنید آن زمان حاجت پرده وحجاب ندید ونیز نشاید که مخفی ادا میکرده باشند لاکن
درینصورت فوت جماعت هم لاحق حال میشود که جماعت تنها خواندن ادا نمیشود وانهم سخت نازیبااست
که ترک سنت موکده بلکه واجب عند البعض لازم می آید پس سبب اول فهمیدن اقرب الی الصواب است
بازعرض کردم که استغراق وتحیر صرف در نمازست در باقی امور نیست مثل اکل وشرب وغیره فرمودند
ندیدی که مجانین چگونه بیخود رند ومی نوشند عقل نماز دیگرست وعقل خورش دیگر بر مجانین
باوجود اکل وشرب چگونه در امور شرعیه قلم جاری نیست اینجا نیز همچنان باید فهمید والله عالم بالصواب
والیه المرجع والمآب بهرحال ظن خیر باید کرد واعتراض نشاید کرد ونیز رواست که نماز در مکه معظمه
گزارده باشند بسبب حصول قوت طی ارض برای احراز فضیلت صلوة در مسجد الحرام که یک رکعت
دروی برابر صد هزار رکعت ست در غیروی اگر گوئی اکثر دیده شده که از اول وقت نماز تا آخر همین جا
ماندند لمحه غائب نشدند پس چگونه در انجا رسیدند گویم چه دانی که بجسم وصورت اصلی رفتند وبجسم
ظلی ومثالی مشابه اصلی اینجا ماندند چنانکه بارها از مردان این راه واقع شده است بالجمله حسن ظن
را مجال وسیع ست تا کرا توفیق دهند واز بلای بدگمانی وارهانند اللهم ارزقنا **نور ۳۳** - بدانکه
انسان عالم صغیر است وماسوی آن عالم کبیر واین عالم صغیر جامع جمیع اجزای عالم کبیر است

فکلما فی القلم مجمل فهو فی روحه مجمل وکلما فی اللوح مفصل فهو فی قلبه مفصل وکلما فی العرش فهو فی
جسمه وکلما فی الکرسی فهو فی نفسه از اینجا گفته اند که حکم کن نفسک بکفیک فلیس شیء خارجا عنک اما تسمع
کیف یقول الحق سبحانه اقرء کتابک کفی بنفسک الیوم علیک حسیبا پس هر که این کتاب خواند
بر همه ما کان و ما یکون آگاه شد و هر که تمام نتواند فافرد ما تیسر منه قال تعالی سنریهم آیاتنا
فی الآفاق وفی انفسهم حتی یتبین لهم انه الحق وقال تعالی وفی انفسکم افلا تبصرون. بالجمله هر انچه در عالم
کبیر هست همه درین عالم صغیر موجود مثلا در عالم کبیر شاهی باشد که حکم او در تمامی مملکت نافذ بود و هیچ یکی
از رعایا بی اذن او کاری نتوان کرد و در عالم صغیر بجانیش روح مجمل ست از عالم امر که در جمیع مملکت
بدن تصرف دارد و کار همه جوارح تابع فرمان اوست در ان عالم شاه را وزیری باشد که تدبیر امور
سلطنت و نظم خوش مملکت مفوض باو باشد اینجا عقل ست که کار وزیر سرانجام میدهد بلکه
توان گفت که عالم کبیر را شاهی هست که فوق او شاهی دیگر نیست و آنرا شهنشاه میگویند یعنی
خدای عز وجل اینجا بجای امثالش روح ست که ظلی از ظلال و تعینی از تعینات اوست
جل جلاله و در ان عالم شهنشاه را وزیری ست که او را وزیر اعظم و نائب کل و خلیفه مطلق گویند
و آن ذات بی مثیل و مانند نبی ماست صلی الله تعالی علیه وسلم اینجا عقل ست که عکسی از عکوس
پرتوی از پرتوهای حقیقت علیه اوست صلوات الله تعالی وسلامه علیه آنجا شهنشاه حقیقی
را عرش عظیم ست که نسبتی خاص بجناب رفیع باریتعالی دارد اینجا قلب هست که خاص مقر و
محل روح ست و آنجا سلطان کرسی رفیع و بلند ست اینجا دماغ مقابلش عالی و ارجمند ست آنجا لوح محفوظ ست که ما کان و ما یکون همه در
مکتوب ست اینجا قوت خیال ست که همه صور و اشکال و الوان و هر چه که از راه حواس خمسه ظاهری مدرک میشود همه را
در و محفوظ ست آنجا ادراک باریتعالی محال و متعذر ست اینجا ادراک حقیقت روح دشوار
و متعسر ست اینجا استیلا و غلبه باریتعالی در همه ممالک ست و بعلم قدرت خود هر جا موجود ست
و بمعنی تمکن هیچ جا نیست اینجا روح به تدبیر و تصرف در بدن هر جا موجود ست و باز نتوان گفت
که فلان جا تمکن دارد و آنجا مثلا چون خدا خواست که چیزی را پیدا کند اول اراده الهی متوجه میشود

من بعد نتیجه آن اراده یعنی تقدیر تخلیق زید باین هیئت وشمائل و رنگ و رو در لوح محفوظ ظاهر
شود از انجا ملائکه ملاء اعلی مطالعه کنندگان لوح بران مطلع وآگاه شوند باز بوساطت آنان ملائکه
موکلان ستارگان بروج وسموات خبر یابند و بواسطه ایشان ملائکه اربع عناصر را خبر رسد و
ایشان در اجسام اثر کنند و قوای جسمیه ابوین زید را محرک شده هر دو را جمع کنند انگاه صورت
زید بدانسان که حسب اراده الهی در لوح محفوظ منقوش شده بود بهمه شکل وشمائل در رحم مادر
استقرار یافته پیدا شود و چون این حکم را مانعی نیست لهذا بهمان طور که خواهش او تعالی هست
زید پیدا خواهد شد و اگر حق تعالی ان کار آغاز نده را بانجام رسیدن نخواهد در تخلیق زید نقصان
پدید آید مثل اسقاط حمل یا هر تغیری که خواهش او تعالی باشد همین طور مثال آن در عالم صغیر باید
فهمید مثلا دل تو خواست که بسم الله نویسی آن اول اراده تست من بعد صورت آن بسم الله
در لوح دماغ تو منقش شود که چنین وچنان خواهم نوشت پس از انجا در ابخره نطفه وارواح حیوانیه
که مشابه بملک اند حرکت پدید آید و از آنها در اعصاب وعضلات و از آنها در انگشتان و انمله
و آن بسم الله بهمه صورت که خواهش تو بود از انمله بوجود آید چونکه اینجا مانعی نیست همان طور نویسی
که اراده کرده بودی واگر در وسط تحریر دل تو خواهد که با تمام برسانی بران قادری یا در اثناء
کار دل تو در باره نوشتن تغیری ازان صورت که اول خواسته بود خواهش کند بران هم قدرت
داری که باریک تر ازان نویسی یا جلی تر باهر چونکه خواهی آنجا قیامت هست که همه مملکت را محو
وفنا خواهد کرد و بجز ذات باریتعالی همه را بر باد خواهد داد اینجا موت ست که جمله مملکت تن را درهم
وبرهم کند وجز بادشاه که روح اصلی ست چیزی باقی نماند برین تقریر بخوبی دانستی که من عرف
نفسه فقد عرف ربه و ان الله خلق آدم علی صورته و در عالم کبیر شاهان را امرای مقرب بارگاهی
باشند اینجا جگر وطحال وغیره امرای مقربین اند آنجا سلاطین را خازن باید اینجا خیال و حافظه ست
آنجا عرض بیگی و پرچه نویس باشد اینجا حس مشترک ست که هرچه از راه حواس باو رسد بنفس ناطقه
عرضه دهد آنجا تدابیر کلیه را امرا جدا باشند و امور جزئیه را ناظمان جدا اینجا بازاء ادراکات کلیه العقل

وعلوم جزئیه را وہم وحواس آنجا شاہان را مراکب باشد اینجا ہر دو پاے تست کہ برآنہا سوار شدہ
ہر جا کہ خواہی بروی آنجا سلاطین را لشکر باید کہ دفع دشمن کند اینجا ہر دو دست تست کہ بمدد نفعت
موذی پردازد آنجا تحصیلدار باید کہ اموال وخواستہای شاہی فراہم کند اینجا قوۃ شہوانی
کہ اکل وشرب وجملہ حوائج ضروری طلبیدہ جمع میکند آنجا شحنہ وکوتوال باشد اینجا قوت غضبیہ برا
سیاست ہست کہ کار کوتوال میکند. آنجا جاسوسان باشند کہ احوال بیرونی دریافتہ بحضور سلاطین
عرض دارند اینجا حواس خمسہ باصرہ سامعہ شامہ ذائقہ لامسہ جاسوس اند کہ کل حالات خارجی بوساطت
حس مشترک میرسانند آنجا خدمتگاران باشند ہر یکے بر خود مامور اینجا قوۃ ہاضمہ وغاذیہ ونامیہ
وماسکہ ودافعہ وغیرہا خدمتگذارانند کہ ہر یک کار خود بجای آرد۔ ماسکہ امساک طعام در معدہ کند تا حرارت
در وے کار خود کند وہاضمہ بہضم او پردازد ودافعہ دفع فضلات ہیچ کنا سان کند وغاذیہ باعضا بدن یا
تحلیل رساند ونامیہ بدن را بالیدگی دہد آنجا باورچیخانہ باشد اینجا معدہ ہست آنجا حرارت کہ ہر گونہ
طعام را پختہ میکند آنجا رنگریز مہیا باشد اینجا رنگریز جگر کہ ہر گونہ غذا را سرخ رنگ دادہ خون میکند آنجا سقہ
باشد اینجا کلیہ ہست کہ آب از خون جدا کردہ در مثانہ اندازد واز مثانہ مثل فوارہ جاری شدہ میریزد وپس
مثل فوارہ ہم موجودست آنجا شاہان را باہم جنگ جدال باشد کہ یکے دشمن دیگرے شدہ مملکت ہمدگر
را خراب وبرباد کردن خواہند اینجا امراض اند کہ در مملکت روح دخل میکنند ومحاربہ باروح کردہ
بربادی ملک او منظور دارند ہمین محاربہ را بحران گویند آنجا فریقین را مددے و کمکے باشد اینجا مرض
را بد پرہیزی ونقصان علم وتجربہ طبیب مدد رسان ست وروح را دوا وپرہیز وحذاقت طبیب ومقدر
بودن صحت کہ جملہ تدابیر دشمن را باطل میکند آنجا دزدان اند۔ اینجا عروق ماساریقا کہ غذا را از معدہ
دزدیدہ بجگر میرسانند آنجا در رعایا مردمان صالح وطالح باشند اینجا خصائل حمیدہ وشمائل غیر مرضیہ اند
آنجا عناصر اربعہ اند اینجا اخلاط اربعہ ہم مزاج عناصر اند آنجا ستارگان رخشندہ اند کہ بضوے خود
عالم را روشن وخفیات ظلمت را آشکارا کنند اینجا نور بصر ونور بصیرت باشند کہ کار انارت واضاءت
بالتمام رسانند آنجا جبال اند کہ سکون زمین بہ آنہاست اینجا عظام مثل کوہ ایستادہ اند کہ قیام بدن

بدآنهاست آنجا نباتات واشجارست اینجا موئیها مثال آنشکارست آنجا انهارست که آب درانها جاریست
درینجا عروق ست که خون درانها ساری آنجا چشمهای نوع بنوع شیرین ونمکین وتلخ ومتعفن باشد اینجا
چشمهٔ دهن شیرین نیست تا که طعام ذائقه طعام برجای ماند وچشمهٔ چشم نمکین که بقای چشم بان محتاج است
یعنی در چشم شحم بسیارست وشحم بے نمک نمیماند وچشمهٔ گوش تلخ وشورست که برگوش حجاب حفاظتی
نیست لهذا حکمت الٰهی مقتضی شد که این چشمه را تلخ وتند پیدا کرده شود تا از دخول هوام درامن مانند وچشمهٔ
بینی بدبودارست تا قدر خوشبو شناسد آنجا ابر بارانست که از زمین برخاسته بکره زمهریر رسد
وآب شده باریدن گیرد اینجا بخارات ست که به رطوبات چشم رسیده اشک شده بارش کند آنجا
طوفان آب ست اینجا غلبهٔ رطوبت آنجا طوفان باد اینجا غلبه ریاح آنجا زلزلة الارض اینجا قشعریره
ورعشه آنجا حیوانات از استحاله اشیاء متعفنه پیدا شود اینجا هم از استحاله بلغم حیوانات مختلفه مثل
رشته وکدودانه وغیره تکون یابد آنجا ابلیس وشیاطین اند اینجا النفس اماره آنجا بهشت ودوزخ ست
اینجا صحت ومرض وبهشت تنعیم ست ودر دوزخ تعذیب همچنین از صحت تنعیم پیدا آید هرچه خواهید بکنید
وبخورید وبنوشید وبپوشید وراحت یابید واز مرض تعذیب می آید نه در خوردن ونوشیدن لطف
ومزه نه نوم وراحت نه حسب خواهش ومرضی کردار وگفتار ورفتار آنجا ملائکه اند که برتدابیر عالم
منجانب الله مقرر اند اینجا بخارات لطیف که بموجب حکم روح هرجا در تدبیر بدن میکوشند وحکم او نافذ
میکنند چون رفتن خواهی عضلات ها را قبض وبسط کنند وچون گرفتن ودادن اراده کنی عضلات دست ودست
را وعلی هذا القیاس اگر کسے بغایت نحیف البدن باشد چه عجب که حرکت بخارات در جسم مشاهده توان شد
آنجا نغمات ومزامیر دلچسپ اینجا از حنجره انسانی بجائے مزامیر آنجا زراعت ست اینجا اولاد آنجا
آسیا اینجا دندان آنجا مناظر حلمین افتاده اینجا مژگان بچشم نهاده آنجا مرگ اینجا خواب آنجا حشر اینجا
از خواب بیدار شدن وعلی هذا القیاس کل متعلقات آنعالم واینعالم غیرمحصور اند نه علم ما بانها احاطه کند نه
بیان بالتفصیل انها را وسعت دارد ولهذا احواله العلم الٰهی کرده برآیهٔ سبحانک لا علم لنا الا ما علمتنا انک
انت العلیم الحکیم اکتفا کرده شده بالجمله هرچه در انعالم ست خواه در احاطه علم ما باشد یا نباشد بعینه مثل او

درینعالم خواه بود عام ازین که ما دانیم یا ندانیم لازم که درین مسئله غورها کرده باشند و سهل نگذرند
سیر ناسوتی همین است فی الآفاق وفی انفسکم افلا تبصرون در معرفت باریتعالی بقدر وسعت خود این
سیر ناگزیر است تا بوے از عرفان یابد ورنه از جاهل هم بدتر شمرده شود نور ۱۳۱۔ خدا تعالے
واحد حقیقی است واحد عددی نیست که بعد وسے دیگرے ضم یافته دو شود یا قسمت ربع و نصف و ثلث قبول
کند او نه قسمت پذیر است و نه از دو سے چیزے مرکب شده و نه او از چیزے ترکیب یافته نور ۱۳۲۔
واضح باد که نزد صوفیه کرام صفات باریتعالی عین ذات اند جدا از ذات نیستند و عالم جبروت مراد از
همین سیر صفات است پس سیر صفات از سیر ذات که مقام لاهوت است چرا جدا قرار یافت ازینجا معلوم
میشود که صفات جدا از عین ذات باشند و عینیت ندارند مگر حکم بر تقدیر عینیت نیز ازینها سیر اعتباری
ناگزیر است و اینهمه حضرات متعدد باشند و ذات را به حضرت ثانی جدا و اسمی علیحده است پس
بنا بر آسانی سیر و معرفت و تمیز حضرات سیرها جداگانه قرار یافته اند ورنه یک سیر لاهوت کافی بود فانه المقصود
کما لا یخفی ازین تقریر واضح شد که جدائی سیر جبروت از سیر لاهوت موجب جدائی صفات از ذات نیست
و نزد متکلمین صفات نه عین اند و نه غیر حکما نفی صفات کرده صفات را عین ذات گفته اند والله اعلم
بالصواب نور ۱۳۳۔ ما رأیت شیئًا الا و رأیت الله قبله۔ ما رأیت شیئًا الا و رأیت الله بعده۔ ما رأیت
شیئًا الا و رأیت الله فیه۔ ما رأیت شیئًا الا و رأیت الله معه۔ این چهار مقوله بزبان اولیاء الله تعالے
وقت حصول قرب رب الارباب و عروج مدارج جاری میشود و هر ولی بقدر نسبت خویش به یکے
ازینها ترنم میکند مقوله اوّل سیدنا صدیق اکبر است دوم سیدنا عمر فاروق را سوم سیدنا عثمان غنی
را چهارم سیدنا مرتضی علی رضی الله تعالے عنهم اجمعین علی قدر مراتب خود هر یکے ازین حضرات فرموده
مقوله اول ناشی و ماخوذ از مقوله نبینا محمد رسول الله صلی الله علیه وسلم اذ یقول لصاحبه لا تحزن ان الله معنا
اینقول نبی ما صلی الله تعالی علیه وسلم مصداق ما رأیت شیئًا الا و رأیت الله قبله است و مقوله دوم ماخوذ
از مقوله موسی علیه السلام ان معی ربی اینقول موسی علیه السلام مصداق ما رأیت شیئًا الا رأیت الله
بعده باشد اوّل طریق جذب است و ثانی طریق سلوک و فرق میان شهود نبی ما صلی الله علیه وسلم

و شهود حضرت موسی علیه السلام اینست که حضرت ختمیت صلی الله علیه وسلم را اوّل نظر برحق افتاد بعد
ازان بر نفس خود و موسی علیه السلام را اوّل نظر بر خود و بعده برحق و این هر دو خوب محبوب ست
اما اوّل اتم و اقرب ست و مقوله سیدنا ابوبکر صدیق رضی الله تعالے عنه بر طریق جذب ست یعنی
من الله که برهان لمی ست و مقوله سیدنا فاروق رضی الله تعالے عنه بر روش سلوک ست یعنی
موافق شعور و فهم خود که برهان انی ست و اینجا از جذب و سلوک همین معنی مراد ست نه اصطلاح مشهور
که اینجا فضیلت سلوک را ست بازفی و معه هر دو خبر از تعدد مشهود میدهد و شک نیست که توحید لمی باشد
یا انی افضل و اکمل ست بانوع بوسے از تصادی هر دو مشهود ست که درفی نیست با عتبار مجیز
مقولات یکی را بر دیگرے فضل ست این فائده به همین سبب آورده ام تا فضیلت یکی بر دیگری معلوم شد
نور ۳۴ ـ وقتیکه انسان بعد بلوغ میرسد سه روح او را فرا می گیرد و علوی از قسم ملائیکه و یک سفلی
از قسم شیطانی و اوّل انسان را و بکار خیر محرک باشد یکے رغبتش در دل می اندازد و دیگری قدرت
بر فعل روده دو یک آخر کار بد محرک شود یعنی هم القاء او در دل کند و هم اسباب آن فعل گرد آرد این ارواح
ثلثه جز انسان دیگر حیوانات را نمیباشد لهذا انسان مکلف ست و حیوان مکلف نیست و چون انسان
گاهی موافقت ملکین و گاهی موافقت شیطان مینماید لهذا درین هر سه جنگ و جدل میمانند و باهم یکی از دیگر
ندامت میکشد اگر انسان متابعت ملک کرد شیطان نادم شد و اگر موافقت شیطان کرد ملک را
ندامتی رسید این سلسله واردات مدت العمر بهمین طور می آید و می رود و شاید همزاد سفلی مشهور ست
عبارت از همین شیطان باشد و همزاد علوی و نوری که گفته اند همین دو ملک والعلم عند الله تعالی انسان را
باید که مدام موافقت با ملکین دارد تا نجات آخروی یابد. نور ۳۵ ـ در هر زمان غوثی میباشد که
تمامی اولیاء آن دوره را سرو سردار ست هیچ ولی از اولیاء آن زمان بدرجه او نرسد او را قطب
مدار هم گویند که کار عالم را مدار میباشد و همه نظم و نسق بدست تقادمی یابد در مقام او را عبدالله
نام کنند و او را دو وزیر یمین و یسار باشند عبدالرب و عبدالملک عبدالرب وزیر یمین ست و عبدالملک
وزیر یسار چون عبدالله رحلت کند عبدالملک قایم مقام او شد و عبدالرب عبدالملک گردد و یکے

جدید بجائے عبد الرب آید ہمچنین این دور تا قیامت دائر و سائر خواہد ماند در زمانہ نبوت حضور
نبی ما صلی اللہ علیہ وسلم عبد اللہ بودند و سیدنا ابوبکر عبد الملک و سیدنا عمر عبد الرب چون آن عالم
صلی اللہ تعالی علیہ وسلم رحلت فرمودند صدیق اکبر عبد اللہ شدند سیدنا عمر عبد الملک و عثمان غنی عبد الر
چون دور صدیق اکبر بآخر رسید عبد اللہ سیدنا عمر شدند و عبد الملک عثمان غنی و عبد الرب
سیدنا مرتضی علی چون دور سیدنا عمر تمام شد سیدنا عثمان غنی عبد اللہ شدند و سیدنا علی مرتضی
عبد الملک و سیدنا امام حسن عبد الرب چون دور عثمان غنی اختتام یافت سیدنا علی کرم اللہ وجہہ
عبد اللہ شدند و سیدنا امام حسن عبد الملک و سیدنا امام حسین عبد الرب چون دورہ جناب امیر
بسر شد ہفت عبد اللہی بہ سیدنا امام حسن رضی اللہ تعالی عنہ رسید و ہمچنان تا سیدنا امام حسن عسکری
بعدہ سیدنا غوث الاعظم رضی اللہ عنہ عبد اللہ شدند و در آخر زمانہ این منصب رفیع با امام مہدی رسید
عبد اللہ در وقت خود ہمہ عالم را فیض می بخشد بے توسط او ہیچ ہیچ کسے نمی رسد و رفتوحات فرمودہ ولکن
الاقطاب المصطلحة علی ان یکون لہ ہذا الاسم لا یکون منہم الا واحد وہو الغوث و سید الجماعة فی زمانہ و منہم من
یکون ظاہر الحکم و یحوز الخلافة الظاہرة کما حاز الخلافة الباطنة من جہة المقام کابی بکر الصدیق و عمر و عثمان
وعلی والحسن ومعاویة ابن یزید و عمر بن عبد العزیز والمتوکل و منہم من لہ الخلافة الباطنة خاصة ولا حکم لہ فی الظاہر کا
احمد بن ہارون الرشید وکابی یزید البسطامی واکثر الاقطاب لا حکم لہم فی الظاہر و منہم الائمة رضی اللہ عنہم ولا
یزیدون فی کل زمان علی الاثنین لا ثالث لہما الواحد عبد الرب والآخر عبد الملک للقطب عبد اللہ قال اللہ
عبد اللہ قال اللہ تعالی وتقدس وانہ لما قام عبد اللہ یعنی محمد صلی اللہ علیہ وسلم فالاقطاب کلہم عبد اللہ والائمة
فی کل زمان عبد الملک و عبد الرب وہما اللذان یخلفان القطب اذا مات وہما للقطب بمنزلة الوزیرین
الواحد منہم مقصور علی مشاہدة عالم الملکوت والآخر مع عالم الملک واللہ تعالی اعلم لور ۱۴۳ - الولایة
افضل من النبوة معنی حیثیت آنکہ ولایت نبی از نبوة افضل ست زیرا کہ مراد از ولایت ترقی ست از اسفل باعلی
یعنی غلبہ شوق و محبت و والانذات باری سبحانہ شدن ہمہ اشیا بمقابلہ آن و فانی و مستہلک بودن
ہمہ دران و مراد از نبوة تنزل ست از ترقی یعنی بار شعور ماسوی دادن و بناسوت آوردن فبابہ

تبلیغ رسالت این تنزل ست پس لامحاله ترقی نبی از تنزل او افضل باشد نه آنکه معاذ الله ولایت اولیا راز
نبوت انبیا علیهم الصلوٰة والسّلام نور ۳۷ - القبض والبسط کلاهما حالان شریفان یعنی اینست که
چون اولیاء الله را دولت وصل حاصل میشود ناخواسته بشاشت و فرحت روی نماید آنرا در اصطلاح اینان
بسط میگویند و هر دو حالت مدام دائر و سائر میماند چرا که اگر مدام بسط ماند عادی گردد و غلبه شغف نماند لهذا
قبض پیدا میشود یعنی حجاب حائل میکند تا آتش شوق را دامن زنند آنگاه حالت اینان وحشیانه میشود و
حرکات مدهوشانه بوقوع می آید چنانکه حال عشاق مجازی در زمان هجر میشود باز چون قبض رفع شد و بسط
پدید آید گشت حلاوت تازه و بشاشت بے اندازه عیان میشود که زبان از بیانش معذور و لال ست
و دل از کثرت اقتباس انوار معمور و مالامال نور ۳۸ - صوفی محتاج فقیه ست نه فقیه محتاج صوفی کما
قال سیدنا غوث الاعظم رضی الله عنه گو مرتبه صوفی زائد از فقیه باشد و بعض صوفیه فقیه آنرا گویند که عارف
هم باشد یعنی صوفی نیز بود البته اینچنین فقیه از صوفی محض عالی رتبه خواهد بود نور ۳۹ - رویت باریتعالی
بچشم سر در دنیا محالست سوای حضور سید المرسلین صلی الله تعالی علیه وسلم هیچ نبی مرسل و ملک مقرب
را دست نداد اگر کسی در حق خود یا در حق دیگرے اینچنین اعتقاد دارد گمراه ست اولیاء الله را هم در دنیا
مشاهده بچشم سر نمیشود و آنکه مشهور و در کتب سلوک و ملفوظات جابجا مشاهده جمال الٰهی مذکور ست ازان
هم بچشم سر دیدن مراد نیست بلکه بنور قلب و اشراق باطن مقصود ست بلکه بعض اهل سلوک این را هم
انکار کرده اند و میگویند که مراد از مشاهده جمال بچشم قلب اولیا را در دنیا جز این نیست که یقین سالک
بذات باریتعالی از عوام بیشتر باشد و بعینه مشاهده جمال مراد نیست در شرح تعرف این معنی را بوجه احسن
ذکر کرده است باید که رجوع بان کتاب کند نور ۴۰ - روزی حضرت شیخ خود رحمة الله تعالے
عنه را پرسیدم که صفت اولیا چیست فرمودند آنگاه که ذات و صفات بنده مغلوب شد و نسیا
منسیا و محو و فانی شده ذات و صفات الٰهی باقیماند و غلبه ذوق و شوق و محبت با او تعالی چنان
دست دهد که از غیر بالکلیه انقطاع گیرد چون بنده باین صفت موصوف شد ولی شد والا نه نور ۴۱
بعض فقرای جهال خود را خلاف شرع میدارند مثل حلق و قصر ریش و نوشیدن بنگ و خمر

و پوشیدن جامهای ریشمین و تفوه بکلمات فحش و لایعنی و غیره ذلک اگر اینچنین کسانرا نصیحت کرده شود میگویند ما ملامتی هستیم ازین سبب خود را باینطور وضع میداریم بدانکه ایشان سخت گمراه اند طریق اصلی ملامتیان این بود ملامتی آنان بودند که هیچ مستحبی از مستحبات شریعت ترک نمیکردند اما اخلاص خود را که بحق داشتندی از خلق می پوشیدند نه آنکه مخالفت شرع را شعار خود سازند و با دعاے ملامتی بودن گردن افرازند این ملامتیه مبطل اند محق نیستند از وضع و طور بر حذر باید ماند درینجا حکایتی یاد آمدمی نویسیم ازان توضیح بوجه احسن خواهد شد در زمان سابق زن و شوی بودند شوی طریقه ملامتیه داشت یعنی بظاهر مجاهدات و ریاضات این راه نمی نمود از خلق پوشیده میکرد و همیشه زن او از وی مطارحه این امر میکرد که ترا گاهی متوجه بحق نمی بینم او میگفت چه کنم بدترین خلق الله ام الله تعالی مرا بیامرزد شبی زن او از خواب بیدار شد چه می بیند که شوی متوجه بحق و مستغرق بذکرست بسیار خوشنود شد صبح شوی خود را گفت بحمد الله امشب مرا عقده این امر معلوم شد که تو اخلاص خود را می پوشی شوی گفت بچه دانستی گفت شب گذشته ترا دیدم که بحق مصروف بودی و از چیزی خبری نمیداشتی مرد مدبا تکرار این امر کرد و پرسید که راست میگوئی فی الواقع دیده او گفت بخدای عزوجل دیده بودم این شنید و از کثرت ندامت جان بحق تسلیم کرد ای پسر ملامتیان اینچنین کسان اند گفتن زیبا ست نه بیدینان خلاف شریعت را اینها را ملامتی گفتن عین خطاست **نور ۴۲** ـ معراج بالجسد در حالت یقظه خاصه نبی ماست صلی الله علیه وسلم کدامی ولی را نمیشود گو بمرتبه قطبیت و ولایت و غوثیت رسیده باشد **نور ۴۳** ـ معراج روحی در حالت نوم یا در واقعه که آن حالتیست استغراقی که در کیفیات مراقبات درمیان بیداری و خواب عارض شود اولیا را ممکن بلکه واقع ست **نور ۴۴** ـ سوال یعنی اهلبیت استماع سماع و شعرگوئی چیست جواب ـ اهل سماع شخصیست که بر قلب خود و بر قلوب دیگران چنان غلبه دارد که هیچ خطره غیر الله آمدن ندهد **نور ۴۵** ـ سوال ـ ان کدام مرتبه ست در ولایت که فوق او مرتبه دیگر نیست جواب ـ آن مقام قربت ست که میان نبوت و صدیقیت واقع ست که نصیب ابوبکر

رضی الله عنه بود هکذا **قال** الشیخ الاکبر فی الفتوحات وهذا المقام الذی اثبتناه بین الصدیقیة و النبوة

التشریع الذی هو مقام القربة و هو للافراد و هو دون نبوة التشریع فی المنزلة عند الله و فوق الصدیقیة
فی المنزلة عند الله و هو المشار الیه بالسر الذی وقر فی صدر ابی بکر ففضل به الصدیقین اذ حصل فی قلبه
ما لیس فی شرط الصدیقیة و لا من لوازمها فلیس بین ابی بکر و بین رسول الله صلی الله علیه وسلم رجل لانه
صاحب صدیقیة و صاحب سر نور ۲۶ ۳۴ - ولی را اخفای حال خود فرض ست چنانکه نبی را اظهار نبوت
الا بجبوری اگر ظاهر شود شود باختیار اظهار نمیکند درینجا حکایتی شیخ خود می نویسیم که ازان توضیح این مسئله
بدرجه غایت خواهد شد مریدے از مریدان حضور مسمی مظفر علی بریلوی میگوید شبی از شبها بضرورت
استنجا برخاستم و بقصد طهارت برای آب گرفتن بیرون صحن حجره خود آمدم چه می بینم که در درگاه معلی
بسیاری از بزرگان جمع اند مثل یوم عرس و در دالان پائین صاحب البرکات تختی مرصع بجواهر نهاده است
گرداگرد آن تخت اکابر اولیاء الله نشسته اند بعد ساعتی چه می بینم که حضرت پیر و مرشد با لباس فاخره
شاهانه در بر متاج بر سر دو بزرگ دست در بغل داده آورده اند و بر تخت نشانده اند و همه به تعظیم ایستاده اند
بوسه بر پیشانی حضرة ایشان دادند اینحالت دیده متحیر و ار زیر زینه داخلی ایستاده ماندم بعده همه ها
اندرون رفتند و غائب شدند من باز بحجره خود آمدم تمام شب از معائنه این حال نه خفتم صبح حاضر
مسجد شدم نماز بجماعت پس حضور معلی خواندم و این حال عرض کرده مستفسر کیفیت اینمقام شدم اولاً
فرمودند ترا خواب شده باشد و حالات خواب را چه اعتبار چون اصرار کردم منغص شده فرمودند خاموش
باش و ازین قصه سخن مگوی از آنوقت خاموش شدم الله الله چه اخفای بود که گاهی اشارة و کنایة آنرا
ذکر و بیان نیامد و اینمقام مقام قطبیت و حوالگی خدمت مارهره بحضور والا بود و ازان روز تا وفات
از مارهره بجای تشریف نبردند و صدها کرامات خود بخود ظاهر شدند که نوشتن آنها موجب طوالت ست
بعد وصال حضور تصدیق این حکایت از زبان مظفر علی کردم نور ۲۷ ۳۴ - حضور قدس سره عبادات
دو قسم ست یکی آنکه بداند که گویی خدای عزوجل پیش نگاه من ست و اراده عبادت میکنم این مرتبه
عالی ست بهره خاصه اکابر و اصلانست دوم آنکه بداند که خداوند تعالی مرا می بیند درینحالت
متعبد هم این نیز ذوق و شوق و نور و حضور و اخلاص و حیا بخشد این مرتبه ادنی ست و اینمقام

متوسطانست و آنکه هیچ یکی ازین دو تصور نباشد مقام غافلانست یعنی عوام که زبان با خدا و دل با دشما
نسال الله العافیه نور ۴۸ - بدانکه عجب تر آنست که از درون دل روزنے کشاده هست بملکوت آسمان
چنانکه از بیرون دل پنج دروازه کشاده هست بعالم محسوسات یعنی در دل استعدادیست که از ان ادراک
عالم ملک ملکوت و جبروت و لاهوت میکند و گمان مبر که این پیغمبران علیهم السلام مخصوص ست که گوهر
همه آدمیان شایسته انیست و گمان مبر که روزن دل بملکوت بے خواب و بے مرگ کشاده نگردد بلکه
در بیداری هم از کثرت ریاضت و مجاهده کشاده میشود این فوائد بنابر تعلیم بقلم آمده باید که بفهمد تا آدمی شود
نور ۴۹ نفس بر سه قسم ست مطمئنه - لوامه - اماره مطمئنه نفس انبیاست و خلص اولیا علیهم الصلوة
والسلام که اراده اش در اراده الهیه فانی شده هیچگونه خلاف حق را بآن راه نیست و لوامه که بر عیوب
ملامت کند و از ارتکاب آن باز دارد و اگر چیزے واقع شود زود به ندامت و توبه گراید آن نفس صالحین
و اتقیا و اماره که مدام به بدی مائل باشد و اصرار ورزد آن نفس عوام ست نور ۵۰ - تلوین
و تمکین دو مقام ست اگر سالک هنوز سلوک طی نکرده هست و در طی نمودن ساعی ست آن را صاحب
تلوین گویند و عکس او صاحب تمکین می باشد و واقف و راجع هم مراد از همین معنی ست نور ۵۱ - قلب و
نفس و روح هر سه مترادف المعنی ست که مراد از ذات انسانیست نور ۵۲ - صوت سرمدی
چیست آوازیست از عالم قدس که در شغل حراے وقت حبس نمودن سوراخ گوش می آید شغل صلصلة
الجرس وغیره نور ۵۳ - بدانکه واصلان حق دو قسم اند یکے کاملان مکمل که به ریاضت و مجاهدات
پرداخته بعنایت الهی خود بدرجه کمال رسیدند و دیگران را هم رسانند این قسم از همه اقسام اعلی میباشد و دیگر
کاملان محض که بدرجه کمال رسیدند و همانجا استقامت کرده کمالات را ترقی میدهند سوئ خلق التفات
را تنزل نداده اند و فیض به دیگران رسانند این قسم به قسم بالا مساوات ندارد لیکن درینجا باید دانست
که هر مکمل از هر کامل افضل نمیباشد بلکه اتفاق میشود که هر دو در کاملیت مساوی باشند بعد از ان
یکی را مرتبه مکملیت بخشند درینصورت البته این مکمل را بر آن کامل فضل میتوان نهاد نه بطور قاعده کلیه
که هر مکمل از هر کامل افضل باشد نور ۵۴ - مخفی مباد که خواب عبارت ست از حالتی که طاری شود

حیوان را بسبب انتشار بخار اعصاب دماغیه از رطوبتهاء ابخره متقاعده چنانکه حواس ظاهر از احساس باز میماند یعنی نوم
و احساس تقابل بالعرض بود چنانکه میان وجود مانع دوید معلول و با عدم شرط وجود مشروط و نزد بعض عبارتست از باز ایستادن
حواس از عمل یکباری که طاری شود از تصاعد ابخره و غذائیه بجانب دماغ و بصورت بیان نوم و احساس تقابل عدم و ملکه باشد هم
صورت خواب و احساس ظاهری مجتمع نشود اما نزد ارباب سلوک او غفلتی ست که پیدا میشود
بسبب امر مزاجی که عارض شود در دماغ و معنی امر مزاجی آنکه در کاسه سر انسان دو طرف ست پیش
و پس سمت پیش که مخزن نور و عقل ست و در میان هر دو طرف روزنیست حد فاصل چون انسان را
خواب شروع میشود یک غبار مانند ابر رقیق پیدا میشود که باعث حجاب عقلست و دران روزن میرسد آن زمان
نوم غلبه میکند بعده در گوش و زبان دوره کرده به دل صنوبری می آید آنوقت بسیار بیهوشی طاری شده
یعنی نوم می آید و می خسپد مراد از امر مزاجی همین معنی بود که بیان کردیم و درینجا حالتی دیگر ست شبیه
بخواب که در اصطلاح صوفیه غیبت نامند و آن باز ایستادن حواس ست از فعل خود بسبب فرط لذت
از انچه در دل وارد میشود از عالم اعلیٰ و دل را از عالم ظاهر بعالم غیب کشد و انچه درینحالت شهود شود
مشاهده و مکاشفه نامند نه رویا چنانچه صحو نزد صوفیه عبارتست از عدم تعطل حواس بسبب عدم ورود اثر از عالم اعلیٰ درینحالت مشابه بیدار نیست
و بیداری عدم تعطل حواس ست نزد نبودن سبب کو از عالم اعلیٰ انچه درصحو مشاهده شود معائنه و انچه در بیداری محسوس شود چنان
خوانند هم رویت عرضی نور ۵۵ چون سالک از سیر الی الله فارغ شده در سیر فی الله قدم می نهند
و ترقی مدارج حاصل میکند بعضے از ایشان از ورود تجلیات انتقام سالکت و صامت و ضابط میباشند
و چنان ظرف عالی دارند که کوه کوه دریا دریا اسرار را ضبط مینمایند و انتشار آن نمیکنند و بعضی از اینها
ضبط نکرده بصداهاے هویت زبان میکشایند مثل سبحانی ما اعظم شانی ۔ لیس فی جبتی سوی الله
انا الحق ۔ ایشان ازین گفتار هیچ وبال و نکال ندارند چراکه طاقت ضبط و قدرت خفاء آن نداشتند پس معذور
و مجبور شدند و اولیاء کرام و علماء عظام تقریب افهام و تسکین عوام را بهر این معامله مثالها گفته اند اگرچه هیچ
تشبیهی بحقیقت او و انرسد مثل کلام جن حلول کرده به بدن انسان که بظاهر از زبان انسان ست
و حقیقةً کلام جن تن جنّی از زبان این کس گویا شود و بدست او کار کند و بپای او راه رود و بدهان

او طعام خورد بچشم خود دیدم که دختری که خورد را خلل آسیب شد بکیدم نُه سیر پخته طعام میخورد
علاج کردم و شفا یافت آیا گمان بری که بان دختره چند ساله که نیم پاؤ بیش نخوردی یکجا نشسته نُه سیر خورد
وگواره کند پر ظاهر که آن جنی میخورد اما از دهن این میخورد و بینندگان دانستندی که دختره میخورد
قدرت آسیبی را با قدرت حضرت حق عز وجل چه نسبت اگر مولی تعالی بنده از بندگان خود را مظهر
کلام خود گرداند و بر زبان او سخن راند چه بعید ست آنکه می شنوی که انا الحق و سبحانی همون میگوید
که این گفتن او را سزاوار ست اگرچه تو از زبان بایزید و حسین منصور شنوی مثالے دیگر واضح ورد شنو
تر بلکه گوئی که عین صورت واقعه و آواز لیست که موسی کلیم علیه الصلوة والتسلیم از شجره شنید که یا موسی
انی انا الله رب العالمین آیا آن درخت گفته بود که ای موسی منم الله پروردگار جهانیان حاشا لله
نگفت مگر رب العالمین اگرچه از شجره شنیده شد همچنان اگر حضرت حق عز وجل از شجره انسانی که
اشرف از شجر ست سخن فرماید و هر دو آنرا آواز از گلوی بشر آید چه عجب ست ه گفته او گفته الله بود
گرچه از حلقوم عبد الله بود - اگرچه بظاهر این متکلم کلام انسان ست لاکن در حقیقت کلام آن متکلم
ست که انسان بصفت کلیمی اوی نزد کلام حقیقی و نفسی او بسماع هر کس نیاید اینجا این متکلم ظاهری
خود را فنا کرده متکلم بکلام حقیقی چنان گفته ست که معاذ الله باغوای نفس خود بآن گویا شده مثل
قول فرعون میچون انا ربکم الاعلی که او یعنی بخودی خود گفت و این خودی را گزاشته که متکلم
حقیقی او را گویا نمود کما لا یخفی لهذا این قبول ماند و آن مردود شد همین فرق در میان مقوله فرعون
و حسین منصور ست که مقوله حسین از خود نبود بعد فنائے وجود خود بود و مقوله فرعون برعکس فاحفظ
پس چون بر اولیاء الله حال غلبه میکند و طاقت نمی باشد بتقاضائے حال این از ایشان سر بر
می زند این حال حالت سکر گویند سکر و صحو دو مقام ست اگر وقت ورود تجلیات ربانی شعور بالکل
برقرار ماند صحو ست ورنه سکر حالت سکر را اعتبار نکنند بر اهل سکر هیچ بازپرس نیست مثل مجانین و نه
اقوال اینحالت قابل وثوق و حجت گرفتن ست بلکه بر اهل صحو تدارک آن ضروری ست چنانچه مشهور ست
که حضرت غوث الثقلین رضی الله تعالی عنه فرمود در وقت منصور کسی نبود که او را دست گرفتی اگر

من درآنوقت بودمی که دستش گرفتمی یعنی بتقاضاے آنکه تدارک آن اہل صحو ضروریست و در ازین بیخودی
نگاه داشتمی و از باطن خود قوت ضبط عطا فرمودی و اینحالت سکر بسیاری از اولیاء اللہ را بوده است کلمات
اینحالت را شطح خوانند و غیر ہمالا یعبأبه درین باره دارا شکوه رساله مبسوط نوشته و شطحیات ہر طبقه
تا دور خود جمع کرده است ہر کرا زیاده توضیح منظور شد آنرا ببیند کلمات اینوقت ظل و عکس کلام الہی باشند
بعضی ہمدرین حالت مستغرق مانند تا آخر عمر ہم چو حسین منصور قدس سره و از بعضی مدت العمر بظہور نمی آیند
و ایشان اعاظم ضابطین و وارثان خاص حضور سید المرسلین اند صلی اللہ تعالی علیه و علیہم اجمعین ہمچو خلفاے
راشدین و حضرت حسنین و سائر صحابه کرام و حضور پیر نور غوث الاعظم رضی اللہ تعالی عنه و بعضی را حالت
متلون باشد گاہے بعدم ضبط سر برمیزنند چون افاقت یابند فورا توبه و انابت سشمایند ہمین دلیل کافیست
که در حالت صحو خود بصدور چنین کلمات راضی نیند و ظاہر آنرا بنسبت خود حق ندانند ورنه توبه و انابت
چه معنی داشت اما چه کنند که نه بجانب ایشانست نه بحالت سلامت حواس از ایشان سر برزده حضرت خواجه
بایزید بسطامی رحمة اللہ تعالی را گفتند انچه سبحانی انست که در بعضی اوقات از حضرت شما می شنویم فرمود بایزید ہرگز
نگفته است و زنہار نگوید گفتند بلے فرموده گفت اگر بعد ازین بشنوید بر شما لازم میکنم که بخنجر ہم زنید مریدان
خنجر ہا آب داده پیش خود داشتند تا آنکه بر حضرت ایشان حال وارد شد و سبحانی گفتن آغاز نہاد که مریدان
حسب وصیت خنجر ہا زدند ہر که خنجر بجاے زد برہمان عضو خود او زخم رسید و بدن حضرت ایشانرا گزندے
نبود فرمودند من میگفتم که بایزید نمیگوید آن میگوید که این گفتن او را سزاوار است اگر کسے بحالت صحو و بقاے
حواس تفوه ہمچو کلمات کند او زندیق و مرتد شود و واجب القتل است و ازینجاست که باوجود تسلیم توحید
وجودے میگویند ~ گر فرق مراتب نکنی زندیقی ~ یعنی مراتب تنزلات نگاه نداری اگر زید را باین ہمه
شمائل و خصائل بعینه خدا دانی توحید وجودی کجاست که ممکن را واجب میگوئی و حاشا که زید خدا نیست
البته بقطع نظر از تعینات بحقیقت وجود ہمان حقیقت واحده واجبیست و بس آنجا نه زید زید است نه عمر
عمرو و نه خالد خالد و نه بکر بکر در وجود ذاتی واحد است و موجود را حصه ذاتی جز خداوند تعالی باستقلال نیست
ازینجاست که گویند حقایق الاشیاء ثابتة مع انه لیس غیره موجودا فی الحقیقة خلاصه کلام آنکه این سخن قال نیست

حال ست تا وقتیکه حال وارد نشود هیچ نسبت درین مسئله تا بدان مقام نرسد کلام نکند که از افهام عقول بیرون است
ورای طور عقلست جز اینکه گوید که مسئله حق ست لاکن کنه ان اولیاء الله دانند که ما یا نرا فی الحال همین اتباع
ظاهر شریعت عزا راه مستقیم ست آینده وقتیکه فضل الهی شامل حال شده بباطن شریعت مطهره رساند همین
ظاهر شریعت را در اینجا بطور سے بنهیم که دیگران ازان بالفعل معذورند این فائده برای آن آوردم ورنه
ضرورتے نبود که درین زمان اکثر اینچنین توحید گویان یافته میشوند پس بایشان نه اختلاط کنند و نه معترضانه
پیش آیند و وجه ظاهر کما لایخفی **نور ۵۶** - اقوال صوفیه در تفصیل عوالم پنجگانه مشهور ست آن اول غیب مطلق
که حضرت اعیان ثابته است دوم غیب مضاف قریب بمطلق که عقول و نفوس مجرده اند و این عالم ارواح است
سوم غیب مضاف قریب بعالم حس و رینعالم مثالست چهارم حس مطلق که عالم اجسام ست پنجم
عالمی جامع مراین عوالم را و گفته اندکه هر عالم تحتانی مظهر عالم فوقانی خود ست بالترتیب چنانچه عالم حس مظهر
عالم مثال ست و عالم مثال مظهر عالم ارواح و عالم ارواح مظهر اعیان ثابته ست اعیان ثابته مظهر حضرت الوحدة
و حضرت الاحدیه ست پس عوالم باهم محاذات و مقابله دارند و بایکدگر مطابق اند و گفته اند که عالم مثال برزخ ست
میان عالم ارواح و اجسام و مشتمل ست بر صور اینعالم و ازانکه محسوس و مقدار یست بعالم اجسام مشابهتی
دارد و از جهت نورانیت و لطافت بعالم ارواح مناسبتی و مسمی ست بارض حقیقی و خیال منفصل کاشی
در شرح فصوص گفته که در اصطلاح حکماء عالم مثال صور منطبعه نفوس را گویند گویا در حقیقت خیال اینعالم ست
فقط پس صوفیه در اثبات اینعالم و اوصاف و احکام آن با اشراقیه متفق اند و در تعیین مستقر روح بعد از
فراق بدن مختلف اشراقیه و غیر هم همین عالم را مقر روح گفته اند و صوفیه بغیر اینعالم رفته چنانچه شیخ اکبر قدس
سره الاطهر در فتوحات باب بیست و یکم بعد از مسئله صد بیان فرموده و با چیزے ازان در بیان عالم برزخ
یاد کرده ایم فتذکر **نور ۵۷** یکی از مخلصان فقیر که ذی علم و صوفی منش بود و برحمت حق پیوست تقریری میکرد
در بیان احاطه ذات احدیت بکافه عالم ازانجا که مشاهد بعضے از طلبه ناظرین را ملایم حال و مقام خود
شان بیادگار روحش یاد کنیم میگفت غفر الله تعالی لنا وله بدان ایدک الله تعالی فی الدارین -
که هیچ مفهومی از مفهومات که محیط همه مفهومات باشد نیست مگر مفهوم موجود که فوق همه مفهومات و حاوی تمام

اشیاء موجود ہست و مصداقش عند التحقیق نیست مگر ذات واجب تعالیٰ شانہ کما سیجئ پس ذاتش محیط ہمہ اشیا باشد تفصیلش آنکہ موجود جنس ست عالی کہ تحت آن اجناس اجزا اند از جوہر و عرض و این ہر دو محیط تمام عالم اند این ہر دو ہست باینطور کہ چون موجود را مقید بقید فی الموضوع و لا فی الموضوع سازند عرض و جوہر پیدا آید چہ عرض موجود را گویند کہ فی الموضوع باشد و جوہر موجودی را گویند کہ فی الموضوع نباشد ہمچنین چون جوہر متعین بتعینات سازند اجناس و انواع جواہر پیدا آیند و چون عرض را مقید بقیود دیگر دانند انواع اعراض بعرصۂ ظہور رسند پس گویند کہ جوہر از دو حال خالی نیست مقرون بمادہ باشد یا مجرد از ان و مجرد یا متعلق بمادہ باشد یا غیر متعلق ثانی را عقل و ملک گویند اول را نفس و روح و آنکہ مقارن بمادہ ہست قابل ابعاد ثلثہ باشد آنرا جسم گویند و جسم اگر نمودار و نامی باشد آنرا نبات گویند و اگر جسم نامی حاس و متحرک بالارادہ باشد حیوان گویند و اگر ناطق ہم باشد انسان نامند ہمچنین حیوان اگر ناہق و صاہل باشد حمار و فرس گویند و علی ہذا القیاس چون محیط تمام حیوانات ہست از انسان و فرس وغیرہ و جسم نامی محیط انواع نباتات و حیوانات ہست و جسم مطلق محیط تمام جمادات و نباتات و حیوانات و جوہر محیط عقول و نفوس و اجسام و ہمچنانکہ جوہر را محیط جواہر عالم دانستی ہمین سان عرض را محیط اعراض عالم از الوان و اشکال و ہیات و کیفیات و اوضاع وغیرہ باید فہمید و چون دانستی کہ موجود مطلق محیط تمام موجودات ست از جواہر و اعراض و الموجود ہو اللہ تعالیٰ سبحانہ فہو علی کل شیئ محیط و ہو بکل شیئ علیم باقیماند آنکہ مصداق موجودات واجب تعالیٰ ست و بس تقریرش آنکہ موجود باحتمالات عقلیہ متحمل ست ثلثہ معنی را اول موجودیکہ وجودش عین ذات باشد و ثانی موجودیکہ وجودش غیر ذات و زائد بر ذات لاکن بمقتضائے ذات و لازم ذات و غیر منفک عن الذات باشد و ثالث موجودیکہ وجودش غیر ذات باشد و بمقتضائے ذات ہم نباشد بلکہ ذاتش عن الغیر گردد ظاہر ہست کہ موجود بمعنی ثالث انقص و ادون موجودات ثلثہ ہست و ثانی اوسط آنہا و اول اعلی و اولی و اشرف ہمہ و الیق بانکہ نسبتش بذات واجب کنند پس لازم کہ واجب را بہمین معنی موجود گویند اعنی موجودیست کہ وجودش عین ذات ست

وهمه موجودات موجود باو بلکه خود او زیراکه ذات مقدسش بر او منزه از همه نقایص و عیوب ست
تعالی شانه و در معنی ثانی نقص زیادت و غیریت موجودست و بر تقدیر گرفتن معنی ثانی و صادق کردن
آن بر واجب لازم می آید که ذات در مرتبهٔ ذات معرا عن الوجود باشد و مستکمل بغیر و این هر دو نقصان
اند تنزیه ذات از ان واجب تعالی الله عما یصفون و چون معنی ثانی را در ذات واجب گرفتن گنجایی نیست
پس معنی ثالث چسان صورت بندد پس لامحاله موجود را بمعنی اوّل باید گرفت و مصداقش سوای ذات واجب
سبحانه دیگری نتوان فهمید انیست تقریر نزول از اطلاق بتقیید و از واجب بممکن و اگر خواهی تقریر عروج
شنوی همین تقریر بادنی تغیر مبدل بتقریر عروج خواهد شد بدینطور اگر انسان را از قید ناطق معرا کنی حیوان باقی ماند
و اگر حیوان را منزه از قید حساسی و تحرک بالاراده نمایی جسم نامی باشد و اگر از جسم نامی قید نامی مرتفع سازی جسم ماند
وعلی هذا القیاس جسم تعید قابلیت ابعاد ثلثه و نامی جوهر مطلق باقیماند و از جوهر قید لافی الموضوع برداری وجود باقیماند فالله باقی و الکل فانی کل شیء هالک الا وجهه
نوره علوبات تقید الامر نوره باجنید قدس سره گفتند که چه حالتست که شخصی ساکن باشد و قار ناگاه آوازی بشنود و اضطراب و قلق در نهاد وی پدید آید گفت
می راند گفت حق سبحانه تعالی در ازل باذریات آدم علیه السّلام خطاب الست بربکم کرده حلاوت و عذوبت
آن خطاب بجان شان آید و بذوق آن در حرکات آیند ٭ الست از ازل همچنان شان بگوش ٭ بفریاد قالو بلی در
خروش ٭ ازینجا آن نکته معلوم گردد که گفته اند حسن صورت در دل سامع چیزی نمی اندازد بلکه انچه در دل ست آنرا
می جنباند سید عبد القادر گیلانی قدس سره فرموده اند رایت الارواح کلها یرقصون فی قوالبهم بعد قوله الست
بربکم انیست که سماع هر ذی روح انسانی را خوش آید بلکه بعضی حیوان نیز ازین لذت فیضیاب تا بر آدمی
صورتان اولٰئک کالانعام بل هم اضل تازیانهٔ غیرت و عبرت باشد و الله الهادی نوره تمهید القول
فی الولایة و الولی بدانکه ولایت مشتق ست از ولی که قربست و ان بر دو قسم ست ولایت عامه و ولایت خاصه
ولایت مشترکست میان همه مومنان قال الله تعالی ولی الذین امنوا الخ و ولایت خاصه مخصوص ست
بواصلان از ارباب سلوک و هی عبارت عن فناء العبد فی الحق و بقائه به فالولی هو الفانی فیه و الباقی به
و فنا عبارتست از نهایت سیر الی الله و بقا عبارتست از بدایت سیر فی الله چه سیر الی الله وقتی منتهی
شود که بادیه وجود را بقدم صدق یکبارگی قطع کند و سیر فی الله آنگاه متحقق شود که بنده را بعد از فنا و

مطلق وجودی و ذاتی مطهر از لوث حدثان ازلی دارد تا بدان در عالم اتصاف باوصاف الٰهی و تخلق
باخلاق ربانی ترقی کند فقط من نفحات الانس نور ۶۱ و هم از نفحات نوشته میشود القول فی معرفة
الصوفی و المتصوف و الملامتی و الفقیه و الفرق بینهم ـ و فی فصل العاشر فی الباب الثالث من ترجمة
العوارف ـ بدانکه طبقات مردم علی اختلاف درجاتهم بر سه قسم است قسم اول مرتبه واصلان کاملان
و ان طبقه علیا است و قسم دوم مرتبه سالکان طریق کمال و ان طبقه وسطی است و قسم سوم مقیمان
وهدهٔ نقصان و ان طبقه سفلی است و اصلان مقربان سابقانند و سالکان ابرار و اصحاب یمین و
مقیمان اشرار و اصحاب شمال و اهل وصول بعد از انبیا صلوات الرحمن علیهم دو طائفه اند اول مشائخ
صوفیه آنکه بواسطه کمال متابعت رسول الله صلی الله علیه وسلم مرتبه وصول یافته اند و بعد از ان در
رجوع برای دعوت خلق بطریق متابعت ماذون و مامور شده اند اینطائفه کاملان مکمل اند که فضل
و عنایات ازلی ایشانرا بعد از استغراق در عین جمع و لجهٔ توحید از شکم ماهی فنا بساحل تفرقه و میدان
بقا خلاصی و مناصی ارزانی فرمود تا خلق را بنجات و درجات دلالت کنند و اما طائفه دوم آن جماعت
اند که بعد از وصول بدرجه کمال حوالهٔ تکمیل و رجوع بخلق بایشان نرفت و غرقهٔ بحر جمع گشتند و در شکم
ماهی فنا چنانچه ناچیز و مستهلک شدند که از ایشان هرگز خبرے و اثری بساحل تفرقه و ناحیت بقا نرسید
و در سلک زمرهٔ سکان قباب غیرت و قطان دیار حیرت انخراط یافتند و بعد از ان انکمال وصول ولایت
تکمیل دیگران بایشان مفوض نگشت نور ۶۲ از نص الکلمات بیان حضرت سید شاه حمزه قدس سره العزیز
جلد دوم در فواتح مذکور است که ولایت چهار قسم است اول ولایتیکه باطن نبوة مطلقه است دوم ولایت مقیده
هر نبی سوم ولایت مطلقه هر نبی و آن در محمد صلی الله علیه وسلم مشکوة اقتباس ولایت انبیا است و از
دیگر انبیا مشکوة اقتباس اولیا چهارم ولایت مطلقه عام که مخصوص به نبوت نیست هر یکی را خاتمی است
خاتم قسم اول علی مرتضی است کرم الله وجهه و خاتم ولایت مقیده محمدیه شیخ ابن عربی است قدس سره العزیز
و اکثر اولیاء کمل تصدیق این نموده اند بعض غلات فقها و صوفیه در تکفیر و تضلیل شیخ مبالغه بسیار
میدارند چاره این مردم در غیبت فراموشی و در حضور خاموشی ؎ با مدعی مگوئید اسرار عشق و مستی

تا بنجیر بپیر دا زور خود پرستی. و بعض گفته اند که خاتم ولایت مطلقه محمدیه مهدیست که از نسل آنحضرت است و خاتم ولایت
عامه عیسی علیه السلام ست از شیخ ابن عربی منقولست که ولایت عامه ابتدا دارد. و انتها ابتدا از آدم و انتها بر
عیسی علیه السلام **نور ۱۲۳** تفصیل اقسام اولیاء الله اول از ایشان چهار هزار اند که مکتوم اند و هر یک دیگر
را نشناسند و عمل حال خود ندانند و اندر کل احوال از خود و خلق مستور باشند و اما آنانکه اهل حل و عقد اند
و سرهنگان درگاه حق اند سیصد اند که ایشان را اخیار خوانند و چهل دیگر را از ایشان ابدال خوانند و هفت دیگر
از ایشان را ابرار خوانند و چهار دیگر اند که ایشان را اوتاد خوانند و سه دیگر اند که ایشان را نقبا خوانند و یکی او را قطب و غوث خوانند
و این هر یک دیگر را شناسند و اندر امور باذن یکدیگر محتاج باشند صاحب کتاب فتوحات مکیه در فصل
سی و یکم از باب صد و نود و هشتم رجال هفتگانه را ابدال گفته است در انجا ذکر کرده است که حقتعالی زمین را هفت اقلیم
گردانیده و هفت تن از بندگان خود برگزیده و ایشان را ابدال نام نهاده و وجود هر یکی از هفت اقلیم یکی از آن
تن نگاه میدارند و فرموده است که من در حرم مکه با ایشان جمع شده ام و بر ایشان سلام گفتم و ایشان بمن سلام گفتند
و با ایشان سخن گفتم فما رایت احسن سمتا منهم ولا اکثر منهم شغلا بالله و فرمود که مثل ایشان ندیده ام مگر یک کس [illegible]
نور ۱۲۴ خارق عادات که از اولیاء ظاهر شود کرامت خوانند اشاعره بکرامات اولیاء قائل اند و معتزله انکار
میکنند و ابوالحسن بصری از معتزله موافق اشاعره است صوفیه گویند اخبار از امور غیبیه و طی زمان و امثال آن از خواص
فرشته و جن است اگر از کامل واقع شود بجاوبت ایشان باشد اما جن را اطلاع بر ضمایر نیست تصرف در ملکوت است
مثل احیاء و اماتت و اخراج محبوس از قید در برزخ است و ادخال مرید در عالم ملکوت از خواص مرتبه الوهیت است ابو محمد
دمشقی گوید چنانکه بر پیغمبران اظهار معجزات فرض است بر اولیاء نهان داشتن آن لازم و بعضی گفته اند که [illegible]
خواجه عبدالله انصاری فرماید اگر بر هوا پری مگسی باشی و اگر بر آب روی خسی باشی دل بدست آر تا کسی باشی از خواجه
نقشبند قدس سره طلب کرامات کردند فرمودند کرامات زیاده از آن نیست که با چندین بار گناه بر روی زمین توانم رفت
ابوالقاسم سمرقندی قدس سره میان خلق نشسته بود بزرگی بر بالینش آمد او را مشغول یافت سجاده بر حوض انداخت
و نماز گذارد ابوالقاسم گفت ای برادر آنچه کردی کار کودکان که کنند مرد آنست که در میان خلایق دل خود را مشغول بحق دارد
حضرت شیخ ابو سعید ابوالخیر را گفتند که فلان بر روی آب میرود گفت سهل است وزغی و صعوه هم بر روی آب میرود گفتند بر هوا

گفت زغنی و مگسی به هوا می پرند و در لحظه از شهری بشهری میرود گفت شیطان در یک نفس از مشرق بمغرب میرود

اینها را قیمتی نیست مرد آن بود که میان خلق نشیند و داد و ستد کند و زن خواهد و با خلق در آمیزد و از خدای خود

غافل نباشد یکدم سمعت جدی و مرشدی رضی الله تعالی عنه بالفاظ آخر قال بعضهم اجل الکرامات و اعظمها التلذذ بالطاعات

فی الخلوات و الجلوات و منها مراعات الانفاس مع الله و الرضاء عن الله فی جمیع الحالات سبحان الله کسیکه حلاوت

این کلام و مزه این مرام دانسته باشد و دیده باشد داند که این سخن بچه مرتبه عالیست **نور ۶۵** - اعلم ان الولی

ان الولایة مشتق من الولی بمعنی القرب و هی علی قسمین عام کما قال الله تعالی الله ولی الذین امنوا الایه و خاص و هی عبارة

عن فناء العبد فی الحق و بقائه به قالوا الولی هو الفانی فیه و الباقی به و الفناء عبارة عن نهایة السیر الی الله و البقاء عبارة

عن بدایة السیر فی الله ابو علی جرجانی گوید الولی هو الفانی من حاله هو الباقی فی مشاهدة الحق لم یکن له عن نفسه اخبار و لا مع

غیر الله قرار از فص الکلمات **نور ۶۶** - شیخ فرید عطار فرموده که قومی از اولیاء الله عز و جل باشند که ایشانرا مشایخ

طریقت و کبراء حقیقت اویسیان نامند و ایشانرا در ظاهر به پیری احتیاج نبود زیرا که ایشانرا حضرت رسالت در حجره

تربیت خود پرورش میدهد بی واسطه غیری چنانکه اویس را رضی الله عنه و این مقام عظیم بود و بس عالی تا کرا اینجا رسانند

و این دولت روی که نماید ذلک فضل الله یؤتیه من یشاء و همچنین بعضی از اولیاء الله تعالی که متابعان آنحضرت اند

بعضی از طالبان المجذوب خاصیت ترتیب کرده اند بی آنکه او را در ظاهر پیری باشد و این جماعت نیز در حال اویسیانند و بسیار از مشایخ

طریقت را در اول سلوک توجه باین مقام بوده است چنانکه شیخ بزرگوار شیخ ابو القاسم گرگانی طوسی را که سلسله مشایخ الا نجبا

نجم الدین کبری رضی الله عنهما با ایشان می پیوندد از طبقه ابو سعید ابو الخیر و ابو الحسن خرقانی رضی الله عنهما است در ابتدای نگاه او اویسی

بوده علی الدوام **نور ۶۷** - بدانکه جمله اولیاء الله اگر چه از حیثیت ولایت همه یکدرجه اند چنانکه انبیاء علیهم السلام

که لا نفرق بین احد من رسله فاما از حیثیت تفضیل تلک الرسل فضلنا بعضهم علی بعض متنوع و منقسم بچند قسم

میشوند و هر گروهی را مشربی و مذهبی خاص ست لهذا هر طائفه را از اولیاء الله بنامی مخصوص یاد کنند بعضی را

صوفیه و بعضی از متصوفه و بعضی از ملامتیه و برخی اویسیه و برخی فقیر و بعضی قلندر و گروهی را ابدال و قومی را ابطال

و طائفه را سیاح و جماعتی را اوتاد و الی غیر ذلک چون اولیاء عشرین و بدلاء اربعین و اولیاء عزلیف

و افراد و مهر الیس الله و نقبا و نجبا و عمداء و اقطاب و قطب الاقطاب لکن مع اختلاف صفاتهم و افتراق فرقهم

جمله دریک مربط مربوط اند و بیک رشته مضبوط ۵ هر نبی هر ولی را مسلکیست + لیک ناحق میرود جمله یکیست

لمعه رابعه در سلوک

نور اوّل - بدان - وفقک الله تعالے فی الدارین - چون طالب صادق قدم در بادیه راه سلوک نهد و وصال حق خواهد باید که بر رساله عمل معمول مولفه سید محمد کالپوری رحمة الله علیه عمل کند مبتدیان رالبس مفید و کافی ست نقل رساله بعینها می نمایم -

بسم الله الرحمن الرحیم ۵

بعد از حمد و صلوٰة بعید و بنا بر برادران دینی موعظه آنکه بعد از تطبیق عقائد بعقائد سلف از اعتقاد بهشت و دوزخ و ثواب و عذاب و حور و قصور و جمیع انچه از قران و احادیث نبوی علیه التحیة والثنا مستفاد است و صوفیه صافیه نیز در ان مخالف علما ظاهری نیستند باید که همیشه با وضو باشند و اصلا و مطلقا نگذارند که هیچ وقتی بیوضو برود - و بعد از هر وضو دوگانه تحیة الوضو بر خود لازم دانند که نزدیک مشایخ کار بسیت بزرگ و اصلیست قوی و طعام بیوضو نخورند و بعد از طعام دوگانه تحیة الطعام میگذارده باشند چنانچه عمل انضعیف بی بضاعت هست و بعد از خوردن طعام این دعا بخوانند الحمد لله الذی اطعمنی هذا الطعام الحمد لله الذی رزقنی هذا الطعام من غیر حول ولا قوة منی الحمد لله الذی اطعمنی وسقانی وجعلنی من المسلمین - و در احادیث صحیح آمده ست که هر که را این دعا بعد از طعام بخواند آن طعام بحساب گرد و بعده هفت بار سوره قریش بخواند دیگر آنکه در پاس آخر شب برخاسته نماز تهجد دوازده رکعت به شش سلام میگذارده باشد در هر رکعتی بعد از فاتحه سوره قل هو الله احد یعنی سوره اخلاص سه سه بار بخواند و هرگز روا ندارد که این نماز قضا شود که درین نماز تاثیرست بزرگ و فائده هست جزیل اوّل چون برخیزد آخر شب از خواب این ابیات بگوید ۵

دردلم افگن که پشیمان شوم	بر رهم آور که مسلمان شوم	ای بیکسی ما بیکسی ما ببین
قافله شد وا بیکسی ما ببین	رزق من از عالم غیبی رسان	وا ز طمع همچو خودم وا رهان
باده تو سبزه و گلزار فارغیم	با چشم تو ز باده و خمار فارغیم	خانه گرو نهاده و در کوی تو مقیم

دوکان خراب کرده و از کار فارغیم | رختی که داشتیم بیغما برد عشق | از سود و از زیان دو بازار فارغیم

برخاست و برگذشت سر ما ز آسمان | کز ذوق عشق از سر و دستار فارغیم | گرچه من عمر بسر گنه کردم

نامهٔ عمر خود سیه کردم | تو برین نامهٔ سیاه مبین | کرم خویش بین گناه مبین

یارب به رهائیم ز جرمان چه شود | راهی بدهیم بکوی عرفان چه شود | بس گبر که از کفر مسلمان کردی

یک گبر دگر کنی مسلمان چه شود | یارب دل پاک و جان آگاهم ده | آه شب و گریهٔ سحرگاهم ده

در راه خود اول ز خودی بیخود کن | وانگاه ز بیخودی بخود راهم ده | بر عمل خویش ندارم امید

بر کرم تست مرا اعتمید | چاره من ساز که بیچاره ام | گر تو نسازی بکه رو آورم

جز در تو قبله نخواهیم ساخت | گر ننوازی تو که خواهد نواخت | یک ره عنایت توای بنده نواز

بهتر ز هزار سال تسبیح و نماز | تنها غم دل گفتن با یار چه خوش باشد | سر بر قدمش نهادن هر بار چه خوش باشد

اگر کار یک کس بسامان شود | ز دریای رحمت چه نقصان شود | الهی عبدک العاصی اتاکا

مقرا بالذنوب وقد دعاکا | فان تغفر فانت لذاک اهل | وان تطرد فمن یرحم سواکا

پادشاها جرم ما را در گذار | ما گنهگاریم تو آمرزگار | تو نکوکاری و ما بد کرده ایم

جرم بی اندازه بیحد کرده ایم | سالها در بند عصیان گشته ایم | آخر از کرده پشیمان گشته ایم

دائما در فسق و عصیان مانده ایم | همقرین نفس و شیطان مانده ایم | روز و شب اندر معاصی بوده ایم

غافل از امر و نواهی بوده ایم | بیگنه نگذشت بر ما ساعتی | با حضور دل نکردیم طاعتی

بر در آمد بندهٔ بگریخته | آبروی خود ز عصیان ریخته | هست امید مغفرت از لطف تو

زانکه خود فرموده لا تقنطوا | بحر الطاف تو بی پایان شده | نا امید از رحمت شیطان شده

نفس و شیطان زد کریما راه من | رحمتت باشد شفاعت خواه من | چشم دارم کز گنه پاکم کنی

پیش از آن کاندر لحد خاکم کنی | اندر آن دم کز بدن جانم بری | از جهان با نور ایمانم بری

و بعد تهجد هم بخواند این مناجات را چنانکه عادت شیخ ابوذر رضی الله عنه من بعد یعنی صلوة تهجد مناجات به ذکر و سبق باطن مشغول باشند تا آنکه صبح صادق بدمد بعده پیش از فجر برای کشایش رزق حلال

یا رزاق صدبار بخوانند اول و آخر درود شریف اللهم صل علی سیدنا محمد وبارک وسلم بعده نماز فجر ادا بکنند بعده
بذکر مشغول شوند بعده از برای کشایش و مغفرت صدبار یا غفور و صدبار یا غفار بخوانند اوّل و آخر درود شریف
چنانچه عمل این ضعیف ست بعده همانجا نشسته باشند چون آفتاب یک نیزه برآید دو رکعت نماز بگذارند
در هر رکعت بعد فاتحه سه بار سوره اخلاص بخوانند بدین نیت نویت ان اصلی لله تعالی
رکعتی صلوة شکر النهار تقربا الی الله تعالی متوجها الی جهة الکعبة الشریفة الله اکبر بعده مشغول بسبق باطن
باشند و هرگز نگذارند که هیچ وقتی خالی از سبق باطن روح خواه نشسته خواه ایستاده خواه غلطیده
مشغول باشند و چون وقت ضحی باشد دوازده رکعت به سه سلام بگذارند بدین نیت نویت ان
اصلی لله تعالی اربع رکعات صلوة الضحی تقربا الی الله تعالی متوجها الی جهة الکعبة الشریفة الله اکبر در هر رکعت
بعد فاتحه سوره اخلاص سه سه بار بخوانند هرگز این نماز هم قضا نکنند که ثواب بغایت ست و فائده
بی نهایت دارد و بعد از مغرب شش رکعت به سه سلام اوابین بگذارند بدین نیت نویت ان اصلی
لله تعالی رکعتی صلوة الاوابین تقربا الی الله تعالی متوجها الی جهة الکعبة الشریفة الله اکبر در هر رکعت
بعد فاتحه اخلاص سه سه بار بخوانند بعده دیگر دوگانه بایصال ثواب روح فریدالدین گنجشکر قدس سره بدین
نیت نویت ان اصلی لله تعالی رکعتی صلوة هدیة الروح فریدالدین گنجشکر تقربا الی الله تعالی متوجها
الی جهة الکعبة الشریفة الله اکبر و دیگر دوگانه بغرض ایصال ثواب روح خواجه بهاءالدین نقشبند بدین
نیت نویت ان اصلی لله تعالی رکعتی صلوة هدیة الروح خواجه بهاءالدین نقشبند تقربا الی الله تعالی
متوجها الی جهة الکعبة الشریفة الله اکبر بعده دوگانه دو رکعت به نیت ایصال ثواب به روح پرفتوح حضرت
پیران پیر رضی الله عنه بدین نیت نویت ان اصلی لله تعالی رکعتی صلوة هدیة الروح غوث الاعظم حضرت
شیخ عبدالقادر جیلانی تقربا الی الله تعالی متوجها الی جهة الکعبة الشریفة الله اکبر بعده دو رکعت
نماز بجهت حفظ ایمان در هر رکعت بعد فاتحه بجای اخلاص پنج پنج بار این آیه ربنا لا تزغ قلوبنا
بعد اذ هدیتنا وهب لنا من لدنک رحمة انک انت الوهاب و دو رکعت دیگر به نیت حفظ ایمان بخوانند
در رکعت اولی بعد فاتحه اخلاص هفت بار و یکبار سوره فلق و در رکعت دوم بعد فاتحه اخلاص هفت بار و یکبار ناس

یکبار بخواند و بعد از نماز عشا بنابر کشایش رزق هردو جهان صد بار یا فتاح بخواند و بعد از آن در دل تصور کند که خواندن هر اسم از اسمای الٰہی بے تصور معنیش هیچ سودی و نفع ندارد اما اوّل و آخر درود و بعد نماز عشا جهت کشایش رزق هردو جهان یکبار افتح رزقی یا فتاح و صد بار هو الحق هو الباسط بخواند و معنیش در دل تصور کند این اسم این ذره خاکسار را از عالم باطن بالہام ربانی رسیده است بعده صد بار لا حول الخ اول و آخر درود شریف بعده سوره مزمل بدین ترتیب بخواند که اول ده مرتبه درود بخواند بعده یکبار آیت الکرسی و سه بار استغفر الله الذی لا اله الا الله هو الحی القیوم و اتوب الیه بعده معه آعوذ و تسمیه سه بار سوره مزمل بخواند اما در هر بار اعوذ و تسمیه خوانده باشد هر حاجت دینی و دنیوی بر آورده واند بعده چون بخواب رود صد بار درود بر سرور کائنات بفرستد بعده صد بار لا اله الا الله الحلیم العظیم و بست و پنج بار اخلاص ده بار سبحان الله و الحمد لله و لا اله الا الله و الله اکبر و بعده کلمه طیب بسیار خوانده بخواب رود و گاه گاه بدین ذکر نیز مشغول شود که این ذکر را ذکر خواص میگویند تاثیر عظیم و فائده جزیل دارد و جانب راست بگوید حق جانب چپ حق پیش گوید حق و بر دل ضرب حق گوید و بوقت ذکر آنچنان خیال کند که راست و چپ و پیش و در دل من حق است هیچ موجود نیست این ذکر نافع تر و مفید تر است و هر که این ذکر مشغول شده بے سود و بے نصیب نمانده است مقصود حاصل شده است بکرم الله تعالی و دیگر ذکر بزبان هندی از شیخ فریدالدین گنجشکر منقول است این ذکر نیز مشغول باشند راست بگویند او نہا تو و چپ بگویند او نہا تو و پیش بگویند او نہا تو و در دل ضرب کنند انہا تو۔ این چهار ضرب است بگفتن این ذکر در دل ذوق آید یک ضرب بدین طریق۔ انہهان تو۔ انہی ہی۔ این ذکر به زبان هندی بسیار ذوق بخشیت و اثر عظیم دارد و حضور تمام دهد باید که ناغه نکنند و اگر در آخر شب صلوة التهجد بدین ذکر مشغول باشند و در روز نیز اگر جاے خالی از اغیار یابند کمال نفع دهد و در هر روز از خواندن قرآن غفلت نکنند یک سیپاره کم یا بیش بدین وطیره میخوانده باشند زیرا که گفته و نوشته شده است استقامت و مداومت نمایند اما الغفلت نباید هر که استقامت نکند و مواظبت ننماید تقصیر آنکس است نه تقصیر این فقیر و ریا و قصد شهرت نکنند چون ریا و شهرت دخل یافت همه فاسد گشته و السلام علی من اتبع الهدی تمت رساله

عمل الیوم واللیل از سید محمد کالپوی قدس سرہٗ

حالا میگویم کہ فی زمانہ پابندی اوقات موافق رسالہ ہذا متعسر و دشوار ست وجہ ظاہر لا حاجہ لبیانہ مختصر
مینویسیم باید کہ حتی الوسع بران عمل نمایند تاہم خالی از فائدہ نخواہد شد بعد استقامت صلوٰۃ فریضہ اکثر
بجماعت خواہ اکثر بجماعت چنان روش اختیار کنند کہ خود را عادی صلوٰۃ تہجد کنند کہ آن اہم از مہمات
این راہ ست و از ان وقت تا طلوع شمس صلوٰۃ اشراق ادا کردہ چیزے از اوراد لسانی خواندہ تا آنکہ
چہار گھڑی یوم برآید۔ آنگاہ صلوٰۃ چاشت خواندہ متوجہ باکتساب امور معاش شود تا آنکہ قریب دو پہر آید
چیزی تناول کردہ قیلولہ کند بعد قیلولہ از صلوٰۃ ظہر فارغ شدہ چیزی از قرآن و درود خواندہ باز طلب قوت لا یموت قصد تا آنکہ وقت عصر آید
نماز عصر متوسط وقت خواندہ باز متوجہ بسبق باطن باشند تا آنکہ مغرب آید نماز مغرب ادا کردہ صلوٰۃ اوابین خواندہ باز متوجہ بہ اہل و عیال خود شود تا آنکہ
عشا آید نماز عشا خواندہ چیزے خوردہ با وضو درود گویان بخواب رود و اگر صلوٰۃ تہجد ممکن نباشد تا اول وقت
صبح برخیزد و بجا آرد و آنچہ کہ نوشتہ ام درین زمان اہم بس ست لا قول مرشد ما ست کہ ضبط وقت
بین العصر و المغرب از متعسرات ست حتی الوسع بہ نباہ آن بپردازد **نور ۲**۔ ذکر اللہ چندان کن کہ دیگران
ترا مجنون دانند اگرچہ افراط و رجملہ امور بفحوای خیر الامور اوسطہا خوب نیست مگر در ذکر اللہ رخصت و اجازت ست
و ردفی الحدیث اکثروا ذکر اللہ حتی یقولوا مجنون این حدیث در کتاب معجم الطبرانی الکبیر و عمل الیوم و اللیل
لابن السنی بروایت معاذ بن جبل رضی اللہ تعالیٰ عنہ مروی ست **نور ۳**۔ ریا در عبادت مکن زیرا کہ
محبط اعمال ست بلکہ بر دیدن و نا دیدن کسے اصلا التفات مکن **۵** اگر روی طاعت ترا دہند آنست
اگرچہ بعلت نہ بیند روا ست خالصاً للہ کنی ہر چہ کنی کہ ہمین محمود ست و بس بلکہ عبادات نافلہ
خفیہ بہتر از جہریہ **نور ۴**۔ مقامات لغزش و ذلت این راہ مراحل سلوک را ہفت قسم اعراض
یعنی اندکی روگردانی طالب از مطلوب این در مرتبہ اول ست حجاب یعنی در میان طالب مطلوب
پردہ حائل شود کہ طالب مطلوب را نہ بیند این در مرتبہ ثانیہ ست۔ تفاصل یعنی در میان طالب و
مطلوب جدائی این در مرتبہ ثالث ست سلب مزید یعنی نسبت طالب کہ با مطلوب حاصل بود
بسیار رو بکمی آرد یعنی سلب شود این در مرتبہ رابع ست۔ سلب قدیم یعنی سلب نسبت اعم

دراز گذشت ومیگذرد این در مرتبه خامس ست تسلی یعنی مطلوب را طلب طالب تسلی شد وبادی کاری نماند
طلب کند یا نکند این در مرتبه سادس ست عداوت درمیان طالب ومطلوب دشمنی پیدا آید وطلب کردنش
مکروه دارد این در مرتبه سابع ست معاذ الله من ذلک الغضب والخذلان مرتبه اخیر را علاجی نیست خوف
سلب ایمانست وچون تدارکے درمیان واقع نشود وشده شده بمرتبه اخیر میرسد پس باید که از اول فکر
کند تا نوبت اخیر نیاید ورنه خسر الدنیا والاخرة ذلک هو الخسران المبین نصیب گردد۔ اللهم احفظنا اللهم احفظنا
اللهم احفظنا **نور ۵**۔ بر کشف حالات آینده خود اعتبار نکند تا انکه مطابق واقع نشود ونه بر خلق عرض
کند تا که در صورت خلاف وقوع کذاب مشهور نشود زیرا که شان ایزدی بر یک عنو نیست کل یوم هو فی شأن
آنوقت که ترا معلوم شده بود ممکن که همان صحیح ودرست بود حالا شان پروردگار از لطف بقهر یا از قهر بلطف
آمد وبر عکس معلوم تو وقوع یافت پس تو بوجه اظهار آن نادم ومنفعل شوی وکذاب قرار یابی وموجب تشنیع
کردمه شوی این پند حضرت غوث اعظم است والله اعلم بالصواب والیه المرجع والمآب **نور ۶**
چندان نخور که زنده مانی وعبادت کنی بجید انکه رنجور شوی حکیمے بجای رفت ویکسال طرح اقامت
انداخت کسی بیمار نشد ناچار بوطن والپس آمد مردمان پرسیدند چرا والپس آمدی گفت ضرورت قیام خود
ندیدم زیرا که مردمان آنجا بوقت خوردن لحاظ میدارند غلبهٔ جوع را که چون گرسنگی غالب میشود میخورند
ونیم خور باقیست که دست از طعام کشند بدین سبب رنجور نمیشوند وبعض مورخین این نقل را بعهد اقدس
حضور سید عالم صلی الله تعالی علیه وسلم نسبت کنند وگویند بادشاهی از بادشاهان روم این حکیم
حاذق بنا بر معالجه اصحاب کرام بطور هدیه فرستاده بود این حکیم تا یک سال ماند چون کسی رنجور نشد والپس
رفت واین حالت وعادت صحابه کرام بعرض رسانید همه حضار مجلس درحیرت آمدند وبخوبی اسلام
اعتراف آوردند **نور ۷**۔ مدام باوضو باشی تا روزی کشاده شود واگر مداومت میسر نیاید تا اکثر
اوقات همچنان کن واگر این هم بدست نیاید آخر کم نمازان که پنجگانه وضوی تازه کن واگر کسی بعلتی

این هم تواند تا قدرت وطاقت خویش عمل دارد که باعث برکت و ترقی رزق هست **نور ۸** - از سوء
خاتمه خائف باش و آن دو قسم ست قسمی آنکه معاذ الله سلب ایمان شود دیگر آنکه در خیال و محبت دنیا در
یعنی دم اخیر محبت مال ومتاع و زن و فرزند یار و دوست و احباب دنیا در خیال باشد همین مراد از دنیا است
این هم قسمی از سوء خاتمه ست در بصورت گنهگار میرد پس چند ے از خیال سختی بیند لیکن بعده نجات یابد
خاصان خدا اینچنین سوء خاتمه هم می ترسند تو چه چیز هستی که بیفکر نشسته اللهم احفظنا من کلا الشقین
بجاه سید الکونین سیدنا محمد صلی الله علیه وسلم وبجره نبیه ولبیک الغوث الاعظم آمین **نور ۹** دو شیطان
انداز ذریات ابلیس لعین چون انسان بالغ میشود هر دو می آیند و در قلب وی مستقر میشوند یکی از ایمان
در عقائد ایمانی خدشه پیدا میکند و خطره در دل می فگند که بر خدای نادیده چگونه ایمان آوردی که او نیست
جائز ست که دو یا زیاده باشند بلکه همچنان باید زیرا که تدبیر اینچنین عالم وسیع از یکی چگونه اصلاح پذیرد
و انبیا را نادیده چگونه تصدیق کردی ممکن ست که ایشان بنابر عظمت خویش چنین دعوی کرده
باشند و معجزات چیزی نیست از جادوگران همچنین افعال صادر میشوند شاید اینهم از ان جنس باشند
و ملائکه نادیده را چرا تسلیم کردی که ایشان بر تدابیر عالم مامور اند و همچنین خطرات و وساوس بعقائد
اسلامی می اندازد و دیگر ے در فروعات دین مثل نماز و روزه وغیره شک و وسوسه پیدا میکند مثلا
میگوید که نماز ادا نشد فلان رکن فراموش شد وضو صحیح نشده مسح نکرده یا قعده چه میکنی این رکعت
اول یا سوم ست در روزه نیت نکردی یا آب از حلق فرو رفت همچنین دیگر خرافات در دل می آرد
ازین سبب انسان در وهم می افتد حتی که مجنون میشود و بعضی را معاذ الله بالحاد و زندقه نوبت میرسد
اللهم احفظنا عن شرهما پس انسان را باید که به اقوال و خطرات این هر دو دشمنان عمل نکند بلکه بخلاف آن کند
اگر او شب گوید آنرا روز و اگر روز گوید آنرا شب داند تا ایشان شکست خورند ها دست این هر دو دان
همچنان که بالتفات و خوض و تردد چیره میشوند و باعراض و روگردانی و توجه بذکر الهی دور و خیره میگردند

پس وقتیکه وسوسه در دل آید داند که از من نیست بلکه کسی دیگر در دل آمده اینچنین
میگوید و مرا در دفع آن بے مدد خداے قدرت نیست من همان بنده گردن نهٔ و فرمان پذیر
وایمان گزین خداے خودم که بودم این تصور دیده بر دین خود مضبوط ماند و در عبادت جمعیت
و چالاک انگاه از شبهٔ ایشان نجات خواهد یافت و خراب و برباد نخواهد شد و لاحول
ولا قوة الا بالله العلی العظیم **نور ۱۰** ـ وصول الله نه بذکر و شغل و غیره است نه طریق او
منحصر بانها طرق بسیار اند و بیرون شمار چنانکه گفته اند طرق الوصول الی الله بعدد
انفاس الخلائق پس بهر نوع و بهر طور که میسر باشد و جمعیت خاطر بان دست دهد
و مرا همون ذکر و شغل ست همان را طریق وصول دانی و کارمانی و اند مثلاً اگر کسے را
اینمعنی از مطالعه کتب دین میسر آید و جمعیت باطن پیدا شود و برای آنکس همین مطالعه
ذکر و شغل ست و اگر کسے را از صحبت صلحا میسر آید همین صحبت مراورا ذکر و شغل ست
و علی هذا القیاس چنانچه علما فرموده اند لیس فضل الذکر منحصراً فی التهلیل والتسبیح بل
کل مطیع الله تعالے له فی عمل فهو ذاکر این فائده حسب تعلیم شیخ خود نوشتم
هکذا از ولی سنی رضی الله تعالے عنه **نور ۱۱** ـ اختلف المشائخ فی المقام والسفر
فاختار قوم اقامة الوطن واختار آخرون سفر البلاد فما الحکمة فیه قال مشائخنا
رضی الله تعالے عنهم ان ذلک لیس بایدینا بل بامر الله تعالے والهامه ویختلف ذلک
باختلاف الاحوال فان کانت الهدایة للمخلوقات وافاضة الخیر علیهم اکثر فی السفر فالسفر اولی فی حقهم
وان کان عکسه فالحضر اولے من السفر وان کانت الهدایة فی السفر والحضر علی السواء فالحضر
ایضا اولے من السفر لان فی الحضر جمعیة زائدة بمقابلة السفر فلذا کان شیخی و مرشدی
السیدی الشاه آل الرسول الاحمدی رضی الله عنه ترک الاختیار فی ذلک الی و قال

لی لا احملک علی الاقامة ولا اضیق فی ذلک الامر علیک بل اترک الخیرة فیه بیدیک لانی اعلم
حال اہل قرابتک فانہم کلہم یعادونک ویعاندونک فمنہم من یظہر و منہم من یضمر اللہم الا شرذمة
قلیلة منہم ہم من الموافقین فالباقون ان غبت عاداوک وان حضرت اذوک ولا تیسر کونک
تقیم ببلدک فان لا اکرہک علی اقامة بل لک الخیار فیہا وفی ترکہا ہکذا سمعت من جدی

نور ۱۲ — اوقات شبانہ روزی بانیطور مقرر کند کہ پاسی از شب باقی ماندہ برخیزد
وفوراً بغیر کلام دیگر کلمہ طیبہ بخواند بدین توجہ کہ دل ہمین وقت بیداری از خواب پاک
وصاف بباشد از جملہ کدورات نفسانی وشیطانی پس چون بذکر کلمہ منقش شود نقش کلمہ استقرار
یابد ورنہ بعد ساعتی خطرات مذکورہ باز داخل شود خواہند شد وتاثیر ذکر کلمہ ہم برباد رود و نقش
پذیر نخواہد شد پس باید کہ کلمہ طیبہ خواندہ از بستر برخیزد وتا دل سالک بذکر الہی منور شود
بعدہ از طہارت واستنجاء ووضو وغیرہ فراغت کردہ نماز تہجد ادا کند وآن دوازدہ رکعت
بہشش سلام ست در ہر رکعت اخلاص بعد الحمد سہ بار بخواند من بعد بذکر وشغل
ومراقبہ موافق تعلیم مرشد خود متوجہ شود تا آنکہ صبح صادق بدمد آنگاہ باز تجدید
طہارت کردہ نماز صبح در مسجد با جماعت گذاردہ کلام نکند و متوجہ باطن خود شود تا آنکہ
آفتاب بقدر رمح برآید آنوقت نماز اشراق ادا کند کہ آن ہم چہار رکعت بدو سلام ست
و بہر رکعت اخلاص بعد الحمد سہ بار بعدہ چیزی از اوراد و وظایف لسانی معمولہ
خاندان خود در مکان قیامگاہ بخواند چون ربع یوم تمام شود یعنی پاسی از روز
بگذرد آنگاہ نماز چاشت کہ ہم چہار رکعت بدو سلام ست و در ہر رکعت اخلاص بعد
الحمد سہ بار ادا کند بعدہ بدرگاہ معلی حاضر شدہ وظیفہ آنجا خواندہ ثواب
بارواح بزرگان ہدیہ کند بعدہ بکار دیگر مثل درس وتدریس یا کسب وریاضت

ومزدورے ولوکرے بروجہہ حلال باشد متوجہ شود چون نصف النہار برآید
انگاہ چیزی از قوت لایموت تناول کردہ قدری بخسپد تا کلالت شب بیداری دور شود
من بعد اوّل وقت از قیلولہ برخاستہ طہارت وضو وغیرہ کردہ نماز ظہر با جماعت ادا نمودہ تلاوت
قران شریف اقل یکپارہ وربع ودلائل الخیرات وحصن حصین کند وقدری متوجہ درس تدریس
حدیث وتفسیر علوم دینیہ گشتہ جزوی کار بار دنیاوی کردہ وقت عصر از نماز عصر بہ جماعت فراغ
حاصل کردہ تکلم نکند لاحیاء ما بین العصر والمغرب کہ صبح عاشقان ہمین ست و انچہ کہ ممکن باشد
از سبق باطنی غافل نماند متوجہ قلب باند و ذکر و شغل کردہ باشد تا آنکہ آفتاب زرد شود و قریب الغروب
رسد انگاہ بر لطالت اوقات آن یوم تاسف خوردہ حسرتہا بردو بگوید کہ تمام روز بآخر رسید ہیچ
طاعت وعبادت اللہ جل جلالہ نکردم و گریہ کند بشرطیکہ کیفیت آمدہ باشد وجہد کند کہ آورد نباشد
وبہ ریا نرسد زان بعد نماز مغرب بجماعت ادا کردہ صلوٰۃ اوابین کہ شش رکعت بہ سہ سلام ست بعد
الحمد اخلاص سہ بار بہ نیت ارسال ثواب با روح مرشدان طریقت خود بگذارد زان بعد بخانہ خود آید و
تفقد اہل وعیال خود کند کہ عادت نبی ما بود صلی اللہ علیہ وسلم بعدہ اگر طالب علم ست بمطالعہ کتاب
توجہ کند بعدہ عشا با جماعت ادا کردہ چیزی از قوت لایموت تناول کردہ با وضو کلمہ درود گویان
بخواب رود بعدہ باز چون بیدار شود ہمین طور بجا آرد و مداومت این اوقات بنا بر تصفیہ باطن ضرور
می باید و از فقیر حسب ارشاد شیخ خود از عمر نہ سالگی تا دہ سال کامل پابند این اوقات ماندہ ست
نور ۱۳ بعد ظہر تلاوت قران شریف بقاعدہ فنی لبشوق یا بقاعدہ دیگر و قراءۃ منزل
حصن حصین و حزب و دلائل الخیرات ضرور بجا آرد کہ در نوقت عادت بزرگان ما بود
و اقل درجہ تلاوت قران یکپارہ و ربع ست و درس و تدریس کتب و حدیث و تفسیر وغیرہ ہم درین وقت
یعنی بعد ظہر معمول بود معادی شود **نور ۱۴** خواندن فاتحہ تمامی شجرات خاندان خود بالخصوص

شجره که دران مرید باشد بدینطور عادت گیرد اوّل درود غوثیه اللّهم صل علی محمد معدن الجود والکرم وآله
وسلّم یازده بار بفاتحه وآیة الکرسی یک یک بار واخلاص معه بسم الله هفت یا سه بار ودرود شریف
مذکور نیز هفت یا سه بار خواند ثواب اینهمه قرات نام بنام مرشدان سلسلهٔ اهدا کند وبعده سلامتی مرشد
خود خواهد واگر زنده بود ورنه نام او هم شامل کرده فاتحه دهد ودعای خیر بحق خود بوسیلهٔ هولاء الاولیاء
الکرام از و تعالی بخواهد این فاتحه بعد فجر یا مغرب معه ضم ثواب وابین ضرور بجا آرد **نور ۱۵**۔
درینجا بعض اوراد واشغال وتسبیحات مخصوصه خاندان برکاتیه بنا بر متوسلان اینخاندان عالی
مینویسم که بروی عمل نمایند که قلیل المحنت وکثیر المنفعت اند **نور ۱۶**۔ یکی از انها پنج گنج صغیرست
بعد هر نماز خواندن معمول ست بعد نماز صبح یا عزیز یا الله۔ بعد نماز ظهر۔ یا کریم یا الله۔ بعد عصر
یا جبار یا الله۔ بعد مغرب یا ستار یا الله۔ بعد عشا یا غفار یا الله۔ هر یک صد بار۔ **نور ۱۷**
دوم پنج گنج کبیر بعد نماز صبح یا حی یا قیوم لا اله الا انت سبحانک انی کنت من الظالمین یکصد
ویازده بار اول وآخر درود شریف سه سه بار بعده آیه فاستجبنا له ونجیناه من الغم وکذالک
ننجی المومنین یازده بار بعد ظهر یا حی یا قیوم برحمتک استغیث یکصد ویازده بار درود شریف
سه سه بار بعد عصر حسبنا الله ونعم الوکیل یکصد ویازده بار درود شریف سه سه بار بعد مغرب۔ رب انی
مسنی الضر وانت ارحم الراحمین یکصد ویازده بار درود شریف سه سه بار بعد عشا وافوض امری
الی الله ان الله بصیر بالعباد یکصد ویازده بار درود شریف سه سه بار **نور ۱۸**۔ سوم از انها
اوراد خمسه ست اعلم ان الوردین الاولین هما الاولان من الکنزین الکبیرین فلیثبت بهما
ولیجمع بین النیتین اعنی نیتی الکنز والورد وانذکر الثلثة البواقی (فالاوّل) فسهل یا الٰهی
کل صعب بحرمة سید الابرار سهل مائة واحدی عشرة مرة محاطة بالصلاة ثلثا (والثانی)
الله صمدی من عندک مددی وعلیک معتمدی عشرا ونا وعلیا مائة وعشرا واختمامه یا ابا الغیث

اغثنی ویا علی اورکنی بمحمد وعترتہ الطاہرین عشر احاطتہ کذلک یا شیخ عبد القادر شیئاً للہ مائۃ

احد عشر مرۃ تحاطا (و الثالث) صلاۃ القادریۃ اللہم صل علی محمد معدن الجود و الکرم وآلہ

وسلم ثلثۃ و ایضاً یواظب فی ذا الوقت علی ہذہ الصلاۃ بعد المحاط مع الصلاۃ الاویسیۃ ستین

مرۃ اللہم صل علی محمد بعدد ما عندک من العدد فی کل لحظۃ ولمحۃ من الازل الی الابد وآلہ وسلم

نور ۱۹- چہارم از آنہا اشتغال خمسیست وآن انیست خمسۃ بعد خمس وکل ذلک فی النفس

ما بہا للسان غیرہ کلہا احدی عشرۃ مرت تعقب بہن السلام من دون تخلل کلام وتقدیم الدعا

النسب فاذا فرغت فانصب فبعد الفجر ترفع شطر الہیلۃ الثانی فی النفس المستنشق من القلب

النیلفری الی ام المدوری رافعا معہ راسک وترسل الشطر المثبت فی النفس المرسل بالعکس

خافضا راسک وتضرب ہناک ضربا خفیا (وبعد الاولی) محض المثبت مقصوماً کذلک علی شطریہ

فالاول لام التعریف و الثانی من لام جوہر الکلمۃ الی الآخر معہ تسکینہ من دون اظہار الضم

(وبعد الوسطی) مجرد العلم الاکرم منقسم کذلک علی المعروف والمعروف مع السکون المذکور

(وبعد المغرب) کذلک لکن باظہار الضمۃ واشباعہا (وبعد العشاء) مثل الفجر واضعا الضمیر

موضع المظہر واقفا علی الواو نور ۲۰- بعد ہر فریضہ برعایت شجرہ چشتیہ یازدہ یازدہ بار

ضرب نفی و اثبات دو ضربی بجہر باید کرد بدینطور لا الٰہ از ناف باواز بلند برداردو بدماغ برد از انجا

الا اللہ در ہم زیرین فرود اورده باواز بلند بقوت تمام بر دل ضرب دہد بعده دعا خواند انہم

معمول بزرگان مارہرہ بود وحالا ہم گم شد انا للہ وانا الیہ راجعون نور ۲۱- بعد اشراق

یکوقت در حویلی سجادگی دعاء حزب یمانی ویکبار دعاء حزب البحر وچہل اسماء بطور خمسہ ہم

از لوازم دانند و در درگاہ ہمچو رہ بنابر ایصال ثواب بارواح طیبہ بزرگان ولود نہ نام باربتعالی

وششی وسقہ آیت حروف نیجی معہ موکلات بخوانند وچہل اسماء در درگاہ ہم خواندن خوبست و درود

غوثیه کلان و درود مستغاث هم بخوانند **نور ۲۲** طریق بیعت گرفتن و طالب نمودن چنین

چون طالبے پیش آید و برائے مریدے استدعا کند اول ببین که قابل بیعت هست یا نی اگر شرائط بیعت یافته شود از وے بپرسد که پیش ازین بر دست کسی بیعت کرده یا نه اگر گوید که الی الان نکرده ام پس حال ابا و اجداد وے بپرسد که در کدام خاندان منسلک شده می آیند آنچه او گوید در همه خاندان اگر اجازت داشته باشد مرید کند و اگر خود را اجازت ان خاندان نباشد از وے عذر کرده بپرسد که مرا باین خاندان اجازت نیست سوا آن به فلان فلان خاندان اجازت میدارم اکنون تو بگو کدام خاندان مرید خواهی شد پس آنچه او گوید در همه خاندان او را منسلک کند شخصی برای بیعت نزد مرشد ما آمد حضور از وے مصافحه کرده فرمودند که من ترا مرید نخواهم کرد تو از خاندان صابریه هستی و مرا دران خاندان اجازت نیست و از مخدوم صابر صاحب درین کار هیچ حکم خواهد بود او گفت من با حدی سوائے حضور مرید نخواهم شد آنگاه او را مقیم داشتند بعد سه روز فرمودند بیائید ان طالب را چون حاضر آمد فرمودند اکنون بیا مرید میکنیم که مرا از مخدوم صاحب اجازت شد این حکایت از جد خود شنیده ام و درین شک است که در کدام سلسله مرید فرمودند آیا در صابریه یا قادریه بالجمله چون بیعت گرفتن خواهد اول حکم غسل فرماید بعده دوگانه توبه ادا کند در هر رکعت بعد الحمد سه بار سوره اخلاص بخواند و بعده تا ختم بیعت هیچ سخن نکند و قدرے شیرینی هم اگر او را مقدور باشد بحضور شیخ آورده بر قدم صدق استاده ماند شیخ بران شیرینی فاتحه بزرگان سلسله و دعای استقامت بحق مرید خود کرده او را بنشاند و دست او مثل مصافحه بگیرد و بسم الله و کلمه طیبه و کلمه استغفار و یا الله از وے بگویاند من بعد توبه از معصیت بزبانی که او داشته باشد بگویاند باز بمقراض دو سه موی پیشانی او تراشد که رسم سلف است من بعد دو بار از سبت خود شیرینی بوے دهد و تاکید کند که خود خورد و دیگران را ازان حصه ندهد اینست طریق مرید کردن۔

نور ۲۳ - اگر کسے بجای دیگر مرید باشد مریدش نکند طالب کردن مضائقه نیست در طالبی
قید شیرینی و دوگانه و مصافحه نیست صرف فاتحه آن سلسله که دران طلب میکند خوانده اجازت دهد
که سلسله را بخواند و دو سه بار تیمناً و تبرکاً کلمه طیبه و استغفار و یا الله بگو یا ذمن بعد حسب استعداد شغل کر
نفی و اثبات و اسم ذات او را تعلیم کند که ابجد اول ست و تاکید نماز و روزه و استقامت بر شریعت
مرید و طالب همه را بطور نصیحت کرده باشد فائده تجدید بیعت مکرر خواه شده کرر جائز نیست
اما اگر ضرورتے شدید باشد انگاه مضائقه ندارد چنانچه قدماء درین باره ممانعت شدید کرده که
بلاضرورت با شیوخ دیگر بیعت نکند چنانکه گفته اند شرط ششم از کتاب سلوک در شرائط بیعت آنکه پیر
مریدان خود را نگذارد که با شیخ دیگر نشینند و نه با مریدان شیخ دیگر صحبت اختیار کنند بجهت آنکه ممکن است
که هوای این مرید مخالف ان یک باشد و بر مشایخ لازم که مخالف هوای مرید فرمایند چونکه با همدگر
باشند و نشینند و هوای شان مخالف ست و امر شیخ شان برخلاف هوای شان پس
بر یکے امر شیخ دیگر را موافق هوای خود باید بضرورت میل کنند و این میل پیش این طائفه ارتداد
معنوی است و این ارتداد بحکم طریقت موروث بعد و قطیعت است چون میل شیخ دیگر گیرد شیخیش از
نظر ساقط شود در صحبت شیخ دوم میل کند و ملازمت اختیار کند و اگر این شیخ نیز از ارباب حقیقت است
بموجب مقام شیخوخیت همان چیز امر کند که شیخ اولش فرموده بود و چون فرموده او را مخالف
هوای خود باید باز شیخ خود رجوع کرده معلوم شد که صادق نبوده است پس نفرموده شد شان او
که ازینجا رانده و ازانجا مانده خوار و بیکار و سرگردان ذهب مع الذاهبین الی سجین الطبیعة و بجهالة
نعوذ بالله من هذه الفتنة والخذلان (سوال) تجدید بیعت شیخ دیگر جائز است یا نه (الجواب)
حاصل بیعت با شیخ کامل اگر با حسن وجه بحصول انجامید حاجت تجدید بدیگرے نیست یعنی اگر
از بیعت شیخ اول سکون با تمام رسید یعنی مرتبه فنا و بقا میسر شد چه حاجت ست که تجدید کند و اگر چنین نیست

اختیار بدست خود ہست **نور ۲۴** پیر و مرید اگر باہم یکجا بنشینند مریدان با دب تمام خود را دارند و پیر ہم وقار خود نگاہدارد و کلمات فضول و لایعنی و بے تکلفی نکنند و زیادہ اختلاط ہم روا ندارد و ورنہ پیر در نظر مرید حقیر خواہد شد و عظمت و ہیبت و جلالت و قدر و منزلت پیر در خفظ نخواہد ماند و فائدہ مریدی برطرف خواہد شد این قسم مریدان را ازین قسم پیران ہر گز بسبب بے تکلفی کشودی نشود ازین جاست کہ نصیحت شوہر در حق زن آن فائدہ نمی بخشد لہذا بیعت زنان با شوہران خویش با وجود عدم موانع پسند نداشتہ اند **نور ۲۵** طریق توجہ دادن معمول خاندان قادریہ انیست یلزم المرشد صرف الہمت بکلیتہا الی قلب المرید و باھرہ باسنادہ رکبتیہ الی رکبتیہ مع غمض عینیہ والتوجہ الی القلب متخیلا فم قلبہ علی قلبہ بحیث لا یخطر ببالہ خطرۃ ملتجیا الی اللہ بخشوع تمام حتی تمکین نور الذکر و یترشح فی قلب المرید جاذبا قلبہ بقوۃ الباطن الی نفسہ مستمدا من ارواح اکابر الطریق فی ہذا التصرف حالا و مالا این فائدہ بدست خاص حضرت اچھی میاں صاحب رحمۃ اللہ علیہ نوشتہ ہست از انجا نقل نمودہ شد **نور ۲۶** زن چنانچہ بہ بیعت از محارم نشود و خلوت با او ہمچو دیگر اجنبا حرام بود و در دیدن وی شیخ یا دیدن شیخ روئیش را نیز ہمان حکم ست کہ دیگر زنان بیگانہ را لیس نباید کہ روی ہمدگر ببینند و اگر بہ پای شغل برزخ تصوری در کار ست ہم نہ ببینند و نہ عکس روئیش در آب و آئینہ و نہ تصویر او بلکہ صورتیش در آئینہ خیال مشابہ صورت پدر یا برادر حقیقی و غیرہم یکے از محارم خویش تصور نمودہ برزخ درست سازد این ست طریق سلامت واللہ تعالی اعلم روزے بحضرت شیخ خود عرض نمودم کہ در اشغال وغیرہ از آخرین شغلہا تعلیم فرمایند کہ این دو شغل در دو باید کرد کہ مرشد ما را از ہمین دو شغل آخر مرتبہ سلوک ختم شدہ بود الاول اللہم صل علی محمد و آلہ ترفع الجلالۃ الا العطف من الیسلوفر الی المدوری و تنزل بالعطف الی الصنوبری فتضرب بہ علیہا ضربا خفیا و الثانی تکتب

فی نوادک بیراع القبور ابیض نورا بینا کالدائرۃ وتجعلہا النصیب عینیک کانک ترا اللہ اللہ اللہ اللہ
نور ۲۷ - بنا بر استقامت قلب در راہ سلوک بعد ہر فریضہ یازدہ بار بخواند یا اللہ یا رحمن یا رحیم دل ما رکن مستقیم بحق ایاک نعبد و ایاک نستعین خاطر از عنایات بنایت شیخ ما بود کہ بوقت نصف النہار در حویلی سجادگی برای قیلولۃ تشریف میبرد اشتند آنوقت عرض نمودم کہ چیزے بفرمایند تا از وظائف لسانی حرج در شغل قلبی واقع نشود و این دعا تعلیم فرمودند در آخر ۱۲۶۷ھ ہجری یا در اوائل ۱۲۶۸ھ ہجری این عمل تعلیم شدہ بود

نور ۲۸ - از اہل خاندان فقیر اگر کسے را توفیق الہی رفیق شود و شوق این راہ دامنگیرد او را باید کہ در خاندان و سلسلہ خود داخل شدہ کہ بفضلہ تعالےٰ فوز و نجات را مسلک صحیح و درست است بنا بر تعلیم خود عمل بر رسالہ معمول حضرت سید محمد کالپوی رحمۃ اللہ علیہ کنند و ہمچنین بمطالعہ کتاب مستطاب کاشف الاستار تالیف شریف حضرت جدی سیدنا شاہ حمزہ نور اللہ مرقدہ و رسالہ چہار انواع دعوارف ہندی وغیرہ از رسائل صاحب البرکات قدس سرہ و رسالہ تربیت مریدان مولفہ حضرۃ سیدنا آل احمد عرف اچھے میان صاحب قدس سرہ کردہ مطابق آن در سلوک کار بند و بفضلہ تعالےٰ از علم باطنی بہرہ وافی خواہد یافت حاجت تلاش شیخ دیگر نخواہد شد انیفائدہ ہم از وصایای فقیر قابل لحاظ و یاد داشت است مہمل و معطل نگذارند

نور ۲۹ - اگر او تعالےٰ بندہ را بنوازد و بدرجہ اعلیٰ برساند بندہ را باید کہ شکر مولیٰ جل وعلیٰ بجا آرد و از حد خود پاے بیرون ننہد بمثل مشہور آیاز قدر خود بشناس و در خلق خود را باعزاز و نمائش ظاہر نکند بلکہ آنچنان داند کہ خلق او را ذلیل و مبتذل دانند آنگاہ بندہ بندہ خواہد شد و رنہ ہمان آتش در کاسہ موجود است و اینجا حکایتی مناسب اینحال بنظر آمد بتسطیر می آرم در ویشے برائے ملاقات عند لیشی دیگر تشریف فرما شدہ

رفت چون بمنزل گاه درویش آمد گفت السلام علیکم آن درویش جواب داد وعلیک السلام
ایظالم رعنا گفت مرا ظالم رعنا از کجا گفتی گفت ظلم تو اینست که حیوانی که پشت او حق تعالی
از بار آزاد کرده است تو بران نشستی و بار نهادی و رعنائی تو نمایش تست مر خلق را **نور ۳۰**
شغل دونیم که از اسرار خاندان است بقلم می آرم گو دلم رخصت نمی دهد که عزیز الوجود است وسوای
خاندان مارهره جای دیگر یافته نمیشود لیکن بخیال آنکه دانندگان رفتند مبادا اکتمان باعث اضاعت
باشد بنوک خامه می آرم تا بعد فقیر یادگار ماند بدانکه این شغل کثیر المنفعت قلیل المحنت است وانما
سمی دونیم لترکبه من شغلی الفجر والظهر وشطر العصر من الاشغال الخمسة هکذا افاد جدی و مرشدی السید الشاه
آل الرسول الاحمدی نور الله مرقده و ما هو الان مائی اولا بشغل الفجر ثم الظهر ثم العصر مع قطع النهار
وعن هذا اصار دونیم ثم منهم من یضرب علی الصنوبری والاصوب هو الضرب علی النیلوفری لیکون
مطابقا لما فی الاشغال الخمسة اذ هو اصل لهذا ومنها اخذ کما تری **نور ۳۱** — روزی حضرة
ما میفرمودند که از والد بزرگوار خود پرسیدم که آن کدام پنج ترکیب است که مخصوص بخانواده ماست
مرا باید آموخت فرمودند پنج گنج صغیر و کبیر و اوراد خمسه و اشغال خمسه و شغل دونیم و نسخه کیمیا و قفیلک
ستد یوم بی آب و دانه بگذرد و انگاه تیار کرده قوت لایموت حاصل کند پس هر چهار ترکیب آنرا به
تحفظ ذهن خود کردم و نسخه کیمیا را گذاشتم و احتراز نکردم بلکه کان لم یکن و نسیا منسیا نموده دوباره
ذکرش هم نکردم نه والد ماجدم خود بخود به تعلیم آن قصد فرمودند روزی فقیر شیخ خود را پرسید که درینها
ترکیب چه سبب بود که بعد الحاح تمام و قلق تام و اشتیاق مالا یطاق تعلیم میشد فرمودند که علاوه
نفع کثیر و محنت قلیل سبب دیگر هم بود تا طالب باشتیاق تعلیمش دیرگاه متوجه اکتساب باطن
ماند و بطمع این امر که دیده باید تا چند نعمت عالیه خواهد بود که اینقدر اخفا میکنند سالها سال
در ذکر و شغل شب به روز رسانند طالبان همچنین کردند و در سیر نمیگذاشتند و پیران نیز مطلب خود

میسیدند یعنی تکمیل طالب بروجه مطلوب دیده تعلیم میفرمودند اکنون نه همچنین طالبان نه آنچنان پیران هرکسی که میرسد بیعت میخواهد که همین را مسهل و حلوای بی دود گمان برده متوجه ذکر الهی شود و شده شده تن به مجاهده دهد **نور ۲۳** ـ همچنان سلف در عطای مثال خلافت تاخیر بسیار نمودندی تا وقتیکه تکمیل کامل ندیدندی ندادندی حالا نیز چنین باید اما اگر کسی اصرار بسیار کند بغیر انتظار تکمیل باید داد چراکه زمانه دگرگون است عجب نیست که بیدل شده دست برداری کند و نیز کم از کم در صورت عطای خلافت شهره دامنگیر حالش خواهد شد که خلیفه فلان ام اگر زیاده لیاقت نیست تاهم ظاهر خود را با شهر بعیت آراسته دارم تا خلق لعن وطعن نکند گوئیا استخلاف نیست در حقیقت بار بر وی نهادن است این هم خالی از فائده نخواهد بود این تقریر آخر هم در جواب سوال فقیر از حضرت شیخ ما بود که نوشتم **نور ۳۳** بزرگان فقیر بعد نماز فجر یا چاشت در مکان سجادگی اوراد لسانی مثل حرز یمانی ـ حزب البحر ـ واقعه قصیده بردهٔ بهشتی ـ دعای کبیر وغیره جمله اوراد میخواندند بعده بدرگاه معلی رفته بعد فاتحه هزارات پنجسوره و نود و نه نام و سی و سه آیه و حروف تهجی معه سوکلات و چهل اسما و درود غوثیه کلان و درود مستغاث و سیفی به ترتیب کلان تر از حرز یمانی خانقاه میخواندند پس با یا نرا که از نا خلف اولاد ایشانیم اتباع بزرگان میباید بعد فراغ پنجسوره ثواب این جمله بارواح مشایخ سلاسل قادریه و چشتیه و سهروردیه و نقشبندیه ابوالعلائیه و مداریه وغیرهم رضی الله تعالی عنهم بدیه نموده مرشد اگر زنده است سلامتی او خواسته دالانام او هم شامل فاتحه کرده دعا خیر بحق خود کنند **نور ۴۳** ـ بدانکه فقیر را اتفاق دعوت اسما و بعض ادعیه بغرض تصفیه و تزکیه و حصول تجلیات اسمائی و صفاتی بسیار افتاده است پس در عمر بست سالگی خلوت اختیار کردم

تا سه سال اکثر در خلوت ماندم با صوم متواتر گاهی فصل طویل از صوم روا نداشتم و در آمد
دو بار و سه بار بلکه زیاده ازین دعوت اسما و ادعیه مفصله ذیل بجا آوردم حزب البحر سورهٔ واقعه
سورهٔ مزمل اسمای اصحاب کهف آیهٔ الله لطیف بعباده چهل اسما دعوت بطور خمسه
مختصر معموله خاندانی اشتم بدوح ساده اسم بدوح باموکل آیهٔ کریمه اسم انه ولی
الاجابة اسم یا بدیع العجائب اسم یا شیخ عبد القادر شیئاً لله و عمل شجرهٔ زر و عمل
دعای حیدری و عمل یا مقلب القلوب اینهمه اسما و ادعیه سالها سال بار بار به ادای شرائط
عامل و عمل ادای زکوة نمودم و بار روحانیات و تجلیات این اسما حظها برداشتم و پابند
ترک ماکولات جلالی و جمالی و مکروهات ماندم و صوم ناغه نکردم و خلوت نگذاشتم و بر ارواح
علویه بغلبه و استیلا حکومت حاصل کردم تا دوازده سال بر این منوال اوقات بسر بردم
و ماورای ازین که مذکور شد مثل حرز یمانی لشیخ . سه بیتی . واقعه قرشیه . یا انت العظمة و عمل چهار
و عمل چهار شنبه و حروف تهجی مع موکلات و نود و نه نام باری تعالے و سی و سه آیه سالها سال
شد که هر وقت ورد میدارم حالا بعضی ازینها بسبب ضعف قوت ترک هم کرده ام بجای
آن ورد کبریت احمر و دلائل الخیرات و حصن حصین اضافه کرده ام و قرآن شریف صدها بار
خوانده ام در دور عمر سے عجب نیست از روی تخمینه از هزار تجاوز شده باشد و فتوحات کثیره
دنیاوی و دینی یافتم اوسط فتوحات دنیاوی سالانه پانصد روپیه سال ست کم نخواهد شد
که الله تعالے به برکت عمل شجره زر از خزانه غیب رسانید حالا آنرا سی و پنج سال میشود که در
عمل ست گاهی ناغه نشده ست و ترکیب اینهمه در مجموعه وظائف نوشته ام دیده عمل نمایند
هر کسیکه اهلیت دارد او را اجازت عام ست که عمل کند و در اذکار و اشغال و مراقبات از عمر
نه سالگی تا لبست سالگی بذکر جهر کلمه طیبه نفی و اثبات بطور چهار ضربی در خلوت شبها مجتمعا

فی یوم و شب صدها ضرب که زائد از لکه ضرب شده باشد بعمل آوردم و بر دقایق علوم و حقائق
آن مطلع گشتم ع دل من داند و من دانم و داند دل من ۔ و شغل نفی و اثبات و اسم ذات
مع حبس دم و بغیر حبس دم بجا آوردم و مشق برزخ شیخ و آورده و بر دوزده و بیه دو اشغال
خمسه و شغل دو نیم سالها سال کردم و شغل آئینه و اشغال هر چهار مقام ملکوت و ملک و جبروت
و لاهوت ادا ساختم و مراقبات اسم ذات و غیره هم نمودم قبضی و بهی جلالی جمالی هر قسم کردم
و جمعیت آنراه حاصل کردم یعنی از برزخ شیخ تا ختم سیر این راه بعنایت پیران عظام فراغ
حاصل کرده متوقع خیریت خاتمه هستم الله تعالے خاتمه بخیر کند سوا این فکری دیگر نیست لیکن
باوجود این همه دولت و نعمت هنوز با مبتدیان هم برابری ندارم این شامت اعمال من است
الله تعالے مرا نوازد که هنوز قابلیت بنده بودن هم ندارم و خوف سوء خاتمت مرا هر آن
لرزان و ترسان میدارد که هنوز بد تر از سگ و خوکم و بالله التوفیق و علیه التکلان و جمله اذکار
و اشغال و مراقبات و غیره که در کشف القلوب نوشته اند همه از مجربات فقیر اند حالا منتظر
لطیفه غیبی هستم الله تعالے با ایمان مرا بردارد **نور ۳۵** ۔ طریق اخذ فیضان از قبر ولی
باید که بر قبر بزرگ حاضر شده اوّل فاتحه خوانده اهدای ثواب کند من بعد رو به قبر و پشت به قبله
محاذی سینه میت چهار زانو یا دو زانو نشسته چشم بسته قلب خود را متصل روح میّت
که مثل آفتاب درخشان است کند و ربط دهد که دل من زیر روح این بزرگ است و فیضان روحی
از و منتقل شده بشکل فواره نور یا شعاع آفتاب یا تقاطر امطار یا نسیم سحری و غیرهم در دلم می آید
و دل من صفت ذاتی این روح میگیرد همچنین تصور کرده خاموش نشیند و اگر در اوائل ریاضات
بحالت خاموشی خطرات بیشتر آید آنگاه بنا بر دفع آنها دل را بشغل الله الله شاغل دارد
پس بعد ساعتی بر دل همان کیفیت پیدا خواهد شد که در برزخ شیخ مذکور شد اگر آن روح با نسبت

خواهد بود از فیضانش ذوق و شوق الله جل جلاله وگریه و سکون پیدا خواهد شد و در عکس عکس
کما هر بیانه و اگر آن میت را در دنیا دیده باشد آنگاه وقت ربط دادن قلب روح را در همان برزخ
النسائی او که در دنیا دیده بود تصور کند بعده بدستور بقیه ترکیب بجا آرد فیضیاب خواهد شد
طریق اخذ فیضان از قبور اولیاء الله تعالی وعمده وقت او بین العصر والمغرب یا بعد از نماز
صبح تا اشراق ورنه هر وقت که میسر آید بجا آرد **نور ۳۶** شناخت تعذیب و تنعیم میت
در قبر اینست که بعد جلسه معلومه و غمض چشم و ربط قلب بروح چنانکه گذشت زمانی خاموش نشیند
بعد ساعتی اگر کیفیت ترویح و تفریح و دلچسپی و فرحت و انبساط و بشاشت و امثال ذلک در دل
پیدا شود بداند که مرحوم و مغفور و در تنعیم و عشرت شادان و مسرورست و هیچ وبالی و عذابی
و تکلیفی ندارد و اگر خلاف آن کیفیت بد پیدا شود و بجای فرحت و انبساط خفقان و هول و مصیبت
و وحشت و قبض و مراقبت و امثال آن پیدا شود بداند که در تعذیب است دعای مغفرت کند این ابتدا
کیفیت است و آینده تفصیل تعذیب و تنعیم از کثرت ربط و مشق درین قاعده معلوم خواهد شد اینقدر
که نوشته شد در یک دو روز معلوم میشود و این ادراک روح ما از دو مقام میشود یا خاص از مقام
برزخ که مقام و مستقر حقیقی روح است و این خاصه اقطاب است که ایشان باین مقام میرسند
کار عوام نیست یا از عالم مثال چنانکه ذکرش گذشت که در آنجا عکس ثواب یا عذاب اصلی برزخی در
تابش می آید و ارواح مشاهده کرده معلوم میکنند اول بمرتبه ظن است دوم از آن هم فروتر چرا که
ادراک اول فرد کامل است و ادراک ثانی چنان نیست اگر میت را در تعذیب بیند با کسی نگوید وجه
آن ظاهر است حاجت بیان ندارد مگر آنکه میت از مبتدعین مشهورین باشد آنگاه اظهار باید کرد
تا مردم از بدعت او پرهیز باشند **نور ۳۷** انواریکه در اذکار و اشغال پیدا آید
بچند صورت ظاهر میشود و تفصیلش آنست که نور دل مائل به زردی مثل فرشته و نوری

که محض سفید مثل آفتاب در دل متجلی شود لون دوست نور دل از آن نور روشن و متجلی ست
نور القمر مستفاد من نور الشمس و نوری که از جانب قبله نمایان بود نور روح نبی ماست صلی الله تعالی
علیه وسلم و هادی راه سالک هست و نوریکه بر کتف یمین متصلا بود نور کاتب اعمال حسنه است
و بر کتف چپ متصلا نور کاتب اعمال سیئه و آنکه سمت کتف راست بفاصلهٔ درعه دو درعه معلوم شود
نور روح مرشد سالک است که رهنمای اوست و ضد این سمت کتف چپ بفاصلهٔ درعه دو درعه نور
ابلیس لعین گمراه کننده سالک و علامت دیگر مر ظهور نور شیطانی را نیست که از ظهور او وحشت و
خوف بخاطر رسد و نفرت پیدا شود و نوریکه مقابل سینه و ناف برنگ آتشین یا دود ظاهر شود نور
خناس ست و نوریکه بلا جهت بود و محیط همه سمت باشد که از ظهور او حضوری و سروری و انسی پیدا شود
و جمعیت و اطمینان روی نماید و عجب کیفیتی پدید آید که سالک بسبب ذوق و شوق آن در خود نگنجد و
مخصوص بسمتی از سمتهای معلومه نباشد هر سمت یکسان بود آن نور احدیت ست جل جلاله و عم نواله
که منزل و مقصود و مطلوب و محبوب سالک ست و نوریکه اول از همه این انوار که گفتم و نوشتم پیدا آید
مثل شعشعه و مثل برق لامع گاهی در تجلی و گاهی در استتار یا مثل شمع و قندیل و مشکوه یا مثل
ستارگان علویه و امثال آن بود بیشتر ابتدای عالم مثال یا نور طهارت سالک مثل وضو و غسل
وغیره یا نور روزه و نماز و دیگر عبادات سالک یا نور ملائکه ملاء اعلی باشد انیست انوار که در مجاهده
قادیه ظاهر میشوند و باقی عند الکسب خود بخود ادراک آن خواهد شد این انوار را بحفظ و ضبط دارد تا
از تلبیسهای ابلیس لعین رهائی یابد **نور ۱۳** وقت سماع حالت وجدی که پیدا میشود
مختلف الاحوال ست بحسب اختلاف طبائع یکی را گریه دیگری را خنده این را سکوت آنرا آه
و غیر ذلک و معنی وجد ما یرد علی القلب من طرب او حزن بلا تکلف باشد و معنی تواجد آنکه این قسم
اسباب پیدا کردن و بتکلف مهیا ساختن که آنحالت وجد اصلی پیدا آید این هم محمود ست اگر

بنیت خیر باشد انما الاعمال بالنیات پس صوفیه وقت ورود آنحالت بر طالب تعظیم آن لازم دانسته
اند زیرا که در اصل تعظیم آن تجلی میباشد که بر طالب متجلی میشود نه تعظیم ذاتی آن شخص پس اگر
از وی بر سبیل تزویر است تا هم مضائقه نیست وادا مرد را باللغو مرد اکراماً اگر اصلی است و شخصی
تعظیم او نکرد و لنسبت انعکس مسلوب شود و مضرتی تعظیم باو رسد بهر حال تعظیم واجب است گو
وجد اصلی باشد یا صنعی زیرا که بر عیوب قلوب بجز علام الغیوب کسی واقف نیست و تحقیق مظنه خود
تا اصل و لنسبتین زنهار نشاید که سوای ظن حرام است و در طریقت حرام تر بر ظنوا بالمومنین خیرا عمل
باید دست **نور ۳۹** - ابلیس لعین تخت خود در شب وسط دریای کلان فرش کرده می نشیند
جمله ذریت آن لعین حاضر شده کارنامهای خود بعرض میرسانند که فلان انسان را بر سرقه داشتم و
فلان را بر زنا و فلان را بر قتل و علی هذا هر ایک کردار بد خود عرضه مید هد از آن میان اگر کسی میگوید
که فلان طالب علم را از سبق باز داشتم یا میان زن و شو آتش جنگ و جدل افروختم این خبر شنیده
می خیزد و او را بکنار میگیرد و در قرب خود جا مید هد شیاطین دیگر میگویند که این چه کار بود که چنین عزت
دادی ما را که مصدر چنین گناهان کبائر شدیم هیچ اعزاز نکردی میگوید شما نمیدانید کار گذاری ایشان
فائق تر از صد چو کارهای شما است اکنون بیائید که به پیش شما این راز افشا کنیم ایشانرا همراه گرفته
بر در عابد رفت او را دریافت و گفت من جبرئیلم الله تعالی مرا نزد شما فرستاده و فرموده است که عبادت
تو مقبول شده نزدم بیای او بیچاره ساده لوح جاهل ازین مژده باطل خوشنود شد ابلیس مر او را حکم سجده
کرده فی الفور بر بول و براز بر وی آنجا گذاشته خود غائب شد بعده بر در عالمی رسید و او را آواز داد و مسئله
و سخن بمیان آورد که درس و افادات شما قبول بارگاه افتاد اکنون حق تعالی شما را نزد خود میخواند تا بخلعت
قرب سرفرازی و عزت بخشد عالم مذکور حربه بدست گرفته بروحمله کرد و گفت ای بیحیا نمیدانی که بعد
رسول مقبول صلی الله تعالی علیه وسلم معراج نباشد جبرئیل آمده کسی را نبرد تو شیطانی مرا بهلکه میخوانی

این گفتند و در لاحول گفتند شیطان ذریت خود را گفت دیده که معاملهٔ عالم بمقابله جاهل چگونه است
باز سخن از جنگ و جدل زن و شوی آغاز نهاد که درین هم مصالحه بسیار است اول انقطاع نسل بنی آدم که
که عدو ماست دوم چون آتش شهوت سر برکند و باهم رنج و کشته اند که بعد گریه هم نشوند ناچار کار بحرام
کشند و اولاد مجهول النسب پدید آید و ترکه بنا مستحقان رسد و نزول رحمت که باتفاق و ائتلاف منوط است
مسدود شود و خیر و برکت آدمی زوال یابد و علی هذا القیاس بسیار فوائد است که شما فهمیده اید این حکایت برای
آن آوردم که درین زمان وقوع این هر دو امر بسیار بسیار است مردمان در تحصیل علم دین کوتاهی میکنند بلکه
بالکل نمیخوانند و زن و شو سازندار ندا گر در هزار یکی را باشد باشد ورنه خیریست بر دران دینی را باید که
خوشنودی خود را باز خرند تا مسخرهٔ شیطان شده چنان نشوند که بصورت انسان و بسیرت خر ند
نور ۴۰ ـ بر مقابر انبیا و اولیا و علما و فضلا و صلحا و شهدا چون برای زیارت رود باید که با وضو باشد
و با ادب حاضر شود و ادای بندگانی بجا آرد یعنی چنانکه در حالت زندگی ایشان حاضر شدی همچنین درینحالت حاضر
آید و فاتحه خوانده بوسیلهٔ ایشان دعای مطلب کند تا بمطلوب رسد نور ۴۱ ـ فقیر را یادست در اوائل محرم الحرام
سنه ۱۳۲۲ هجری بمقام کانپور شخصی را بعین توجه جدی و مرشدی حضرت سید شاه آل رسول احمدی رحمة الله علیه
سکیر الله خصم شد بیهوشی بر و طاری گشت گاهی گریه و گاهی خنده میکرد بر رخ شیخ هر وقت و بر آن
تا افاقه پیش نظر ایش بوده او را تسکین میداد و بزرگی دیگر مسمی سید علیشاه مرحوم قادری فتحپوری نیز درین
باب توجه میداشت و همت مصروف میکرد بوجه کمال محبت و اتحادی که فیمابین خود ها داشتند و از کاملین
وقت بود نبیرهٔ حضرت شیخ جمال اولیا قدس سره الله تعالی بجنة الفردوس جای دهاد چونکه بر اولیا
اخفای حال و کرامات خود واجب است حتی الامکان اظهار نکنند الا ماشاء الله که مجبور شوند بخلاف انبیا
که بر ایشان دعوت نبوت و اظهار معجزات لازم است بخیال این مسئله نقل قصه اش بحیات او مناسب
نبود حالا که ازین جهان رحلت کرد مانعی نماند لهذا بغرض افاده دیگران از چگونگی انمقام چیزی می نویسیم

چون این برادر را سیر الی الله ختم و سیر فی الله شروع شد کیفیت اختتام انمقام پرسیدم که چگونه است
شما را چه معلوم شد و حالت چیست گفت چگونه اظهار کنم گفتم به تمثیلات گفت هیچ تمثیل مطابق نمیشود
گفتم هر قدر که شود گفت حالا حال ما سوی نزدم چنین است که کسی را اتفاقا چیزی ضروری از ذهن فراموش
شد که صورتش بلوح خیال و خزانهٔ حافظه هم منتقش نماند هر چند غور سکند بیاد نمی آید همین نهج جمله موجودات
معه وجود خود از شعورم بدر رفته است و هر سو و هر جانب یک نفی بسیط محیط و بسیط که جمله اشیا دران فانی
و مستهلک اند حتی که در لوح دماغم چیزی نیست و مثل خواب هم حالت نیست که واقعه خواب بعد بیداری
صرف از نظر غائب باشد و در ذهن باقی اینجا نه در نظر و نه در ذهن چیزی نیست صرف ذات احد بیچون و بیچگون
بیکم و بیکیف موجود است و محبت آنذات بر دل بوجه کمال مستولیست چنانکه کسی را بطعام تشنه
را بآب و عاشق را بمعشوق نسبتی و تعلقی شدید میباشد که بغیر او نمی پردازد و همچنان کیفیت من پیدا است
باین سبب گاهی گریه و گاهی خنده می آید و عجب لذتی و جدانی است که دل من داند و هر لمحه و هر آن
رو به ترقی می نهد چنانکه تشنه آب را جوید و نیابد حالت آنوقت تصور باید کرد یا آب یابد و هنوز نوشیده
نباشد حالت آنوقت در ذهن باید داشت که چگونه از دیدن آب خوشحال خواهد بود و سوای آب
این زمان چیزی نگراید و توجه نکند و دیگر تمثیل آنست که عاشق مهجور سنوالی را دفعةً بلا کد وصل میسر آید
حالت عاشق آنوقت چگونه خواهد بود غور باید کرد غرضکه در عجب استغراق و تحیر افتاده ام که بیان کردن نتوانم
را التصدق آن ذات بحت کنم و خویشتن را فنا سازم بهر حال دیوانه وار کیفیت دارم زیاده ازین
حال کیفیت و جدانی چه گویم قابل نیست که بقال آرم و شروع ریاضت این راه آن شخص را اوایل
محرم سنه ۱۲۶۶ هجری بود و آگاهی اوائل محرم سنه ۱۲۶۲ ھ نصیب شد بعده تا آخر عمر در سیر فی الله میماند
بماه محرم الحرام سنه ۱۲۶۷ ھ بعالم قدس شتافت الله تعالی بیامرزد و بمرتبه اعلی رساند بس بزرگ
و نیکبخت بود و با فقیر محبت بسیار کردی و همیشه عند الملاقات همین قسم تذکرها بمیان آوردی حالتش

بعد جلتش مجملا اظهار کردم اگر زنده بودی اینقدر هم نگفتی که اخفا ضرور است ورنه بر باد میرود سه
دانه چون اندر زمین پنهان شود * لائق سرسبزی بستان شود نور ۳۴ - خوب یاد دارم که در اوائل
ریاضات شیخ ما فرمودند هر وارد غیبی که در اشغال وارد شود بجز من بکسی بگو تا زائل نشود در روزی
یاد دارم که حالتی در شغل اسم ذات پیدا شده که از خود خبر نماند از صبح تا ظهر اینحالت باند عرض
نمودم فرمودند خوب نسبت این راهیان میگویند روزی وسوسه شیطانی روی داد که تفصیلش حالا یاد
بعرض اقدس رسانیدم فرمودند این از اندفاع شیطان موسوم بود لهاذا است بکسی مگو تا باز نیاید همچنان شد
که باز آن وسوسه گاهی نیامد جمله توجهات بحمد الله تعالی به برکت حضرت شیخ رضی الله تعالی عنه اندفاع یافت
نور ۳۵ - عقبات راه سلوک دوازده هست که سالک را مانع وسد راه میباشد اول عقبه
شرک و کفر تا آنکه اسلام نیارد و شرک نگذارد بدولت عرفان رسیدن محال است وعلاج این عقبه
بدست خود است یعنی قبول اسلام و ترک کفر و شرک ۲ - عقبه معصیت تا آنکه از معصیت اجتناب نگیرد
و طاعت نه پذیرد از این نعمت بی بهره ماند و علاج این عقبه توبه نصوح است ۳ - عدم بیعت بر دست
شیخی کامل و مکمل مرید نشود دولت معرفت نصیب نشود و علاج این عقبه به اختیار سالک است یعنی مرید
شدن ۴ - عقبه والدین اند که شفقت ایشان مانع از محنت و مجاهده این راه شود و علاج این عقبه
آنست که ایشان را هم راضی دارد و بحیله ممکن باشد خفیه بمجاهده پردازد ۵ - عقبه عدم اطمینان معیشت
که اگر اطمینان قوت لایموت نیست قلب چگونه مطمئن و یکسو شده متوجه بطرف اکتساب باطنی خواهد شد
ع پراگنده روزی پراگنده دل - علاج این عقبه آنست که اول هنری بیاموزد که از آن بوجه
حلال بقدر کفایت قوت بدست آورده باشد یا حیله دیگر اختیار کند که ازین تهلکه نجات یابد ۶ -
عقبه محبت دنیا مثل حب جاه و مال و زن و فرزند که در غم و تیمار اینها چنان فانی و مستغرق باشد که
از چیزی خبر ندارد و علاج این عقبه آنست که از حصول مرتبت و جاه و مال دنیاوی بجز قوت لایموت

اغماض عین کند و از تیمارداری و خبرگیری زن و فرزند بانیطور خود را مخلصی دهد که دست با کار و دل
با یار دارد یعنی اول متوجه بخدا ماند و از جوارح به خبرگیری ایشان متوجه شود ۷ - عقبهٔ شهوت که غلبهٔ آن
در جوانی چنان میشود که طرف دیگر رجوع دست نمیدهد علاج این عقبه آنست که اگر تواند نکاح کند ورنه
کثرت صیام و قلت طعام اختیار نماید ۸ - عقبهٔ مجاهدهٔ بیقاعده که بخودرائی و خودپسندی مجاهدات
اوائل را در اواخر و اواخر را در اوائل و صبح بشام و شام بصبح بلا تعلیم شیخ نمودن گیرد ازین مجاهدات
هیچ اثری مرتب نشود و علاج این عقبه آنست که هرچه شیخ فرماید همان عمل کند و برای خودکامی
نزند چراکه شیخ نباض طبیعت مریدان باشند هرگز هرگز معالجه بیقاعده و بیفائده نخواهند کرد ۹ -
عقبهٔ رجوع خلق که چون بنده بریاضت و عبادت معروف میشود خلق او را ولی دانسته جمع می آیند و اوقات
او را پریشان میکنند و این در صحبت آنها افتاده برباد و خراب میشود علاج این عقبه آنست که تصور کند
که من پیشتر ازین چه بودم که هیچکس التفات بمن نمیکرد اکنون بسبب النفس جز این طاعت و عبادت نیست هیچ
باید که عبادت و طاعت بجهد بلیغ نمایم و برگرد آمدن ایشان نگردم ۱۰ - عقبهٔ عجب و پندار و نخوت که از عبادت
برخیزد و علاج این عقبه آنست که تصور کند که پیشتر ازین مشت خاک بودم یا قطرهٔ آب نا پاک بلکه هیچ نبودم اکنون
عبادت و طاعت مرا این رتبهٔ عالی بخشید پس مناسب آنست که در ترقی طاعت و عبادت کوشم و شکر این نعمت
موهبت بجا آورم نه آنکه خلاف آن نخوت و پندار کنم که موجب هلاک من است ۱۱ - عقبهٔ کشف و کرامات
که چون سالک بمقام ملکوت ترقی میکند درین مقام کشف او را روی نماید و کرامت از وی صادر شود و این
بیچاره داند که کامل شدم و آینده از جملهٔ مجاهدات خود را معطل و برکران دارد و نداند که هنوز دهلی دور است
تا در ولایت هم نرسیده است ولایت کجا علاج این عقبه آنست که تصور کند که اینحالت عارضی است
که بسبب مشاهدهٔ ملکوت حاصل شده است و ملک ملکوت اصل مقصود نیست باید که بمراد حقیقی متوجه شوم
و پیشتر روم و همچو طفلان درین تماشا باز نه ایستم ۱۲ - عقبهٔ ابلیس لعین و این سخت ترین عقبات است

بلکہ لب لباب وخلاصہ جملہ عقبات ہمین یک عقبہ ست کہ در طرفۃ العین سالک را از عروج بقعر جہنم میرساند وازاوج قرب بحضیض بعدمی اندازد والعیاذ باللہ تعالےٰ علاج این عقبہ جزین نیست کہ از پیران عظام خویش امداد خواہد وبحول وقوت خدا تعالی جل شانہ پناہ برد

نور ۴۴ ـ اگر کسے ذکر بسیار کند وآن احوالیکہ صوفیہ را باشد پیدا نیاید باید کہ نفور نگردد کہ سعادت بران موقوف نیست کہ چون دل بنور ذکر آراستہ گشت کمال سعادت را مہیا شد وہرچہ درین جہان پیدا نیاید بعد از مرگ پیدا آید باید کہ ہمیشہ ملازم با مراقبہ دل را با حق تعالی دارد وہیچ غافل نباشد کہ ذکر بر دوام کلید عجائب ملکوت حضرت الٰہی است

نور ۴۵ ـ (سوال) آن کدام نماز وتلاوت است کہ از افضل ذکر وشغل است وبرابر ذکر وشغل تصفیہ قلب می بخشد (جواب) آن نماز وتلاوت بحضور قلب است اگر ہر دو بحضور قلب ادا شد ہیچ حاجت کدامی ذکر وشغل نماند صرف بنا بر تصفیہ ہمین نماز وتلاوت کافیست ولبغیر حضور قلب ذکر وشغل ہم چیزے نیست ونہ منتج کدام نتیجہ

نور ۴۶ ـ اعلم ان فی الجسم مقامات کلہا محل لضربات الذکر وکشف الحقائق والدقائق والاسرار موقوف علیہا اولہا القلب الصنوبری وہو مضغۃ لحم فی الجانب الایسر تحت الثدی الایسر وہو اصل مرکب الروح وثانیہا القلب المدوری وہو الدماغ وثالثہا النیلوفری وہی السرۃ فاکثر ما یبدء الذکر من السرۃ ویعرج منہا الی الدماغ ثم ینزل الی القلب اعنی یضرب بہ علیہ فیقع الکشف حقائق الاشیاء من الملک والملکوت والجبروت واللاہوت وہذا ہو عین النتیجۃ

نور ۴۷ ـ ذکر وشغل ومراقبہ از ذکر فعل لسانی مراد ست واز شغل فعل قلبی ومراقبہ تصور چیزی کردن ست وخیال بآن بستن

نور ۴۸ ـ در برخی از آداب سالک ز آداب اول) تا تواند از خدا بجز خدا طلب نکند ع کہ حیف باشد از و غیر او تمنائی ـ چون خدا مر بندہ را باشد ہمہ خلائق از ان بندہ شوند من لہ المولی فلہ الکل ۲ ـ ہر کلام کہ کند با ادب کند کلام بی ادبی بر زبان نیارد کہ ایمان ہمین ادب ست با خدا ومحبوبان خدا ۳ ـ نفس خود را از ظہور آثار نعمت

الهی باختفا گیرد — یعنی هر مرتبه از مراتب قرب الهی خواه قرب نوافل باشد یا از قرب فرائض منکتم ماند و با سرار ان بصورة لا یعلم بگذرد ۴ — چنانکه حق تعالی را بالذات مطلع احوال ظاهر و باطن خود میداند و پیغمبر صلی الله تعالے علیه وسلم را نیز بعطای الهی همچنان پندارد تا هیچ کاری و سخنی بمخالفت خدا و رسول جل جلاله و صلی الله تعالی علیه وسلم صورت نه بندد بلکه شیخ را که پرتو عنایت خدا و نائب حضرت انبیاست هم دانای بینای احوال خود انگارد و مخالفت شیخ نیز که عین مخالفت خدا و رسول ست بوجود نیاید خلاصه آنکه این مراقبه حیا انگیزد و انحیا خیر کله ۵ — متابعت نبوی را صلوات الله وسلامه علیه در عبادات و عادات و افعال و اقوال هر چه تمام تر بر خود لازم گیرد و در بجا آوردن آن جهد بلیغ نماید که درجه محبوبی همه سالک این سلسله آویخته ست باتباع حضرت رسالت علیه افضل الصلوٰة والتحیة چون سادات و مشایخ و علماء سنت را وارثان نبی دانسته به تعظیم و احترام آنها کوشد و ز نهار به هیچ وجه و به هیچ حالت به تحقیر درین معنی از خود راضی نباشد ۷ — شیخ خود را افضل از همه شیوخ زمان در حق خود پندارد و حکم او را در حق خود از جهت تبلیغ حکم نبی صلی الله تعالے علیه وسلم شمارد و هیچ قول و فعل او را صنعت و حقیر نه انگارد آنچه بفهم ناقص خود نیاید او را در سلک متشابهات منسلک دارد ۸ — مسترشد را باید که اختیار خود بجز مرشد نه سپرد و پیش او کالمیت فی ید الغسال باشد و هیچ فعلی ظاهر و باطن بے حکم مرشد بجا نیارد بلکه خوردن و آشامیدن و سائر حرکات و سکنات ظاهریه و باطنیه همه موقوف بر اذن و حکم شیخ دارد و در هر کاری بهر قدر که اجازت یافته ست زیادت نقصان دران اصلا نکند زیرا که مرشدان نباض المریدین مسترشدان میباشند که اخلاط خطرات و وساوس نفضاج و اسهال و اخراج در دست تدبیر ایشانست ایشان را ید الله فوق ایدیهم بجان و دل بالیقین داند ۹ — هر چند جوش باطن از غلبه ورود تجلیات که بیرون از وهم و فهم باشد سر بر زند حد مرتبه خود نگهدارد و با بزرگان همسری

که بیم هلاکست بلکه در حق او بهتر النسب که خود را کمتر از همه مخلوقات حتی که اذل و ارذل
از سگ و خوک پندارد و این مرتبه کمال انسانی ست بجز امداد الهی حاصل نتوان کرد پیغمبر ما صلی الله تعالی
علیه و سلم با وجود سلطنت عظمی و خلافت کبری و خطاب لولاک ما خلقت الدنیا مناجات فرمودی که
اللهم احینی مسکینا و امتنی مسکینا و احشرنی فی زمرة المساکین ازینجا معلوم باید کرد که عجز را مرتبه چه
قدر بلند ست بالجمله در همه امور و همه اوقات خود را بخدا باید سپرد و هیچگاه مدعوی و عجب پیش نیاید خود را
از اغوای نفس باشد با تقویت دل و روح ۱۰ - بظاهر با خلق باشد و بباطن از ایشان گریزان و
با حق نگران ۱۱ - خلوت از خلق و عزلت از خود کند یعنی از خلق تنهائی گزیند و از خود بیزار بهر طرف سائر
از تسلط حواس عشره جمع تواند نمود و انهمه تدابیر برای حصول جمعیت و دفع انتشارست و وصول الی الله
رذائل و سزاوار ۱۲ - در تقلیل غذا و شراب و کلام و خواب هر چند که تواند کوشد که در وی فوائد بسیار
مندرج ست بزرگان سلف قدس الله اسرارهم مدتهای اکل و شرب بسر می بردند بحدیکه از نور باطن
و قوت روح بکمال ملائک رسیده اصلا احتیاج اکل و شرب نمی داشتند آخر الامر از بهر پاس سنت و
و اظهار عجز عبودیت قدری قلیل غذا اختیار نموده اند این دوازده اداب سلوک که مجملاً رقم پذیر گشته
سالک را کافی ست بیشتر به ارشاد مرشد کار کند که بمنزل مقصود رسد و انهمه با صحبت مرشد
با حسن ادب و رسوخ عقیدت انفع و افضل ست زیرا که حضور مرشد هزار عقبه و صد هزار حائل یک
مجلس برطرف کند نور ۹ ۴ - فناست تا که حاصل نکنی اصلا درین راه بهره یاب نشدی
(فنای اول) فی الشیخ یعنی به تصور مرشد خود را چنان فراموش سازد که نفس خویش را عین مرشد بفهمد و جمله
حرکات و سکنات که از جوارح ظاهر آید داند که این جوارح شیخ ست و سکون و حرکت اینها افعال
مرشد و به اختیار مرشد ست و خود را در همه اطوار یکسر موجود نداند نه حقیقتاً نه تصوراً نه فرضاً
(۲ - فنای) فی الرسول ست مضمون سابق را از حضرت پیغمبر پندارد و اصلا وجود خود را بوهم و گمان

بیار و فنا از فنای اوّل حاصل شود زیرا که او در شیخ فانی شد و شیخ در ذات پاک
رسول الله صلی الله تعالی علیه وسلم فانی ست پس فنا فی الرسول به آسانی میسر آید
(۳) فنای فی الله و این فنا چون انتها یا بد ابتدای بقا بدست آید چون این فنا جنید
را حاصل شد فرمود چهل سال هست که من بجد الکلام میکنم و خلق پندارد که با ما تکلم است
و همین طور اقوال بسیار از بزرگان منقول هست بعد حصول این فنا سالک موحد بالذات میشود
که شرک وجود نیز باقی نمی ماند نور ۵۰ - قلوب العارفین فی حکم المساجد کما قال مولینا
الرومی ؂ ابلهان تعظیم مسجد میکنند * در جفای اهل دل جد میکنند * مسجد
کاندر درون اولیاست * سجده گاه این هست کانجا هم خداست نور ۵۱ - از
عادات شیخ مابدولت رضی الله تعالی عنه که شب جمعه و یوم جمعه سوره کهف بیکبار
قرءة میفرمودند حسب حدیث نبوی صلی الله تعالی علیه وسلم و بعد عشا قبل از آرام
فرمایند مسبحات استر یعنی سوره حدید و حشر و صف و جمعه و تغابن و اعلی بعضی سوره الم
سجده و سوره ملک و بنی اسرائیل و زمر میخواندند و اکثر اوراد ماثوره منزل هفتم یوم
پنجشنبه حصن حصین مندرج اند قرءة میکردند خصوص سبحان الله و بحمده بسیار میخواندند
و صبح جمعه در رکعت اولی سوره الم السجده و در ثانیه میخواندند و اکثر اوقات در اولین
رکعت وتر بعد فاتحه سوره اعلی و در ثانیه سورة کافرون و در ثالثه سوره اخلاص میخواندند
و بعد وتر دو رکعت نفل ادا میفرمودند در رکعت اوّل سورة اذا زلزلت الارض و در
ثانیه کافرون و بوقت خفتن شب سورة فاتحه و سوره اخلاص خواندن معمول بود
که خوانده بر خود دم فرموده بخواب مشغول می شدند باز کلام نمیفرمودند تا آنکه وقت تهجد
بیدار می شدند نور ۵۲ - در زمان ۱۲۶۷ھ بماه ربیع الاول شب هفتدهم ماه مذکور بیعت

فراغ فاتحه مرشد اعلی سیدنا آل احمد عرف اچهی میان صاحب رضی الله تعالی عنه جناب
حضرت جدی و مرشدی سید شاه آل رسول احمدی رضی الله تعالی عنه فقیر را که دران زمان
دوازده ساله بود همراه خود بمقام سجاده آوردند و بر مسند طریقت حکم جلوس بصورت مربع
فرمودند چنانچه حسب الحکم نشستم و خود بدولت دو زانو و بر دیم جلوس فرموده یک روپیه
بطور نذر پیشکش نموده فرمودند که مبارکباد دران زمان رمز این فعل بسبب صغر سنی خود نفهمیدم
روپیه را در کمربند نهاده برای استراحت در دالان کلان آمدم و بمعیت مادر رضاعی خویش
خسپیدم صبح چون برخاستم روپیه را نیافتم بجده ماجده خویش عرض ساختم که دوشب
حضرت جدی و مرشدی مرا یک روپیه بمکان سجاده نذر کرده بودند و جمله حال بعینه گوش گذار
جده خود کردم جناب العالیه بر مادر رضاعیم عتاب فرمودند و حکم تلاش دادند هر چند تلاش کرده شد بدست
نیامد زان بعد حضور اقدس بعد هر دو بیست سال یا زائد از ان روزی به تنهائی وصیت فرمودند
که اگر نزد من مردمان متوسلان خاندان بتکلف سند نشینی شوند ابا و تحاشی ناکرده قبول باید
کرد بکرات و مرات این وصیت اعاده فرمودند چنانچه همان طور بظهور آمد و بعینه وقوع شد و از
گم شدن نذر مذکور چنان بظهور پیوست که مال دنیا بدست آید زود برود باقی نماند و گاهی
نوبت جمع اموال میسر نیاید نه حاجت جمع اموال افتد اللهم احفظنا من الدنیا و ما فیها بمنه و کماله کرمه

لمعه خامسه در مسائل فقهیه

نور اوّل بر خبر واحد یقین ندارد اگرچه عادل باشد که شرع در شهادت کم از دو عادل نمی پذیرد
و اینمعنی باختلاف احوال مخبر مختلف نشود مثلاً اگر یکی از اولیاء الله گواهی دهد که زید را بر عمر چندین
وام است قاضی را روا نیست که بمجرد شهادتش فیصل کند اگرچه بر صدق آن وی دل مطمئن است
حکایتی مناسب اینمعنی گویم روزی امیر المومنین عثمان بن عفان رضی الله تعالی عنه پیش امیر المومنین

حضرت سیدنا صدیق اکبر رضی اللہ تعالی عنہ عرضه داشت که قصور حکم بن عاص را از درگاه سرور عالم
صلی اللہ تعالی علیه وسلم معاف کرانده بودم اکنون میخواهم که او را اجازت آمدن مدینه عطا شود صدیق
اکبر رضی اللہ تعالی عنه فرمود بر عدالت و صدق شما اطمینان واثق ست اما بقاعده شرع گواهی دیگر
باید عثمان غنی این عذر صحیح شنیده خاموش ماند چون دور خلافت امیر المومنین عمر فاروق اعظم
رضی اللہ تعالی عنه رسید آنگاه باز این سخن بجناب فاروق عرضه داشتند و همان جواب یافتند چون
چون نوبت خلافت خود رسید حکم را طلبیده اجازت آمدن شهر دادند که او شان را بوجه آنکه خود از
حضور سرور عالم صلی اللہ تعالی علیه وسلم حکم معافی گرفته بودند علم الیقین بود و هیچ حاجت شهود
نبود فافهم العاقل تکفیه الاشارة **نور ۲** - فاسق معلن را ابتدا بسلام مکن و با او منشین و سخن
مگوی و قرابت مجوی و او را از خود دور دار اگرچه فرزند تو باشد که حکم چنین ست و سزایش همین حیف که
روزانه در وتر و نخلع و نترک من یفجرک میخوانی و عمل نمیکنی یا هر روز پیش مالک خود دروغ گفتن
را سهل میدانی ای برادر اگر عمل کنی از کذب و رهی ورنه چه بلا بیباک و گمرهی دیگران با همسران
خود دروغ گویند و تو با خدای خود ع ببین تفاوت ره از کجاست تا بکجا - اما کار بقدرتست اگر قدرت
ترک نمییابی به نصیحت پیش آ و هرچه توانی طعن برروی او شان کن و اگر اینهم مقدور نیست از دل
ترک ایشان کن و خلع ساز که ادون مراتب ایمان ست **نور ۳** - وقت وضو دهن و بینی
را خوب صاف و پاک و پنجگانه مسواک کنند که چرک و بوی بد دور گردد که خود سنت ست که ملائکه ارواح
با دهن پاکیزه انس گیرند ورنه هم ایشان و هم بنی نوع انسان همه را باعث ایذا و نفرت **نور ۴** -
بخانه کسی داخل مشو تا آنکه اول سلام بر اهل آن گوئی و اذن آمدن جوئی و اگر خانه خود هم باشد در ان
هم بطوریکه اندرون خانه از مقیمان و سکنا در فی الجمله مطلع شوند اینقدر هم کافیست درین حکم حکمتهای
بسیار و فواید بیشمارست چه دانی که با مقیمان بکدام حال و کیفیت اند مثلا می سزد که اینوقت کسی حضرو

بغسل ست یا همچنان بحجاب و فارغ نشسته الی غیر ذلک هم در قرآن شریف آمده است یا ایها الذین
آمنوا لا تدخلوا بیوتا غیر بیوتکم حتی تستانسوا و تسلموا علی اهلها ذلکم خیر لکم لعلکم تذکرون نور ۵ -
ابوین و استاد و پیر را بنام ایشان ندا نکند که بی ادبی ست همچنین زوجه مر زوج خود را و همچنین مرد
مر زوجه را هم نشاید زوجه را بنام ندا کردن که خلاف حیا دانند و همچو امور از اتباع رسم و عرف توان
گذشت نور ۶ - مزاح فضول و بیهوده و لغو و بیفائده مکن خصوص مزاحیکه دران کذب و بهتان
و آزار کسی یا فحش یافته شود که حرام ست اما مزاح مباح که از جمله محذورات شرعیه پاک و منزه باشد اگر گاه
گاه بهر تطییب خاطر دوست و نشاط طبع خویش کند مضائقه ندارد عادت نکند که بطالت باشد و
برد نور ۷ - بدانکه خنده سه قسم ست تبسم ضحک قهقهه تبسم آنکه نه دیگری آواز شنود نه خود
صرف حرکتی خفیف بلبها رسد و شاید که از هم بگشایند و دندان سپید شوند ضحک آنکه آواز او همین خود
بشنود نه دیگری و قهقهه آنکه آوازش چه نفس صاحب قهقهه و چه دیگران همه بشنوند حتی که باشند که جا هم
پس تبسم جائز و مسنون ست و قهقهه مکروه و غفلت و کثرت ضحک دل میراند چنانکه در حدیث ست
کثرة الضحک تمیت القلب نور ۸ - هرچه از قرآن حفظ کنی یاد داری ورنه هیچ جزا نیابی خیر
فراموش کردن قرآن گناه عظیم ست نور ۹ - بدانکه سجده دو قسم ست یکی سجده عبادت و دوم سجده
تحیت یعنی سجده تعظیم و تکریم که برای عظمت و جلالت کسی بقصد عبادت او کنند چنانکه برادران یوسف
و والده یوسف علیه الصلوة والسلام کرده بودند سجده ملائکه به آدم علیه و علیهم السلام هم ازین قسم
بود حالا اینهم در شریعت غرای محمدی صلی الله تعالی علیه وسلم حرام شده ست اما کفر نیست که کفر صریح
شریعت مباح نتوان شد همچنین طواف چیزی سوای بیت الله شریف حرام ست مگر آنکه اضطرارا یا بحالت
بیهوشی واقع شود یعنی کسی را از کثرت شوق لقای عند التلاقی حالتی طاری شود که عقل زائل گردد
و آنگاه سجده تحیت یا طواف کرد بجای آرد بوجه عدم اختیار مواخذ نباشد مثل افعال مجانین

که سلطان دیگر خراج از خراب - و اگر کسی بجبر بر طواف غیر کعبه دارد نیت طواف نکند که انما الاعمال بالنیات
نور ۱۰ - قرآن شریف در مجمع آهسته بخوان بالخصوص آن وقت که سامعین متوجه نشوند و از آیهٔ شریفه
و اذا قرئ القرآن فاستمعوا له وانصتوا لعلکم تفلحون واقف نباشند یا غافل شوند یا دیده و دانسته
غفلت اختیار کرده باشند یا در کلام دنیاوی محو و مستغرق شوند بصورت سامع و تالی هر دو گنهگار
شوند اما بغرض تعلیم و تعلم قرآن و حفظ آن مر صبیان را در مکتب بجهر خواندن مضائقه نیست در تلاوت هم
حتی الوسع احتیاط شاید جائیکه تنها و دور از نشستگاه - اولئک کالانعام بل هم اضل باشد نشسته
تلاوت با ادب تمام بجا آرد نور ۱۱ - مدح و ستایش مشرک و کافر و کافره و فاسق معلن و معلنه و
امثال ایشان نکنند چنانکه عادت جهلهٔ بیباک ست که سماع حرام می شنوند و میگویند که چه خوب سماع شنیدیم
و مغنیه چه قیامت خوش گلو بود و خوش می سرود و بعضی بیجا کلمات تعظیمی باریتعالی مثل سبحان الله
و غیره هم میگنند که بحد کفر میرسد و همچنین امرای ظالم و فاسق را بالفاظی بلند مدح و دعا مینمایند که قریب
بکفر میرسد باید که ازین حرکت شنیع توبه کنند که حرام ست بلکه معاذ الله هم کفر دارد بلکه هجو اینچنین
ناهنجاران باید کرد و ملامت بقدر قدرت بر روی ایشان کردن تا مگر پشیمان شوند اگر بر رو قدرت ندارند
بغیبت کنند اگر این هم ممکن نشود در دل کنند که این ادون مراتب ست ورنه در زمرهٔ ایشان شمار
و محشور خواهند شد معاذ الله من ذلک نور ۱۲ - نسب خود را مپوش و بالنسب دیگر خود را منسوب
مکن که از اشد ممنوعات ست نور ۱۳ - با هیچ زن خلوت منشین که شیطان دشمن سخت در پی آزار
شما و اتراد تهلکه اندازد و مرتکب گناه کبیره گرداند روزی ابلیس ملعون با موسی علیه السلام گفت در
حق من دعا کنید که خداوند تعالی مرا بیامرزد و از خطای من درگذرد موسی علیه السلام
متوجه باریتعالی شده عرض کردند حکم شد این ملعون را بگوئید که حالا قبر آدم علیه السلام را
سجده کند چون این حکم باریتعالی ابلیس ملعون از موسی علیه السلام شنید با نخوت

جبلی خویش ابا کرد و گفت ای موسیٰ چون آدم را سجده نکردم گورش را چسان خواهم کرد گر شمارا برین حق ثابت شد گوسن از شومی طالع خویش محروم ماندم لهذا سه امر میگویم ازین اتیان خود را خبردار کنید در سه اوقات مرا یاد دارند یکی آنکه مرد اجنبی وزن اجنبیه باهم درخلوت باشند دوم بوقت غضب سوم هنگام قتال باکفار چسان زن و فرزند و اقربا یاد دهم که ببقرار شده رو بفرار می آرند و بوقت غضب عقل را زائل میکنیم پدر را از پسر از پدر جدا مینمایم حتی که نوبت بقتال میرسانم و درخلوت اجنبی اجنبیه چنان غالب می شوم که خلاصی ازین دشواری شود کم کسی باشد که درین حال برزنا نیارم یا نزدیک بدان نکنم نور ۱۴- مرمسلم را کافر گفتن از قتل کردن او هم بدترست چرا که در شرع شریف برین قول وعید سخت تر آمده ست کقوله صلی اللہ تعالی علیه وسلم الا باء به احدهما همچنان لعن مسلم نیز از کبائرست العیاذ باللہ تعالیٰ نور ۱۵- درمیان دو زن خود عدل کن ورنه بیش ازیکے زن دیگر مخواه که حکم نص چنین ست نور ۱۶- حرام خدا را حلال ندانی ورنه مبتلا به بلا مکفر خواهی شد که هرچه حرمتش ضروری ست حلال دانستنش کفر جلی ست گناه را حرام دانسته ارتکاب کردن گناه و حلال دانسته کردن وبال گناه که بکفر میکشد چنانکه دانستی نور ۱۷- شهادت رست را کتمان نمودن گناه دل ست و شهادت دروغ با کفر و بت پرستی هم پهلو و متصل قال تعالیٰ لا تکتموا الشهادت و من یکتمها فانه آثم قلبه و قال تعالیٰ فاجتنبوا الاوثان و اجتنبوا قول الزور حنفاء للہ نور ۱۸- وجوب ادای شهادت پیش قاضی مسلم عادل ست والالا نور ۱۹- بر نابالغان و غیر مکلفان گناه نوشته نمی شود و آنچه

که از ایشان بسبب غفلت و چشم پوشی ولی ایشان خواه با جازت او سرزنند
هم بر ولی ایشان نوشته شود مثلاً اگر ولی طفل صغیر را از شرب خمر منع نکند یا خود
نوشاند درینصورت گناه خمر نوشی بر ولی ست نه بر صغیر و غیر مکلف
پس لحاظ این مسئله باید داشت که این زمان بوجه بیعلمی اکثر چنین میشود
می دانند که ایشان خورد سال اند و معاف اند هرچه خواهند کنند بالغ نباید
شد بلکه خود والیان از خوردان خود گناه می کنانند مثلاً در مجمع رقص و سرود
طفلان را مانع نمیشوند بلکه برغبت داخل میکنند و می دانند که بر ایشان گناه نیست
پس چرا تنبیه باید کرد- اے بی علمان اگرچه این امر صحیح ست که ایشان گناهگار
نخواهند شد مگر بر شما از کجا معافی آمد که شما هم گناهگار نخواهید شد نور ۲۰-
پرورش اولاد بر پدر تا بلوغ فرض ست و من بعد بر و احسان نور ۲۱-
شریعت مطهره زن را که سرتا بقدم عورت مستوره ست حکم به پرده فرموده
و آن دو قسم ست یکی حجاب و دیگر ستر حجاب آنست که خانه نشیند و بالکلیه
از نظر نامحرم دور ماند و ستر آنکه جز دائره رخ و هر دو کف دست همه بدن را بجامه
کثیف پوشد که سر موئے از بدن عورت ظاهر نباشد نه بے پرده و نه از زیر جامه
تنگ و باریک اول که حجاب ست بر اهلبیت نبوت علی سیدهم و علیهم الصلوٰة والتحیة
فرض بوده بر سائر زنان مومنان مستحب و دیگر که ستر ست بر همه مومنان حرائر فرض ست
حالا علمای شریعت که حکیمان امت و حاکمان شریعت اند بوجه فساد زمان حجاب بر جمله
حرائر لازم گرفته اند و چه خوش رسمی ست در شرفا و اهل عزت دیار ما که خانه را به
زنان زندان و بحجاب بیرون آمدن ندهند اگر نباشد با آن بدعتی شنیعه که در لباس و ستر نهاده اند

واز فرض بجرام افتاده وطاعت وغیرت مرد و را برباد داده که بر زنان وپسران عم وعمه وخال وخاله
وبرادران شوهر وشوهران خواهر وغیرهم نامحرمان پرده نکنند وپیش ایشان نه همین بیحجاب
بلکه بی ستر محض می آیند جامه تنگ و باریک بر بر دارند که پشت وشکم وگلو وسر نمایان باشد بلکه از
برهنگی سر وچند انگشت شکم وهر دو ساق وساعد وبازو وگلو چسانی نگیرند این مواضع اکثر اوقات برهنه
محض بیباشند و پشت اگر برهنه ندارند اما باریکی جامه اورا بی پرده مینمایند فانا لله وانا الیه راجعون حقا که
زنان حجابان وحاشکان ازین نساء شرفاء نیک تر حالت باشند که اگر چند از خانه بیرون آینده در بازار راه روند
اما جامه آنها کثیف وصفیق باشد وهمه اعضای عورت بخوب تر وجهی مستور ومحجوب است مگر وغلاله آنها چنان
تنگ ست که سر پشت وشکم نمایان باشد نه زیر جامه آنها چندان وسیع که پائچه بر دارند وساق نمایند نه
چندان تنگ که با بدن ملصق باشد وکیفیت جسم از فربهی ولاغری وغیره وانماید وخوشتر ازینها رسم زنان عرب ست
آنانکه اهل بیت عز و وقار اند همچو جان در تن ودل در بدن مخفی از انظار اند وآنانکه بیرون می آیند برقع دوختها
و موزه ها می پوشند که از سر تا کف دست وقدم هیچ عضو ظاهر نباشد فلله درهن وعلی الله اجرهن نسئال الله
التوفیق والعفو والعافیة نمبر ۳۲ - زن را باید که آواز هم به اجنبی نشنواند که عورت را موسته وصوت
هم عورت اند فی زمانه زنان هند با نامحرمان کلام میکنند وباکی ندارند وپیش مرد نابینا بخیال
آنکه نابینا ست بی تکلف آیند گیرم که مرد نابینا ست چه زن هم کور است و مرد را دیدن زنان اجنبیه
نباید همچنین زن را دیدن مرد بیگانه هر دو درین حکم مساوی اند علی هذا القیاس حکم آواز ست
چنانکه صورت را پوشیدن حکم ست همچنین آواز را از اجنبی نگاهداشتن باید اگر مرد نابینا
باشند آنگاه لحاظ کلام باید کرد که با نامحرم نابینا متکلم نشود نمبر ۳۳ - زن مسلمه
را از کتابیه ومجوسیه ومشرکه هم مثل مردان پرده کردن حکم ست چنانکه در در مختار
وغیره کتب فقهیه مصرح ست همچنین از زنان فاسقه فاجره معلنه پرده باید کرد تا از اثر کفر وشرک وفسق

که بصحبت بدانها پیدا میشود امین ماند و از مرد مقطوع الذکر و خنثی نیز حکم پرده است و ستر عورت زن از
زن همان قدر فرض ست که ستر عورت مرد از مرد و زن را پیش محرم خود همین شکم و پشت و از ناف
تا زانو پوشیدن فرض ست و باقی اعضا نمودن روا ست اما سر برهنه بودن و معجر بر شانه افتاده داشتن
گو پیش محارم روا ست مگر از طرز حیا دور ست و نمودن سینه و پستان با وصف جواز از آنهم نامناسب تر
و چه خوش رسمی ست زنان هند را که در اخفای پستان کوشش بلیغ دارند کاش با وجه ستر شکم و پشت
توفیق یافتندی که پوشیدن اینها از محارم نیز واجب ست بخلاف سینه و پستان که سترش از محارم همین
رسمی مستحسن ست و واجب شرعی نیست جاهلی ببین که رسم را چنین سخت گرفته اند و فرض را چنان سهل گذاشته
باز بدانکه محرم آنرا گویند که با او نکاح مدة العمر بهیچ وجه حلال نتوان شد و آن سه قسم ست محرم نسبی همچو پدر و پسر و
برادر و اولاد برادر و خواهر و محرم رضاعی که همچنین علاقها از جهت رضاعت دارند و محرم صهری چون خسر و
داماد پرده از محرم نسبی نباید که قطع رحم است و آن روا نیست و از دو محرم باقی یعنی رضاعی و صهری زن
جوان را به زمانه ما حکم به پرده کرده اند و همین راه سلامت ست اما نامحرمان اگرچه خویشاوندان باشند
مرگ عاجل و سم قاتل اند زنهار زنهار که زن پیش ایشان بے پرده نباشد خواه نکاح با ایشان
مطلقا جائز باشد **نور ۳۴** — زن را پرده از پیر طریقت خود هم فرض ست مثل اجانب دیگر و آنکه
شیخ در حکم پدر میشود و آن معنی دیگر ست یعنی چنانکه پدر مربی جسم است پیر مربی روح ست و در
تعظیم و تکریم وی مثل اب حقیقی ست نه آنکه در جمله احکام برابر شود ازین بیحیایی که فی زمانه در اکثر جهال
رواج دارد پرحذر باید بود و همچنین از استاد علم ظاهری هم پرده فرض است **نور ۳۵** — آنکه گویند
لا نکاح بین العیدین مراد ازوی نماز عید و جمعه است یعنی اگر عید فطر یا اضحی بروز جمعه افتد نکاح بعد
فراغ از نماز جمعه باید کرد که بین العیدین بوجه قلت فرصت فراغ نیابی باز اگر کسے بعجلت تمام
این کار بجا آرد خود ممانعتی شرعی نیست **نور ۳۶** — در شعر گوئی حفظ مراتب نگاهداری

یعنی در تمثیلات اشعار توہین کسر شان ملائکہ و انبیا و اولیا نباشد مثلاً در مدح حسن تنقیص حسن یوسف و در تعریف
حکمت کسر شان لقمان علیہما السلام و در صفت ذوالفقار بریدگی پر جبریل علیہ السلام و در تعریف طبیب
توہین شان عیسیٰ علیہ السلام ہمچنان در اشعار نعتیہ لحاظ باید داشت کہ نعت بمرتبہ حمد نرسد یعنی آن اوصاف
کہ مختص بخالق عز و جل باشد بہ مخلوق ثابت نکند ہمچو الوہیت و معبودیت و خالقیت وغیر ذلک و مناقب
اصحاب و اہلبیت و اولیا بمضامین نعت انبیا پہلو نزند و مدح بادشاہان و دیگر امرا دنیا بمناقب صحابہ
و اہلبیت ہمسر نشود و در تعریف مکان و باغ امیرے تنقیص عرش و کرسی و باغات و اماکنہ جنت راہ نیابد
و علی ہذا القیاس ہمچنین اشعاریکہ مضمون آنہا فحش و باعث اشتعال شہوت باشد حرام و ممنوع ست شعر
بعینہ حکم سماع دارد چنانکہ اہلیت در سماع شرط ست ہمچنین در اشعار پس اگر از شعر گوئی و شعر خوانی قوت
شہوانی جوش زند در حق انچنین کس ممنوع باشد و اشعار نعت و حمد و مناقب اولیا و توہین و تذلیل و ہجو کفار جائز
و مباح و مستحب باشد خود انچنین اشعار حضور سرور عالم صلی اللہ تعالے علیہ وسلم بر ممبر از حسان بن ثابت
رضی اللہ عنہ شنیدہ اند و ترغیب دادہ ہجو کفار گویانیدہ انتہٰی نور ۲- بمرگ کسی سوگ داشتن و زینت
گذاشتن بیش از سہ روز جائز نیست مگر شوہر کہ زن را حکم ست کہ چہار ماہ دہ روز بسوگ نشیند و تا انقضائے
این مدت زینت نکند پس ماتم داری حضرت امام علی جدہ و علیہ الصلوٰۃ والسلام در محرم الحرام چنانکہ
ہر سال برسم جہال ہند رسم ست کہ درین ایام دہ روز و بعضی تا چہل روز ہر سال ترک زینت و تقریبات
شادی میکنند خود ممنوع باشد کہ بدعت شنیعہ روافض ست البتہ درین ایام صدقہ و خیرات برائے ایصال ثواب
بروح پر فتوح حضرۃ امام علی جدہ و علیہ الصلوٰۃ والسلام کردن خوب در شرع مرغوب ست و حالات
ایشان از احادیث صحیح شنیدن بہ مصائب ایشان تاسف خوردن نیز جائز و مباح و محبوب ست آنکہ جزع و
فزع و نوحہ بتکلف و تصنع کنند و سینہ زنند و رخ خراشند و حجامت و غسل و تبدیل پارچہ و پان و طعام
ترک بنہند و زنان چوڑیہا شکنند و سیاہ و کبود و سبز پوشند اینہمہ حرام و بدعت و ممنوع ست آری

اگر بیاد مصائب آنهای مجرد گریه بے تکلف دست دهد موجب رحمت و برکاتست **نور ۲۸** فاتحه
یازدهم حضرت غوث الاعظم رضی الله عنه خصوص یازدهم ربیع الآخر شریف برای برکت در مال
و اولاد و انجاح مرام و حصول مراد جائز و مندوب و کاری خوبست که به تجربه بزرگان آمده و مانعی از موانع
شرعیه دران نیست بشرطیکه آن مجلس از ممنوعات شرعیه مثل رقص و سرود و روایات کاذبه و موضوعه
خالی باشد همین سرود و درود و کلمه و تلاوت قران و ذکر کرامات شریفه و حالات منیفه حضور پرنور غوث الاعظم
رضی الله تعالی عنه مطابق روایات صحیحه قناعت ورزند آنچنین مجلس یازدهم همین ایمان ما قادریانست
او تعالی قادریان را توفیق دهد که جاری دارند **نور ۲۹** محفل میلاد شریف هر روز که خواهند
خصوصاً بماه مبارک ماه ربیع الاول شریف بالخصوص از غره تا دوازدهم لاسیما خاص روز و شب دوازدهم
بشرط خلو از منهیات شرعیه موجب هزاران هزار خیر و برکت ست الله تعالی جمله مسلمانان را توفیق
دهد که باین راه نیکو مردانه تا زنده و جان و مال در محبت محبوب نبی الجلال علیه افضل الصلوة والسلام بازند و
قیام وقت ذکر ولادت شریف نیز جائز و درست و علامت شوق و محبت ست و رد و انکار اینکار علامت
شقاوت و قساوت قلبی ست اللهم احفظنا عنه منکران ذکر شریف در آیه خسر الدنیا و الآخرة داخل اند
نور ۳۰ بر میت نوحه نکنند که حرام ست نوحه آنست که بآواز بلند گریه کنند و سینه زنند و موی کنند
و روی خراشند و عادات و اوصاف و اطوار میت باواز بلند بیان کرده باشند اینهمه حرام و
ممنوع و باعث وبال عظیم ست و در بعض بلاد هند دیده شد که زنی که آنرا نائحه میگویند و از قسم دوم
میراثی باشد آمده مثل امام می نشیند و عقب آن جمله قرابتیان میت جمع شده صف بصف مثل مقتدیان
نماز می نشینند و نائحه باواز بلند وصف میت مثل جود و سخا وغیره بیان کرده نعره می زند و سینه کوبی
میکند و عقب آن صف قرابتیان همچنان تاکید و ساعت سینه کوبند بعده خاموش شوند باز نائحه وصف
دیگر گفته همان میکند و مقتدیان هم باتباع امام همان همین طور یکپاس یا دو پاس بجا می آرند تا بحکم

بعد چہلم نائحہ را از مال میت بعوض این شفقت شاقہ چیزے میدہند این خود بدعت ملعونہ زمانہ کفر و
جاہلیت ست اللہ تعالے مارا و جمیع متبعان مارا ازین تہلکہ نجات دہد وقتیکہ رسول مقبول صلی اللہ
تعالے علیہ وسلم را خبر شہادت حضرت جعفر طیار رضی اللہ تعالی عنہ رسید در مسجد برای تعزیت شان
نشستند کہ آثار حزن و ملال از چہرہ اقدس نمایان بود عورات خانہ جعفر طیار رضی اللہ تعالی عنہ
باواز بلند گریہ میکردند کسے آمدہ بسمع حضور عالی رسانید ارشاد فرمودند کہ ایشانرا باز دار و
منع کن آن مرد رفت و باز آمد کہ زنان طاعت نکردند فرمودند منع کن سہ بار آمد کہ واللہ یا رسول اللہ
صلی اللہ علیہ وسلم زنان بر ما چیرہ شدند فرمودند خاک بدہان ایشان انباش و نیز بصحت رسید کہ حضور
سرور عالم صلی اللہ تعالی علیہ وسلم بر نائحات لعنت فرمودہ ست و وعیدہای دیگر درین باب آمدہ کہ
در کتب احادیث مفصلا مذکور ست نور ۳۱ نکاح عورات بیوہ کہ سنت نبی ماست صلی اللہ تعالے
علیہ وسلم اختیار کنند و زنان را با وصف حاجت بیوہ داشتن و نکاح نکردن سنت مشرکین ہند ست
آنرا بگذارند ورنہ در حدیث من تشبہ بقوم فہو منہم ہم خود را داخل کردنست ازین پرحذر باشند
نور ۳۲ با بدعتان و بدمذہبان قرابت نکنند چراکہ صحبت با ایشان سم سرزیان ست و
آیندہ در اولاد اثر خواہد کرد چنانچہ بارہا بتجربہ آمدہ و علاوہ ازین در بسیار صورتہا در صحبت یکجا
ہم ستم و نزاع میماند و جاہا قطعا نکاح مردود و باطل ست مثل خوارج و روافض و وہابیہ کہ بحد
کفر رسیدہ باشند و نیچری وغیرہ بلکہ با شیعہ محض تفضیلیہ ہم مناکحت اولی نیست کہ تفضیل
در رفض ست و رفض در کفر والعیاذ باللہ تعالی اگر برین نصیحت کاربند نشوند ہم بدنیا و بالتن مبتلا
و ہم بہ یوم جزا سوء و عتاب قہار و در محاسبہ سخت گرفتار شوند خبر شرط ست نور ۳۳ شب عاشورہ
و یوم عاشورہ عرس جناب سید الشہدا بقاعدہ مشائخ باید کرد یعنی تمامی شب عاشورہ زعبادات
و تلاوت قران شریف و حدیث شریف و کلمہ و درود بنا بر ایصال ثواب بارواح شہدا

و اخذ فیضان از روح پرفتوح سید الشهدا حضرت امام حسین علی جده و علیه الصلوة و السلام بکنند یعنی
قلب خود را بجلا اعلی اتصال داده بروح سید الشهدا ربط دهند بانیطور که چشم بند کرده تصور کنند
که قلبم بوساطت پیران خود بروح سید الشهدا اتصال پیدا کرده و فیضان روح سید الشهدا در دلم میرسد که
به برکت آن عروج باطن زیاده میشود و ترقی می یابد همچنین تمام شب باین تصور باشند صبح عاشوره هر قدر
که میسر آید بفقرا و مساکین به نیت ثواب بخورانند این طریقه حضرات صوفیه کرام هست که به برکت او تا یکسال
ترقی در قلب می یابند نه آنکه در آن شب با برکت بدعات شنیعه کنند و در دوستی نقد و فضه اسراف کرده و
مخالفات فاحشه بکار برده بجای ثواب در عذاب مبتلا شوند و روح سید الشهدا علی جده الکریم و علیه الصلوة
والتسلیم را بیزار ازند ظاهر هست که از هیچ بدعات و استحسان سیئات خود جد اکرم حضرت امام صلی الله تعالی
علیه و سلم علیهم و سلم بیزار و ناراض خواهند شد پس خوشنودی و رضامندی امام چه معنی دارد تمام شب بجای
ذکر و عبادت با لهو و لعب ساختن و مزامیر ممنوعه نواختن و نوحه کردن و سینه کوفتن و موی کشادن و رو خراشیدن
دیگر مصنوعی را رنگ بستن پیداست که چه قدر باعث عتاب و عقاب و غضب رب الارباب بیزاری روح
امام عالیجناب خواهد شد العیاذ بالله تعالی نور ۴۳ ــ امامت جن انسان را جائز نیست بسبب آنکه جن هم
مکلف اند مگر اولی نیست زیرا که اشرف نیست و امامت ملک هر دو یعنی جن و انس را در فرائض جائز نیست
چرا که مکلف نیست یعنی نماز بروی فرض نیست حکم نفل دارد و هر جن و انس فرض هست بنای فرض بر نفل و آنکه جبرئیل
علیه السلام رسول مقبول صلی الله تعالی علیه و سلم را امامت نموده بود یا بمعنی آنحضرت ماموربه نمازها در دو روز بر
جبرئیل نیز فرض بود و هذا حسن معانی الطحطاوی و رد المحتار والله تعالی اعلم نور ۴۵ ــ اطاعت والدین در امور مباح سنت است و
و در امور غیر مشروع حرام ممنوع مثلاً پدر گوید که فجر بوقت نماز نخوان در این حکم اطاعت نیست اما کمال ادب آنست که بخشونت جواب
ندهد بلکه بلطائف الحیل از ان ارتکاب خود را باز دارد مثلاً اگر پدر گوید که فردا روزه نفلی ندارد این حکم را بجا آرد زیرا که روزه نفل
واجب نیست و در امور غیر واجبه اگر حکم پدر تا خیر آید باکی نیست

باکے نیست وعلیٰ ہذا القیاس **نور ۳۶** - جانوران موذی را بکش قبل ازانکه ایذا رسانند
چون شیر و گرگ و خرس و مار و کژدم و سگ گزنده و کیک و سپش وغیرہا ہمچنان حیوانات فاسق
را چون موش و زاغ و زغن و بوزنه که قتل اینها در حرم و احرام روا ست و جانوران غیر موذی را اگر
بحاجت غذا یا دوا یا بغرض بیع می کشی روا ست ورنه ناجائز بود ہمچو شکاری که اکثر مردمان زمانه
به بندوق و شست وغیره میکنند و ایشان را شکار به اکل و بیع نمی باشد بلکه مراد ہمین تفرج و تفریح طبع است
اینچنین شکار بالاتفاق حرام ست وکذلک جانوری را کشتن که نه موذی و فاسق ست و نه ماکول
و مطلوب بهر دوا وغیره حاجات که اینهم ممنوع ست زیرا که بے سود ست و اینچنین جانوران موسوم بجانوران
رمنه الهی نباشند چنانکه جانوران رمنه شاهان ظاهری از شکار ممنوع ہمچنین این قسم جانوران رمنه
الهی مگر آنکه این هم مضرتے رو ده مثل شغالان که کشت را برباد میکنند البته تدافع آن ضرور است
بهر نوع که ممکن باشد **نور ۳۷** - تصویر ذی روح کشیدن و امر بکشیدن آن کردن مطلقاً
حرام ست اما نزد خود یا در خانه داشتنش بچند شرط حرام باشد یکے آنکه تصویر ذی روح بحالت حیات
او باشد یعنی چیزے از اعضای اُو کم نکرده باشند که به کمی او حیات متصور نیست چنانکه تصویر مجرد
چهره یا تا سینه یا تا کمر که داشتن اینها حرام نباشد زیرا که با نیقدر جسم حیات معقول نیست بخلاف آنکه
تا زانو باشد که پاهی بریده میتوان زیست (دوم) آنکه آنقدر خورد نباشد که اگر بر زمین نهاده ایستاده
بینی تفصیل اعضایش متمیز نشود (سوم) آنکه به وجه توهین و تذلیل افتاده نباشد چنانکه تصویرات
در فرش یا انداز و جای نهادن نعال چون اینهمه شرط مجتمع گردد و نهادن آن تصویر نیز ممنوع
و ناجائز شود خواه سایه دار باشد یا نقش کاغذ یا نگار دیوار همه ناروا ست و موجب بے برکتی و
ایذای فرشتگان و باز ماندن ملائکه رحمت از دخول آن مکان و نماز گزاردن در جای که تصویر
ذی روح بشرائط معلومه پیش رو یا بالای سر یا چپ و راست یا به محل سجده باشد مکروه است بخلاف

قبر که همین نماز بر دو سوی او ممنوع ست نه در پهلوی او و پرورش سگان در مکان اگر بضرورت حفاظت
بود باکی نیست ورنه باعث نقصان اجر و مانع دخول ملئکه رحمت ست باز چون بهر حاجات مذکوره
پرورد آنگاه هم احتیاط دارد که یکجا بسته ماند تمامی خانه در تصرف آن حیوان نگذارد که جابجا گردش
کند و حفاظت طهارت دشوار شود **نور ۳۸** سفا بر در خانه سکونت نباید کرد که خاصه انبیا
علیهم السّلام ست زیرا که بعد موت هم بحیات حقیقی دنیاوی جسمانی زنده اند وهی در خانه خود میمانند
و این نیز وجهی ست علاوه وجوه دیگر که ترکه ایشان بورثه تقسیم نمی شود که متروکه میت قابل تقسیم است
نه مال حی و همچنین نکاح نساء ایشان بعد موت باقی میماند و خوردن اجسام طیبه ایشان بر زمین
حرام ست که زمین تن مرده میخورد نه تن زنده پس موت ایشان بمشابه آنست که شخصی در حیات
دنیا بسفر رود و پس از سفر نه نکاح او فسخ شود نه ترکه او قابل تقسیم بالجمله موت انبیا علیهم الصلوٰة والسّلام
همین آنی باشد بهر تصدیق وعده الهی باز نقل مکانی بیش نیست نقل سفر مسافر پس **نور ۳۹**
میت را جائیکه موت آید در مقابر همانجا دفن باید کرد نه در خانها که مخصوص به انبیا ست علیهم الصلوٰة
والسّلام و نه جای تنها جدا از مقابر مسلمین که باعث زیادت وحشت و غربت اوست بلکه جائیکه
مسلمانان آنجا مدفون میشوند همانجا دفن باید کردن اینقدر نقل غالبًا بیش از میل یا دو میل
نمی باشد خود مطلوب ست و زیاده بران اگرچه بوجه بزرگی آن بقعه باشد ممنوع زیرا که در یک تا خیر
چیزیست که شرع به تعجیل وی امر کرد چنانکه نماز میت را بانتظار نمازیان جمعه سوا فرد اشتن تا آنکه
علما گفته اند اگر شهر را دو مقبره باشد شرقی و غربی میت هر سمت را در مقبره همان جهت دفن کردن
بهتر ست آخر ندیدی که حضور سید عالم صلی اللّٰه تعالیٰ علیه وسلم شهدای احد را هم بدامن احد
دفن کرد و بمدینه طیبه یا وصف نزدیکی نبرد و سیدنا عبد الرحمان بن ابی بکر الصدیق رضی اللّٰه
تعالیٰ عنهما بموضع حبشی که نزدیک مکه معظمه واقع ست رحلت فرمودند مردمان نعش مبارک

اور انجملہ فضیلت بمکہ معظمہ آوردہ دفن نمودند حضرت ام المومنین عائشہ صدیقہ رضی اللہ تعالی عنہا
چون نعش برادر آنجا آمد فرمود سوگند بخدای اگر من وقت مرگ شما حاضر بودمی شما را دفن نکردندی مگر جاییکہ وفات
شما واقع شد پس رواج شنیعی کہ اکثر جہلای زمانہ از روافض ایران اخذ کردہ اند برای فضیلت دفن بہ کربلای
معلی یا غرضی دیگر نعش در تابوت نہادہ برای مدتی معین سپرد زمین میکنند یا بعد از آن برآوردہ
بہ فلان جا برند محض لغو بیہودہ و خلاف شریعت مطہرہ ست در نقل نعش پیش از دفن سخن آنچنان
بود کہ شنیدی بعد دفن حرکت چگونہ جائز و مباح خواہد شد این خود باتفاق ممنوع ست و سپردگی زمین محض
امر لا یعنی و بدعت سیئہ شنیعہ نور ۴۰ - در بعض مواقع ضرورۃ شریعت مطہرہ برای آوردن
نعش از قبر بعد دفن رخصت دادہ ست از انجملہ آنکہ میت در زمین مغصوبہ دفن شد یا کسی زمین بالشفع
گرفت و برابقای قبر راضی نشد یا ظالمی بظلم و جبر براخراج داشت درہمچو مقامات نعش برآوردن
و بجای دیگر دفن کردن مضائقہ ندارد ورنہ سخت ممنوع ست و اگر مالی از دفن کنندگان بگور
افتاد و بعد دفن یاد آمد روا باشد کہ باز کنند و مال برآرند باز درست نمایند اگرچہ قبر مکمل شدہ باشد و اگر
میت بغلط رو بغیر قبلہ یا بر پہلوی چپ مدفون شدہ ست تا خاک ریختہ اند تختہ باز کردہ مراعات سنت
باید نمود و بعد او کشادن ممنوع نور ۴۱ - وصیت قبر واجب التعمیل نیست یعنی اگر کسی وصیت کند
کہ چون بمیرم قبرم بہ فلان جا باید کرد و بہتر آنست کہ بموجب وصیت عمل کنند اگر متعذر و دشوار نباشد و اگر
خلاف خواہد شد مضائقہ نیست زیرا کہ واجب العمل نبود کہ خواہ مخواہ مطابق آن کردہ شود چراکہ وقت وصیت
محل موت مبہم بود کہ میدانست کہ قبر کجا خواہد شد پس وصیت واجب العمل نباشد نور ۴۲ سنت
آنست کہ قبر خام دارند و بشکل کوہان شتر باشد طول بقدر قد میت و عرض بقدر نصف قد و عمق بقدر
قد آدم و میت را بر پشت نخوابانند بلکہ بر پہلوی راست خوابانند و پس پشت او پشتہ از خاک
مہیا کنند تا ہمہ شق خود متوجہ قبلہ باشد این سنتی ست کہ ہندیان یکسر ترک کردہ اند الا من شاء اللہ

چنین روی میت بسوی قبله میکنند و سائرا و بر ستان خفته اینچنین نباید و افضل و مسنون لحد یعنی
قبر است که سقف آنهم زمین باشد نه صندوقی که سقف آن از چوب یا سنگ بود و از خشت پخته
مکروه است همچنان وصیت شیخ ما بود رضی الله تعالی عنه الامر و مان بمصلحت وقت رواج ایمجل نیاوردند
و قبر بلا مقبوره ساختن ممنوع است و زیارت همچو قبر حرام نور ۳۴ - بارها از زبان فیض ترجمان حضرت
جدی و مرشدی قدس سره السرمدی شنیده بودم که در ماه محرم الحرام از ارتکاب بدعات شیعه تعزیه داری
و مرثیه خوانی منع میکردند بلکه میفرمودند که روزی بحضور شیخ خود یعنی حضور اچهی صاحب رضی الله تعالی عنه عرضه
داشتم که در دهلی استادی مکرمی مولوی شاه عبد العزیز را دیده ام که در ماه محرم الحرام ده روز وعظ
شهادت حضرات حسنین علی جدهما الکریم و علیهما الصلوة والسلام میفرمایند و روز دهم از صبح تا وقت شهادت
یعنی زوال فضائل شهادت وغیره گفته تقسیم طعام مینمایند حضور عالی شنیده فرمودند بسیار خوب
بهتر میکنند لاکن اگر با من اتفاق ملاقات گشتی گفتمی که درین ماه خاص چنین با اهتمام مناسب نیست
صرف بر قدری قلیل فاتحه حضرات کرده در ماه دیگر نیز چنین اهتمام وعظ وغیره کم بدر [illegible]
چنین مجالس شعار روافض است و درین ماه زیارت اهتمام گویا باب فضل وا[illegible] ساختن است آینده
اولاد اجداد خود را شنیده گمان میکنند که بیشک ایشان شیعی بودند و تقیه مینمودند و سنیان و فرق
اسلام اند که سنی دیگر شیعی از نیها هیچکس منکر شهادت و فضائل حسنین رضی الله تعالی عنهما نیست
پس اهتمام این وعظ درین دیار چندان حاجت ندارد البته در غلبه خوارج ضرورتیست آنان معقود اند
فقط انتهی تقریر مرشد مرشد ما رضی الله تعالی عنهما پس جناب عالی حضرت جدی فرمودند که از آن تاریخ
که این مسئله بمصلحت از حضور شیخ خود شنیدم خود هم از اهتمام اینچنین کار درین ماه احتیاط کردم چونکه
فی زماننا این بدعات در محرم بسیار جاریست لهذا این فائده برای متبعان خود آوردم الله تعالی
توفیق عمل دهد و هم مشهور است که مرشد مرشد ما قدس سرهما تعزیه جا میانصاحب برادر علائی جد مجد

که در خانقاه ساخته بود از خانقاه فلک بارگاه بیرون کردند با آنکه هیچگاه بدعوی نمیفرمودند آنوقت بشدت
غضب بر ریش مطهر خویش دست مبارک نهاده ارشاد شد که ای جاهل رافضی را خواهی گور کشاده ببین
اگر بجای انسان خوک نباشد فقیر را فقیر نگوئی نور ۴۴ — من تشبه بقوم فهو منهم مضمون این حدیث
شریف فهمیده بران عمل کنند چراکه این فتنه فی زمانه بسیار رواج گرفته است ضرور ضرور پرهیز باید بود
تشبه آنگاه متحقق شود که آن فعل فی نفسه با شریعت غرا مخالفت دارد یا اینکه بنیت مشابهت با کفره
و فجره بعمل آرد والا مثلا امری که در شریعت غیر مباح است گو فعل آن مشابهت بی نیت و قصد تشبه
پیدا شود از آن باکی نیست که داخل در تشبه نیست مثلث مثلا شلوار یعنی زیرجامه که لباس ایرانیانست
و لباس قدیم عرب نیست در عرب بجای آن تهبند مستعمل بود و شریعت غرا از شلوار منع هم نکرد بلکه
در حق او نعم الستر آمده است پس کسی شلوار پوشد گو مشابهت به ایرانیان یافته شود اما مضائقه نیست
چراکه مخالفت شریعت نیست و علی هذا القیاس آنکه خلاف شریعت باشد و از فعل آن پیدا شود یا نشود
التشبه از آن پرهیز باید مثلا فرق موهای سر جانب چپ قریب گوش که عادت نصاری است
و شریعت بران نیامده بلکه محل فرق وسط مقرر داشته است پس اگر کسی فرق در موهای جانب چپ
قریب گوش کند البته در تشبه داخل خواهد شد و علی هذا القیاس نور ۴۵ — زیارت قبور اولیاء الله
مردان و زنان هردو جائز است کما فی الدر المختار لیکن اگر بجانب نسا خوف فتنه باشد منع کنند که دفع
مفسدت از جلب مصلحت اهم تر است نور ۴۶ — سوال کدام وقت است که از تکلیفات شرعی انسان بیرون
می آید (جواب) آنگاه که عقل بالکلیه زائل شود والا نور ۴۷ — تداوی سه قسم است (۱)
قطعی و یقینی (۲) ظنی (۳) وهمی — تارک اول گنهگار است و تارک دوم نه گنهگار و نه ثواب و تارک سوم
ثواب است از اول مراد اکل و شرب است که بالقطع برای صحت و بقای حیات مفید است و در حالت
ترک آن اگر گنهگار میرد بموجب حرام مرتکب شده باشد و از دوم مراد علاج به ادویه است که فائده آن حکم ظنی دارد

پس اگر علاج نکرد و بمرد هیچ وبال نیست یا زیرپس نخواهد شد و اگر معالجه نمود تا هم باک نیست اما در نیست صورت هم مثاب نخواهد شد زیرا که در حکم اباحت است لا فی فعله ثواب ولا فی ترکه عقاب و عتاب مگر آنکه متابعت سنت و امتثال امر تداووا عباد الله و امثال ذلک نیت کرده باشد به نیت صالحه خود ثواب یابد چنانکه حال همه مباحات است به نیت محمود محمود و بقصد مذموم مذموم و در ذات خود نه محمود و نه مذموم و از سوم مراد علاج بافسون و رقیه است که فائده آن حکم وهم دارد و ارتکاب آن خلاف توکل و شکننده اوست و ترک آن دلیل استقامت بر توکل و لهذا تارک مثاب شود بین مسئله سبقت عکاشه رضی الله تعالی عنه است که چون حدیث ا‌نمیعنی از حضور سرور عالم صلی الله تعالی علیه وسلم شنید برخاست و گفت یا رسول الله صلی الله علیه وسلم از امروز ترک اینها بر خود لازم گرفتم بعد دیگران هم چنین گفتند جناب رسالت مآب صلی الله تعالی علیه وسلم فرمودند سبقت عکاشه است رضی الله تعالی عنه این سعادت ازلی نصیب ایشان بود لهذا بر دیگران سبقت برده شدند آنچه که ...

باید دانست که طلاق عند الله ابغض الاشیا است و عتاق ضد آنست هر وحتی الوسع عورت خود را طلاق ندهد مگر بمجبوری و افتراق بین الزوجین بچند وجه میشود یکی از طلاق و ما فی حکمه دوم موت سوم ارتداد از دین اسلام از هر جانب که باشد مرد مرتد شود یا زن از اینها یعنی طلاق و ارتداد از امور اختیاری است و سوم که موت است اضطراری اما بموت زن مرد اجنبی شود جز در حق نظر و لهذا او را غسل زن مرده خود روا نبود و بموت مرد علائق نکاح در حق زن باقی ماند تا انقضای عدت و در هندوستان بسبب ابتدای اعمال و کثرت جهل مردان و زنان رواج سحریات که موجب فراق بین الزوجین باشد بسیار جاری و ساریست که بنا بر یک غرض دنیاوی معاذ الله مرتکب شرک و کفر میشوند همچنان درباره حب و تسخیر فرق اعمال حرام و حلال نکنند خاصه زنان در تسخیر شوهران هر حیله که توانند بجا آرند و پابند عامل علوی و سفلی و ساحر هیچ ندارند همچنان برای شفای پسران و فرزند و طول عمرش و امثال ذلک از رجوع بسحره

و شیاطین باکی نکنند و میگویند که ماخود نمیکنیم دیگری میکند برما چه وبال و ندانند که من رضی بالکفر فهو ایضا
منهم ای من زمرة الکفار انیفائده برای تنبیهه این گروه بیان آوردم باید که احتراز نمایند درین زمان
چنان کثرت این امرست که از صدیکی شاید محتاط باشد ورنه بسیاری کافر شده نکاح خود را تباه میکنند و اولاد
ولد الحرام پیدا میشود و به ناحق ترکه پدری میابد ولد الحرام اترکه از پدر حرامی نصیبت اللهم احفظنا من سوء اعمالنا و واضح باد که از وجه بتسخیر روح به امور مباح
نیز حرام ست چه جائیکه بامور محرمه وکفریه والعیاذ بالله تعالی **نور ۹۴** - ممنوع ست بجز ذات باریتعالی
غیر را مالک الملک الملوک گفتن و علی هذا القیاس -

لمعۂ سادسه در اخلاق و نصائح

نور ۱ - راز خود را بکسی مگو ع السر اذا جاوز الاثنین فشا **نور ۲** - بر فعل عالم منگر بلکه بر قول
[illegible] ... رخه میشود ممکن ست که خلاف سنت هم باشد و قول برای دیگرست از دیانت
[illegible]
ایشان متوقع نیست که خلاف سنت باشد پس فعل اگر خلاف بیند بر آن عمل نکند و اگر موافق باشد
بعمل آرد همچنین قول نیز مگر گاهی تقول خلاف نهی باشد که برای دیگر النست **نور ۳** - عادت بزرگان اختیار
مکن که عادتها مخصوص بذات آنها باشد عبادات ایشان اختیار کن که مشترک ست درمیان ایشان
و غیر ایشان ازینجاست که گفته اند تقلید عادت ضلالت ست و تحقیق عادت هدایت یعنی سبب
آن عادت دریافت کردن و بکنه آن رسیدن عین هدایت و ایمان و محض تقلید بلا تحقیق ماهیت و کیفیت
آن گمراهی و ضلال اما تقلید عبادات که مشترک ست موجب ترقی درجات قصه حضرت موسی و خضر
علیهم الصلوٰة والسلام و عمل بران مناسب انیمقام ست و هو المعلوم المشهور کما ورد فی القرآن
العظیم فی سورة الکهف **نور ۴** - بدان و فاسقان را نصیحت کن تا شاید که توبه کنند و عیب آنها را
بمجلس مگو تا شوخ چشمی نگیرند و از تو راضی شوند و خوشنود شده بر نصیحت تو عمل کنند **نور ۵** - با زیر دستان

خود ترحم کن تا از زبردستان خود ترحم بینی نور ۶ - کسی را دشنام مده که دشنام بخوری
سبب شتم در دنیا تباه ست و در عقبی گناه دشنام گویان چه بی آبروییها که ندیده اند و از بد زبانی
چه تلخ جرعها که نچشیده زبان زبان نه همین در دنیاست در عقبی آمرزاده هی ست نور ۷ - بر جانوری
که داری از پیل تا کبوتر و از اسپ تا سگ همه را خبرگیری آب و علف برخود گیر که بی زبان اند
و ترا در بند و ترا د آنها را مالک یکی ست بترس از آنکه غافل نشینی و کیفرش بینی در احادیث شریف
باب تاکید اکید آمده ست نور ۸ - من لتسول قائما و نعم قاعدة ابتلاه الله ببلاء لا دواء له نور ۹ -
در مسجد سوای اعتکاف زیاده از حاجت نماند چرا که از زیادت قیام حفظ آداب مسجد نخواهند ماند مسجد
برای نماز نیست نه برای خانه ساختن و در نماز هم افضل آنست که سوای فریضه سنن و نوافل بهر برکت
در خانه خود گزارد و باز معتکف را واجب تر ست که اداب مسجد نگاه دارد نور ۱۰ - با ادب باش بی ادب
مشو در ادب اولیا و صفیا و اتقیا و علما و فضلا و فقرا کوش [illegible]
ادب بی ادب محروم گشت از فضل رب بی ادب خود را نه تنها داشت بد بلکه آتش در همه آفاق زد
از اولیا منکر مشو که خوف سوء خاتمه ست والعیاذ بالله تعالی نور ۱۱ - ملاقات و اختلاط منافقانه
با کسی مکن از دوستی نفاق دشمنی آشکارا خوبتر ست نور ۱۲ - از کسی تجسس و استراق سمع مکن یعنی سخن
کسی پوشیده مشنو که حرام ست و ممنوع همچنین ست خط مخفی و بند کسی دیدن و خواندن سخت مخالفت
آمده ست و از بدترین عادتهای ذمیمه ست نور ۱۳ - تا توانی انتقام از خصم مگیر صبر جمیل کن تا اجر جلیل
یابی اگر کسی با تو خصومت پیش آید و حق تو بجبر گیرد اولا اظهار عجز کن و بالحاح و منت پیش آ و سر بر قدمش بنه و کلاه
پیش پایش انداز تا خدای تو از تو راضی شود و حمایت تو کند و بطرف تو شود اگر او ازین معنی راضی شود و حق تو
بگذارد و بر تو رحم کند فبها هم تو حق یافتی و هم او از باطل رست ورنه بناچاری بدفع ظلم او بپرداز اما
بجانکه بجواب ستم خود را بستم اندازی نور ۱۴ - از قرابتیان ترک صله رحم مکن و خصومت پیشه مکن تا گو ترا

برنجانند و بر تو ظلم روا دارند ۵ بدی را بدی سهل باشد جزا + اگر مردی احسن الی من اسا
و خواه مخواه اگر بینی که بغیر ترک چاره نیست پس انگاه ترک کنی اما بر وجه جمیل کن بمصداق و اصبر
علی ما یقولون واهجرهم هجرا جمیلا این وصیت را سوکردان چراکه بر قاطع رحم وعید سخت آمده است
اللهم احفظنا عنه نور ۱۵ - با خوردان خود برین قول معاملت کن از خوردان خطا و از بزرگان
عطا و با بزرگان برین مصرع - خطای بزرگان گرفتن خطاست نور ۱۶ - از نصیحت بزرگان
رنجیده مشو از تادیب خوردان غافل منشین که بهره و خالی از فوائد نیستند نور ۱۷ - برادر مسلم را
روبروی ستایش مکن مبادا که نفس سرکشی کند و عجب و نخوت و پندار در دل وی پیدا شود و از تحسین
مدح در احادیث ممانعت هم آمده است نور ۱۸ - با مادر خود احسان و سلوک کن تا خداوند تعالی
از تو راضی باشد و حقوق او را چندانکه توانی نگهدار مثلاً اگر برد دیوار تو اند کسی تصرف خواهد که در آن
[redacted] آنرا اجازت ده و بطیب قلب روا دار و همچنین در دیگر امور نور ۱۹
برای زنان کار مبند مشو زیرا که ناقص العقل میباشند از ارباب شوره نیستند و زنان را حکومت مده
یعنی والی مکن که از ممنوعات است نور ۲۰ - وقت خشم خود را نگهدار که غضب از شیطان است
ورنه هلاک شوی غضب شیطانی آنست که از اشتعال نفس باشد و رحمانی آنکه مطابق حکم الله و رسول
باشد مثل قتال با کفار در دین و انتظام مظلوم از ظالم رحمانی محمود است شیطانی مردود نور ۲۱ -
از خدا بترس و با خدا البساز تا همه خلق از تو بترسد و مطیع تو شود نور ۲۲ - عیب کسی دیدن و پوشیدن
موجب اجر جزیل و عادت مقبولان رب جمیل است اگر نصیحت کنی بر ملا مکن بلکه بخلوت چنانکه عادت
بزرگان دین است که در صورت پرده پوشی میماند بپرتو ستاری خالق عز و جل بر بنده می افتد
که از ان از دیاد مرتبت متصور است نور ۲۳ - (سوال) دوست خالص کیست (جواب) انکه در ملا عیب
و موافقت کند و در خلا عیب نمائی و نصیحت فان النصح فی الملا تقریع و دشمن است که از رای سنگ سینه

اذا اعطاها و آن رای منک حسنة و فیها۔

لمعه سابعه در بعض فوائد متفرقه

نور ۱ - سلخ هر ماه چون هلال ببیند هزار بار کلمهٔ طیبه بخواند و چهل و یکبار الحمد شریف معه تسمیه میم آخر تسمیه را بلام الحمد
هر بار درین سر لیست از شیخ خود شنیده ام که مرشد مرشد ما درین امر تاکید اکید میفرمودند و اگر در سلخ شبهه افتد یا
ابر و غبار بر آسمان باشد دران ماه دو بار یعنی دو شب بخواند شب شنبه و شب دیگر آنماه بر فقاهی یا بخیر گذرد و از شر آنها
ایمن گردد و روزی کشاده شود باید که ناغه نکند نور ۲ - چون از نماز فرضه فارغ شود دست راست بر سر مالد
و بخواند بسم الله الذی لا اله الا هو الرحمن الرحیم اللهم اذهب عنی الهم والحزن این دعا که در حدیث آمده است
از سنت شیخ ما بود که مدام عادت داشتند و گاهی ناغه نمیکردند و فقیر را بعد وصال تعلیم نمودند نور ۳ - اگرچه دعوت
عزائم جنیه و قرأة آن بطور ساده هم بخیال عدم علم معنی الفاظ آن نداده هم و نه بطور ساده خوانده ام الا بغلبه و استیلا
دیگر ادعیه علویه کلان مثل حرز یمانی و چهل اسماء [illegible] الائمه وغیره بدین قسم الشمی [illegible]
حاصل کرده بدفع خلل آسیب سحر و رجعت نظر و امراض دیگر بطور عاملان سالها سال پرداختم و خلل هر گونه بحمد الله
دفع ساختم این هم اند سیاه دوازده سال اتفاق ماند من بعد کم کرده آهسته آهسته گذاشتم زیرا که جز تضییع اوقات
نفع دینی نبود و هو المقصود این قضیه را بدین وجه در فائده علحده مستقله نوشتم که مقصودم ازین نصیحت است آنرا بگوش
جان شنیده بخیال دارند که اینکار بس پرخطر است زیرا که مقابله با دیوی می افتد و مضمون فضلنا بعضهم علی
بعض و در عالم دائر و سائر است مبادا که با غالب تر بر خورد نوبت تعرض رسد و آنگاه مضرتی عظیم لاحق
حال شود و از تجربه بثبوت رسیده که انجام کار چنین کسان یعنی عاملان عزائم خراب شده و نیز خوف
سلب ایمان هم دارد چنانکه ابلیس لعین را نده بارگاه باریتعالی شده است از آنوقت تا ایندم کار همین ما بنی آدم
بکمال رسیده سلب ایشان همین قدر است که بکثرت طاعت و عبادت از صالحین شمار میشوند بخلاف انسان

که مراو را ولایت خاص یعنی قرب ربانی بدرجه کمال مهیاست پس جن را از انسان این تنزل عظیم است
که درین مقام رفیع بادی مساوات ندارد تا بغلبه چه رسد مگر در دیگر مراتب مثل حصول مرتبه تجلی صفاتی
و اسمائی که در عرف این فرقه را اعملان اعمال میگویند از انسان تنزل نیست بلکه تواند که ترقی گیرد
پس عامل محض که چاشنی ولایت خاص نداشته باشد بروی غالب آمدن این فرقه ممکن است
از راه قوت عملی و لو سلمنا که در کدامی قوت چه دلالت و چه عمل هیچ غلبه ندارد تاهم اندیشه انیست
که ایشان را عمری دراز میشود و این فضل عملی وغیره موروث نیست که اولاد عامل هم عامل باشد پس
بعد موت اولاد عامل را مضرت شدیدی رسانند و دیگر اقربا و اعزه را حیران و پریشان میکنند پس
بهتر ترک این فعل است یعنی بقواعد عاملان متوجه نشود تیمنًا تبرکًا چیزی از اسماء الهی نوشته
بسته میان بدهد یک قاعده دیگر خاص ایجاد فقیر است که از ان حصول مطلب بخوبی میشود و هیچ خطر
نیز پیدا شدن آن نیست وقتیکه حاجتمند انیکار پیش عامل آید عامل را باید اول سبب ایذا رسانی ببیند
آیا از وجه عداوت و بغض است یا از راه عشق و محبت زیرا که عشق ایشان هم به انسان مضرت
میرساند که این قوم آتشی است بوجه محبت حلول ایشان در جسم خاکی انسان ترکیب شخص اعتدالی
انسان را متغیر از اعتدال میکند که باعث اذیت میگردد پس اگر سبب تکلیف تقاضای محبت است
آنگاه اعمال افسردگی محبت فیمابین بجا آرد تا از نفرت پیدا شده علیحدگی اختیار کند و اگر باعث
اذیت غضب و عداوت بجهت خطائی که از انسان در زعم آن جنی سر بر زده آنگاه عمل هوا نفقت
و میلان بست کند قوت غضبیه و نائره عداوت منطفی شده عقب گذار میشود و اگر سبب اذیت
فعل ساحر است آنگاه بقدر امکان عرفی و شرعی از ان ساحر التیام کرده فعل او را مستر و کناند
یا قوت ساحر را سلب کند همچنین دیگر تدابیر مناسبه بروی کار آرد تا مخلصی یابد بار بسیر و چوب نشکند
... تفهیم و انهام بر وجه ائتلاف والتیام نماید و چیزی مثل گل و شیرینی وغیره

اطوبہ بدہ داوہ راہ نجات بکشاید و از و عہد و پیمان گرفتہ بطور مصالحہ مریض را بساحل نجات آرد و ازین تدابیر ہم تجربہ شدہ
کہ عقبت گزاری میشود بلا نقصان و مضرت خود و از دفع نظر و مرض ہیچ اندیشہ نیست کہ ہر دو دوست العقول نیستند ہم
طبیبے کہ ممکن باشد دفع کند **نوع سوم** - قاعدہ تلاوت قرآن در زمانہ از چہل و کم از سہ روز ختم نباید کرد باقی مختار است
خواہ در ہفتہ ختم کند خواہ در ماہ کامل برائے ختم ہفتہ منزل فمی بشوق مشہور ست و بنا بر ختم سہ یومی قبل پس فمی بشوق
از فاتحہ تا مائدہ و از مائدہ تا یونس و از یونس تا بنی اسرائیل و از بنی اسرائیل تا شعرا و از شعرا تا والصافات و از و
الصافات تا قاف و از قاف تا آخر و قبل از فاتحہ تا یونس و از یونس تا لقمان و از لقمان تا آخر قرآن و نزد بعضے لفظ
فبر است یعنی از فاتحہ تا یونس و از یونس تا روم و از روم تا آخر طریقہ دیگر نیز مفید و راست کرا و را احزاب گویند
آن جلالی ست چنانکہ فمی بشوق جمالی و آن این ست از فاتحہ تا انعام و از انعام تا یونس و از یونس تا طہ و از طہ
تا عنکبوت و از عنکبوت تا زمر و از زمر تا والصافات و از والصافات تا آخر قرآن مجموعہ حروف آن فابطعز ست
و یک طریقہ آن ست کہ ہر روز یک پارہ و ربع بخواند در مدت بست و چہار یوم ختم کند این طریقہ برائے قضائے حاجات
دینی و دنیوی دستور خاندان مارہرہ و معمول حضرت سیدنا شاہ آل محمد قدس سرہ العزیز ست اللہ تعالےٰ
ما را توفیق استقامت عطا فرماید آمین یا رب العلمین و طریقہ دیگر است کہ نیز بخواند از سورت بسورت ختم میشود
و یک پارہ و ربع آن بحساب مے آید و ہو ہذا - روز اول فاتحہ و بقرہ دوم آل عمران سوم نسا چہارم مائدہ پنجم انعام
ششم اعراف ہفتم انفال و توبہ ہشتم یونس تا ہود و ہمچنان یوسف تا ابراہیم یازدہم تا نحل و بنی اسرائیل
تا کہف و مریم تا انبیا و حج تا نور و فرقان تا نمل و قصص تا روم و لقمان تا سبا و فاطر تا ص و زمر تا سجدہ و شورا
تا جاثیہ و احقاف تا والنجم و قمر تا ممتحنہ و صف تا مدثر و قیامہ تا آخر قرآن **نوع ۵** - اگر خواہی کہ از حال خیر و شر اموات
مطلع شوی اگر در تنعیم بینی شکر پروردگار بجا آر و اگر در تعذیب بینی استغفار در حق ایشان بخوان و باکسے مگو
کہ مصلحت درین ست ہمین قدر گفتن کافی ست العاقل تکفیہ الاشارۃ پس باید کہ این تسبیح وقت خفتن بخوانی
و ثواب آن بروح میت بخشیدہ بلا تکلم مشغول بخواب شوی ہر چہ کہ حال آن روح خواہد بود بتو خواہد گفت

تسبیحات این ست شب پنجشنبه یا الله شب جمعه کلمه تمجید شب شنبه کلمه طیب شب یکشنبه یا حی
یا قیوم شب دوشنبه درود شریف شب سه‌شنبه لاحول شب چهارشنبه استغفر الله ربی من کل ذنب واتوب
الیه هر یک هزار بار انشاء الله تعالی در شبی از شبهای مذکوره مطلع حال ایشان خواهی شد و هم ازین
تسبیحات حال بالنسبت بودن یا نبودن زنده معلوم میشود باید که این تسبیحات را بنیت انکشاف حال
شخص معین بخواند انشاء الله تعالی در شبی از شبها بخواب معلوم شود **نوادر** سور الآدمی طاهر و سور المؤمنین
شفا آبها نجس نمیشود مگر بقیه وضو و آب زمزم و آب باقی مانده از شرب مسلم را هم گویند که این هر سه آب
ایستاده بنوشد و حکمت است که آب زمزم خوب سیر شده آشامد چنانکه اضلاع و شکم بالا بر آید **نوادر** امام
نوری قدس سره را پرسیدند که مردم کجا سزاوار گردند تا مر خلق را پند دهد گفت وقتیکه از حقتعالی فهم کند
نقلست که روزی امام ابوالحسن نوری قدس سره جنید را قدس سره بر منبر دید گفت یا ابا القاسم
خداوند تعالی از عالم بعلم او راضی نشود تا او را اندران علم نه بیند پس اگر تو بر علم خود کار میکنی لازم گیر این مقام
را ورنه از منبر فرود آی جنید قدس سره در زمان فرود آمد و تا یک ماه سخن نگفت و از خانه بیرون نیامد پس بیرون
آمد و گفت اگر بمن نرسیده بودی که حضرت رسالت پناه صلی الله تعالی علیه وسلم فرموده است که در
آخر زمان پیشوای قوم خوارترین ایشان باشد هرگز بشما سخن نگفتمی این جا گفته اند این از جنید قدس
سره اقرار است بر تقصیرات خود یعنی اگر در مراعات حق علم راست نیستم باری اندر اقرار بر تقصیرات
آن راست باشم سبحان الله والحمد لله ولا اله الا الله والله اکبر ولا حول ولا قوة الا بالله العلی العظیم من
جمیع ماکره الله قولا وفعلا وظاهرا وباطنا.

تمت

ملخص تاریخ طبع کتاب مستطاب از نتیجه طبع وقاد و ذهن نقاد جناب مولانا و بالفضل والکمالات اولانا ماحی الفتن
حامی السنن سراج الاسلام هادی الانام اسد المعارک زین الدهر جامع المعقول والمنقول حاوی الفروع والاصول

قاصم ظهور النجدیۃ والرافضۃ من المفضلۃ وغیرہم من المبتدعین حامی حمی الشریعۃ الغرّاء والدین المبین المحدث المفسر الفقیہ الصوفی الادیب الاریب البلیغ المفلق المناظر المتکلم مولانا الاجل مولوی احمد رضا خاں صاحب البریلوی کہ خلیفہ اعظم واکرم حضور پرنور قبلۃ العرفا کعبۃ الاولیا مقتدی الواصلین مولی الکاملین حضرت جناب سید شاہ آل رسول صاحب مارہروی رضی اللہ عنہ اند ومقرب بارگاہ باجاہ وعتبات ہم سراپا اعزاز حضرت مصنف کتاب وامت فضائلہم ۔ سراج العوارف فی الوصایا والمعارف قد وعی من العلوم غرر الفوائد + واہدی للفہوم درر الفرائد + کتاب باہر + ام صواب زاہر + ام عباب زاخر + بل سحاب ماطر + بل فوق ما تکتنہ الاوہام والخواطر + فقد حل محل البدر فی ظلم الدیاجر + ووقع موقع القطر فی نحار الہواجر + وستری ذلک + انکنت ہنالک + ولولا ضیق نطاق النطق + عما فیہ من محاسن حق + ومناقب صدق + لاریناک ما تقربہ الاعیان + واسمعناک ما تلذ الاعیان + وافہمناک ما تستلذ الاذہان + ولکن فی طلعۃ الشمس ما یغنیک + عن وصف یعنیک + فلنقتصر علی تہنئۃ للطبع + انشاتہا الآن فی تاریخ الطبع + ولکان یکفی ما ہتف ہاتف + اذ اتانی فقال یہنی ویا ہتف + جاء سراج العوارف فی الوصایا والمعارف ۱۳۰۵ھ داعین بقاء السند الجلیل بامتداد ظلہ الجمیل الظلیل وحامدین للہ علی ما اولی + والمصلین بالسلام علی اکرم مولی + والہ وصحبہ الکرام العلی وہی ہذہ علی ماتری والحمد للہ العلی الاعلی +

ایا سیدی یا ابن غر غطارف … ویا احمد النور نور الاعارف

کلامک نور بہار السلاسل … وشہد مصفی عن الزیغ صارف

وتحقیق ترویج کشف القلوب … دلیل الیقین سراج العوارف

ولا غرو ان جاء منک سراج … فانک نوری نادی المعارف

اراناسراجک باللیل شمسا … وشمس بلیل عجیب وطارف

فقال المؤید یہدی ویہدی ویندی … سراج ولما ورز ہا العارف

هو الصبح یجلو ویحلو ویخلو — بعین وعیناً وعن شین قارف
فهل مثله فی تلید وطارف — واین فاین نزاه الطوارف
کان الکتاب نقیبه مفیض — فبحر لعارف وبحر لغارف
رجوت رضاک بتاریخ طبعه — فقلت وفی الخلد خلد الرفارف
سراج العوارف نورته — فکنت سناه سراج العوارف
سنہ ۱۳۱۲ھ — ۱۳۱۳ھ

قطعہ تاریخ تصنیف کتاب مستطاب از نتیجۂ طبع سلیم وفہم مستقیم حامی اسلام ماحی کفر وظلام رئیس ورأس علوم عقلیہ منبع معارف نقلیہ قامع مکاید الملحدین والضالین دافع وساوس شیاطین بطالین سراج شریعت مصباح طریقت حامی الحرمین
مولانا قاضی محمد عبد المقتدر قادری دامت برکاتہم العلیہ

بشری لکم اقبلوا الطلاب خیرات
ہذا زمان بدا فیہ الہدی وغدا
طوبی لنا معشر الایمان عن لنا
ابدی سراجاً من العرفان والحکم
نور الوری احمد النوری ذو کرم
ہو الذی احرق الطغوی بوارقہ
ہذا سوید دین اللہ مجتہدا
اردی الخوارج والرافض صاربہ
ہذا منیر سراج العلم والحکم

فالدہر حفت بانوار ونفحات
فیہ التعزز ورقا المسرات
فیہ ضلال الوری سلوس ریبۃ
من برج سعرقہ شمس الہدایات
مولی السدی والہدی رب الکرامات
ابو الحسین الذی جار بآیات
وانضر الحق من شر الہدایات
ہذا ینبوع اسرار عرفان زکیات
ہذا بہ اہل تفضیل کاموات
اکرم بہ من سراج ذی الہدایات

اعظم بین کتاب واضح وہدی	یہجی الوری من اباطیل الضلالات
ان شئت اوراک عام فیہ قد ظہر	قل فی البرایا بدا شمس السعادات

سنہ ۱۳۰۹ھ

ایضاً سنہ تاریخ طبع

انظر الی الدہر یا اولی الابصار	طیبا قد صفا عن الاکدار	نور الکون شمس معرفتہ	وتجلت بوارق الاسرار
من سراج العوارف النمع	صنو نور الالہ فی الامصار	ذاک سفر منظم ہاد	للبرایا الی حمی الانوار
محرق النجی مبطل الاہوا	مثبت الحق مظہر الاثار	مہلک للخوارج الفجرۃ	قاصم للروافض الاشرار
کیف لا فہذا فادہ سند	العارفین وقدوۃ الاخیار	قبلۃ المجد کعبۃ الاکرام	زین وجہ الدہور للاعصار
قدوۃ الکون احمد النوری	نور قلب الکرام والابصار	دام بالفضل والافادات	قامعا راس بدعۃ الفجار
فاز فی الدہر حسن زبہ ابدا	بصنوف الفتوح والاوطار	وغدا شکرہ اہل ہوی	حائرین بہمۃ الاخطار
	قال عام الطباعۃ ذہنی	قد تجلت بدائع الانوار	

۱۳۱۳ھ

تمت

غلط نامہ

صفحہ	سطر	غلط	صحیح	صفحہ	سطر	غلط	صحیح	صفحہ	سطر	غلط	صحیح
۴	۲۱	زالفقہ	زالکم	۹	۱۸	ہمہ	ہماں	۱۶	۹	لنصرف	لتصرف
۴	۳	مہذیب	مہذب	〃	〃	ہمہ	ہماں	〃	〃	ہذہ	یدہ
〃	۸	براہم	براہیم	〃	۱۹	لغو	لغویت	〃	〃	کمان کما	کما
〃	۱۷	کعبہ	پر کعبہ	〃	۲۱	لومیبدہم	لونمیدیم	〃	۱۱	اصطعت	اصطحب
۵	۱۱	ایمان	ہماں	۱۰	۱۱	غاسب	غالب	〃	۱۲	حضرۃ	حضرتہ
〃	۲۰	اگہ	باکہ	۱۴	۱۵	ہرگز	ہرکہ	〃	〃	جمیع	جمیعتہ
〃	۱۰	تنہا ہمہ آفت	ہست تنہا ہموست	〃	۱۶	باز	بعض	〃	۱۳	قدیم	قدم
۸	۱	تخیلات	تجلیات	۱۶	۲	المستفاضۃ	استفاضۃ	〃	〃	قلت	کنت
〃	۱۳	محض	محض انہ	〃	۶	بے مجرد	بمجرد	〃	۱۵	صدقتہ	حدقتہ
〃	۱۵	اقتدوبہ	مقدر	〃	〃	الابہ	الالہی	〃	〃	وضع	وضعوا

صفحہ	سطر	غلط	صحیح	صفحہ	سطر	غلط	صحیح	صفحہ	سطر	غلط	صحیح
۱۶	۱۶	صدقتہ	حدقتہ	۲۲	۸	ثیارت	زیادت	۵۳	۱۲	بجوز	یجوز
〃	۱۷	فقالہ	فقال	〃	۱۴	جہل	جہال	〃	〃	حاز	جاز
۱۷	۸	مقولہ العبیر	لمقولۃ العزیز	۲۳	۲	امرات	امرت	〃	۱۴	زید	یزید
〃	۹	سہ	مر	〃	۱۸	ماہی	راہی	〃	۱۵	عبد اللہ قال اللہ	عبد اللہ
〃	۱۵	من فرد	منفرد	۲۴	۱۰	بدارد	ندارد	〃	۱۶	عبد اللہ قال اللہ	قال اللہ
۱۸	۲	اینجا	اینجا چہ	〃	۱۸	امثال	امثال	〃	۲۰	شدن	و مضمحل شدن
〃	۷	ازین لعنت بجد	ازین بجد لعنت	۲۵	۵	ازلبس	لبس	〃	۲۱	نار	بار
۱۹	۱۳	تاحسنہ	ماحسنہ	۴۰	۴	الرفیعتہ	الرقیعتہ	۵۴	۴	بیگویند	بیگویند و گاہی بجو او بعض گویند
۲۰	۵	شرلعیتہ	شرلعیتہ	〃	۹	لبساہل	لبساحل	۵۵	۱۲	سہ	سہ
〃	۱۰	الی	الا	۴۱	۲۱	بہر	بہر	۵۶	۲	بالبیسر	بالیسیر
〃	۱۱	الکرامات	کرامات	۴۲	۸	مجازی	مجازی	〃	۳	حل	رجل
〃	۱۲	ولا	ولی	۴۳	۱۲	ست	نیست	〃	۱۴	اسرار	اصرار
〃	〃	لیقفظ	لیستقط	〃	۱۷	وچہ	وجہ	〃	۱۹	دہ	دیدہ
〃	۲۱	بالا	بالات	〃	۲۰	ہیجان	ہیجان	۵۷	۲	اندودلن	ازدرون
۲۱	۵	[illegible]	[illegible]	۴۴	۱۴	او	اورا	〃	۴	پیغمبران	پیغمبران
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	۴۵	۱۴	[illegible]	[illegible]	[illegible]	۲	منتہا ہے ہ	منتہا ہے
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	〃	۲۰	المومنین	المومنین	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
۲۲	۱	ہفتاد دو	ہفتاد و سہ	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
۲۳	۱	جملہ	حملہ	۴۸	۸	لغرسے	تغیرے	〃	۱۳	سیات	بیات
〃	۲	عوضی	ارضی	〃	۱۰	نطفہ	لطیفہ	۵۹	〃	بمتکلم تکلم	بتکلیم متکلم
〃	〃	بجمہ	بجہر	۴۹	۶	حواص	حواس	〃	〃	کہ	نہ کہ
〃	۱۴	المرشد نبیت	المرشدین سنت	〃	۱۰	آنجا حرارت	آنجا طباخ باشد آنجا حرارت	〃	۱۴	لیغی	یعنی
۲۴	۱۶	الہاد	الحاد	۵۱	۱	خواہ	خواہد	۶۰	۱	اہل	براہل
۲۶	۱۴	ملائکہ	ملائکہ را	〃	〃	ہثلہ	امثلہ	〃	۳	وغیرہما	وہی ہما
۲۸	۱۸	مرتفع	یا مرتفع	۵۲	۳	رب	جذب	〃	۱۳	وادش	دادہ پیش
۲۹	۱	لقا	لقام	〃	۷	نقاوی	لتساوی	۶۱	۱۹	شاہد	شاہد
〃	۵	جانب	حالی	〃	۱۱	کار	بکار	۶۲	۳	این ہردو	و موجود محیط الخ
۳۱	۴	صر	صرف	〃	۱۳	تکبین	ملکبین	〃	۱۴	سامان	سان
〃	۱۴	مرزا	مرید	〃	۱۹	نقاد	او نفاذ	〃	〃	ہلہپاب	ہیات
۳۲	۳	بیبرز ہمین	از ہمین سپہر	۵۳	۸	ہفت	منصب	۶۳	۹	اعاد	ابعاد

صفحہ	سطر	غلط	صحیح	صفحہ	سطر	غلط	صحیح	صفحہ	سطر	غلط	صحیح
۶۳	۱۰	مبشود	مے شنود	۸۰	۱۵	لفرمودہ	بر فرمودہ	۱۰۰	۸	بطالب	بطالت
〃	۱۳	صورت	صوت	〃	۱۹	چپلین سست	چنین نیست	〃	۱۳	کثرات	کثرۃ
〃	۱۸	ولایت	ولایت عامہ	۸۱	۸	عفص	عمض	۱۰۱	۳	ازا	اذا
〃	۲۰	ہدایت	بدایت	〃	۱۰	حالا و مالا	حالاً و مالاً	〃	۶	لاالنعام	کالانعام
۶۴	۱۳	چنانچہ	چنان	〃	۱۲	کارم	محارم	۱۰۲	۱۷	حول	قول
〃	۲۰	وتکفیر	در تکفیر	〃	۱۷	فرمایند	فرمایند فرمودند	۱۰۳	۱۵	ہبوب	ہبوت
〃	۲۱	حارہ	چارہ	۸۲	۱	نصیب	نصب	〃	۱۹	زندان	زندان کنندہ
〃	〃	ستمتی	مستی	〃	〃	القبور	التصور	۱۰۴	۴	آئینہ وار	آئینہ ودر
۶۵	۱۶	الزام	الزم	۸۳	۱۰	ہل اصل	ہی الاصل	〃	۱۳	زمانہ	زمانتا
〃	۱۹	بربارتش	بزبارتش	۸۵	۱۰	بانت الظلمۃ و کل چہارم	بانت الظلمۃ	۱۰۵	۱	اوسنتر	وستنر
۶۶	۷	بنانہ	بنہایتہ	۸۸	۶	ہیشت	ایشت	〃	۹	صنہری	صہری
〃	۸	مشاہدہ	مشاہدۃ	۸۹	۴	ولسنبت	نسبت	〃	۱۳	اطلاقاً جائز باشد	اطلاقاً جائز باشد مثل بنتی عم و خالہ و عمہ یا بعد زوال مانع نکاح چنانکہ نکاح با ہمشیرہ زوجہ خود تا حیات زوجہ ممنوع است و بعد فوت یا بعد طلاق و انقضا عدت درست است پس حکم اجانب بیگانہ و بیگانہ سیاہ نسبت در ستر
۶۷	۱	ناحق	ناحق	〃	۶	بسوای	سوے	.	.	.	
〃	۴	کالپوری	کالپوی	۹۰	۸	خودرا	خدارا	.	.	.	
〃	۱۱	کسی	کس	۹۱	۱۳	سنوالی	سنوالی	.	.	.	
	۸	لساخت	ساخت	۹۲	۱	نگفتے	نگفتنے	.	.	.	
	۱۰	نافلہ	نافلہ	〃	۲	پنہا	پنہان	.	.	.	
	۱۶	تقاضل	تفاصل	۹۳	۱	ودل	ودل یا	.	.	.	
۷۲	۷	بحنوالست	عنوان نشیت	۹۴	۱۳	الیسرہ	الیسرٰہ	.	.	.	
〃	۱۵	حکم	جکیم	〃	۱۴	الکشف	کشف	۱۰۷	۱	آتاہی	آتان
〃	۱۶	حکم	حکیم	۹۵	۱۲	صنعت	ضعیف	۱۰۸	۴	تیار	طیار
۷۱	۱۱	مختصراً	منحصراً	〃	۱۷	اخلات	اخلاط	〃	۷	بصحبت	بصوت
	۱۴	فمار	فما	۹۶	۱۰	سے	سلے	〃	۱۱	آنکسرا	آنسرا
	۴	فان	فاذن	〃	۱۱	لکال	بجال	۱۰۹	۱۴	وبہر	وبہ
	[illegible]	داخل شود	داخل	۹۷	۱۱	سنتر	رستنہ	۱۱۰	۱	سوزی	موذی
		دار	واین	〃	۱۴	تانیہ	تا نہ پل استے	〃	۳	غیر موذی	غیر موذی
		النسب	النسب	۹۸	۹	عنایت	عتاب	۱۱۲	۱۴	سنذوری	محذوری
		حافظاً	حافقفا	〃	۱۴	بہہ	بہنہ	۱۱۳	۱۰	نگفتے	نگفتنے
		داضحاً	واضحا	〃	۱۸	فضل	فصل	〃	۱۱	زیارت	زیادت
		بعدد	بعده	۹۹	۸	تکفینۃ	تخفیفہ	۱۱۴	۴	فہم	فہو
	[illegible]	[illegible]	ہر	۱۰۰	۳	او برسم	و برسم	〃	۶	شعر لعبیتا عنبر	شعر لعبیت عنبر

صفحہ	سطر	غلط	صحیح	صفحہ	سطر	غلط	صحیح	صفحہ	سطر	غلط	صحیح
۱۱۳	۸	شریعت اعزا	شریعت عزا								
؍؍	۱۴	ہر دو	ہر دو را								
؍؍	۱۹	اگر گنہگار بمیرد	اگر بمیرد گنہگار بمیرد								
۱۱۶	۴	ازوجہ	زوجہ								
؍؍	۵	ماموں	باموں								
؍؍	۶	مالک الملک الملوک	مالک الملک یا مالک الملوک								
؍؍	۱۸	راضی شد	راضی								
۱۱۷	۱۸	باطل ست	باطل رست								
۱۱۸	۱۴	وانتظام	وانتقام								

قطعہ تاریخ زادہ طبع محقق عدیم المثال ناظم و ناشر باکمال نقاد جواہر معانی صیرفی بازار نکتہ دانی متمکن چار بالش نوئین جناب مولوی حافظ محمد متین خانصاحب المتخلص بہ اسعد و متین ساکن خطہ معمور شہر شاہجہان پور۔

چھپی اب وہ کتاب نادر دنیل الثانی
جسے زیبا ہی گر مہر سپہر معدلت کہئیے
عبارت شستہ کاغذ تحفہ خوشخط خوشنما چھاپہ
مطالب وہ جنہیں یکسر مفیض مملکت کہئیے
ہوئیں حل مشکلات دین و دنیا اس رسالہ سے
فروغ نور ایمان کحل چشم معدلت کہئیے
سر دانش سے ہاتف نے متین ایسا کہا ہم سے
کہ سال طبع اسکا بوستان معرفت کہئیے
۱ ۱۳ ۱۳

تمت

واسطے کہنداس امر کو کہ یہ کتاب چھپی ہوئی مطبع وکٹوریہ پریس کی ہے مہر و دستخط مہتمم ثبت کئے گئے